

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DEMINUTIVA VE ŠPANĚLSKÉ DĚTSKÉ LITERATUŘE

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Aurová, PhD.

Autor práce: Tereza Ungermanová

Studijní obor: M7503 – Učitelství anglického a španělského jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Ročník: 5.

2013

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejnění své diplomové práce a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 26. července 2013

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D., za její odborné vedení, konzultace a rady, které mi poskytla v průběhu vypracování diplomové práce. A dále bych chtěla poděkovat svým rodičům, za jejich láskyplnou trpělivost, bez níž by tato práce nikdy nevznikla.

Anotace

Cílem této diplomové práce je detailní analýza použití deminutiv ve španělské literatuře, včetně charakteristiky jejich významu a funkce. V teoretické části jsou uvedeny základní definice tohoto morfologického jevu, jeho tvoření, funkce a interpretace v textu. Následuje definice dětské literatury a různé pohledy na ni. Také je zmíněna historie dětské literatury, její vývoj a literární projevy. Zejména pak časté lingvistické vlastnosti, které se v dětské literatuře objevují. Praktická část je založena na kvantitativní a kvalitativní analýze dětských knížek: *Manolito on the Road*, *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* a *El Conde Lucanor*. Cílem diplomové práce je srovnání několika lingvistických pohledů na tento jazykový jev, stanovení případného rozdílu v četnosti užívání různých typů deminutivních sufixů, jak z pohledu diachronického, tak z pohledu rozdílnosti literárních žánrů. V neposlední řadě je významná kvalitativní analýza, při které dojde k rozboru jednotlivých kontextuálních funkcí deminutivních sufixů.

Abstract

The goal of my diploma thesis is the detail analysis of the usage of diminutives in the Spanish literature, including the characteristics of their meaning and function. The theoretical part of my thesis is consisted of the basic information concerning this morphological phenomenon and its creation, function and interpretation in the text. It also includes definition of the children's literature and various views on this subcategory of literature. There is mentioned the history of the children's literature too, together with its evolution and literary performance. I pay special attention to linguistic features which appear in the children's literature. The practical part is consisted of the qualitative and quantitative analysis of three books for children: *Manolito on the Road*, *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* and *El Conde Lucanor*. The goal of this part of my thesis is the comparison of several linguistic approaches towards this morphological phenomenon. I also aim to determine eventual difference in frequency of using of different types of diminutive suffix, both from the diachronical and differential point of view. Last but not least, there is a qualitative analysis which elaborates individual contextual functions of diminutive suffix.

OBSAH

1. Úvod	1
2. Charakteristika deminutiv v českém jazyce	2
2. 1. Tvoření deminutiv v českém jazyce	3
2. 2. Lexikalizovaná deminutiva v českém jazyce.....	5
3. Charakteristika deminutiv ve španělském jazyce	7
3. 1. Tvoření deminutiv ve španělském jazyce	9
3. 1. 1. Klasifikace negramatických sufixů ve španělském jazyce	9
3. 2. Charakteristika různých typů deminutivních přípon	11
3. 3. Lexikalizovaná deminutiva ve španělském jazyce	16
4. Funkce deminutiv	17
5. Interpretace deminutiv	18
5. 1. Interpretace deminutiv u substantiv	18
5. 2. Interpretace deminutiv u adjektiv a adverbíí	20
6. Charakteristika dětské literatury a literatury pro mládež	21
6. 1. Charakteristika faktorů dětské literatury a literatury pro mládež podle Gemmy Lluch	23
6. 2. Analýza vyprávění podle Jeana Michela Adama a Gemmy Lluch.....	24
6. 3. Kategorie vyprávění podle Jeana Genette	25
7. Historie dětské literatury	26
8. Lingvistická charakteristika dětské literatury	28
8. 1. Použití slovesných časů ve vyprávění	28
8. 2. Koheze textu	29
8. 3. Struktura zápletky	29
8. 4. Jiné lingvistické prostředky	30
9. Literární projevy	30
9. 1. Dětská poezie	30
9. 2. Dětské divadlo	31
9. 3. Dětská próza	32
9. 3. 1. Lidový příběh.....	32
9. 3. 2. Literární příběh	34
10. Vybraná literatura k analýze lingvistického jevu	34
10. 1. Manolito on the Road, Elvira Lindo	34
10. 2. El príncipe que todo lo aprendió en los libros, Jacinto Benavente	35
10. 3. El Conde Lucanor, Don Juan Manuel.....	36
10. 4. Způsob provedení kvantitativní a kvalitativní analýzy.....	37
11. Deminutiva v knize <i>Manolito on the Road</i>	37
11. 1. Výsledky kvantitativní analýzy	37
11. 2. Výsledky kvalitativní analýzy	39
11. 2. 1. Sufix <i>-ito/-ita</i>	39
11. 2. 1. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ito/-ita</i>	39
11. 2. 1. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ito/-ita</i>	44
11. 2. 1. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ito/-ita</i>	46

11. 2. 2. Sufix <i>-illo/-illa</i>	47
11. 2. 2. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/lila</i>	47
11. 2. 2. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/lila</i>	49
11. 2. 2. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/-illa</i>	53
11. 2. 3. Sufix <i>-ejo/-eja</i>	55
11. 2. 3. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ejo/-eja</i>	55
11. 2. 3. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ejo/-eja</i>	55
11. 2. 4. Sufix <i>-ete/-eta</i>	56
11. 2. 4. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ete/-eta</i>	56
11. 2. 4. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ete/eta</i>	57
11. 2. 5. Sufix <i>-ín/-ina</i>	58
11. 2. 5. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ín/-ina</i>	58
11. 2. 6. Sufix <i>-ino/-ina</i>	59
11. 2. 6. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ino/-ina</i>	59
11. 2. 6. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ino/-ina</i>	59
11. 2. 7. Sufix <i>-ico/-ica</i>	60
11. 2. 7. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ico/-ica</i>	60
11. 2. 8. Sufix <i>-uelo/-uela</i>	60
11. 2. 8. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-uelo/-uela</i>	61
11. 2. 9. Shrnutí.....	61
12. El príncipe que todo lo aprendió en los libros	62
12. 1. Výsledky kvantitativní analýzy	62
12. 2. Výsledky kvalitativní analýzy	63
12. 2. 1. Sufix <i>-illo/-illa</i>	64
12. 2. 1. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/-illa</i>	64
12. 2. 1. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/-illa</i>	65
12. 2. 1. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/-illa</i>	66
12. 2. 2. Sufix <i>-ito/-ita</i>	67
12. 2. 2. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ito/-ita</i>	67
12. 2. 3. Sufix <i>-ijo/-ija</i>	68
12. 2. 3. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ijo/-ija</i>	68
12. 2. 3. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ijo/-ija</i>	69
12. 2. 4. Sufix <i>-ino/-ina</i>	69
12. 2. 4. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ino/-ina</i>	69
12. 2. 5. Sufix <i>-uelo/-uela</i>	70
12. 2. 5. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-uelo/-uela</i>	70
12. 2. 6. Shrnutí.....	70
13. El Conde Lucanor	71
13. 1. Výsledky kvantitativní analýzy	71
13. 2. Výsledky kvalitativní analýzy	72
13. 2. 1. Sufix <i>-illo/-illa</i>	72
13. 2. 1. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/-illa</i>	72
13. 2. 1. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/-illa</i>	73
13. 2. 1. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-illo/-illa</i>	74

13. 2. 2. Sufix <i>-ejo/-eja</i>	75
13. 2. 2. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ejo/-eja</i>	75
13. 2. 2. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ejo/-eja</i>	76
13. 2. 3. Sufix <i>-ito/-ita</i>	76
13. 2. 3. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ito/-ita</i>	76
13. 2. 3. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ito/-ita</i>	77
13. 2. 4. Sufix <i>-ino/-ina</i>	78
13. 2. 4. a. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ino/-ina</i>	78
13. 2. 5. Sufix <i>-uelo/-uela</i>	78
13. 2. 5. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-uelo/-uela</i>	78
13. 2. 5. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-uelo/-uela</i>	79
13. 2. 6. Sufix <i>-ujo/-uja</i>	79
13. 2. 6. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ujo/-uja</i>	79
13. 2. 7. Sufix <i>-ajo/-aja</i>	80
13. 2. 7. a. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ajo/-aja</i>	80
13. 2. 8. Sufix <i>-ete/-eta</i>	80
13. 2. 8. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu <i>-ete/-eta</i>	80
13. 2. 9. Shrnutí.....	80
14. Závěr	81
15. Bibliografické reference	83
16. Seznam tabulek a grafů	86

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce jsou zdvojnásobky ve španělské dětské literatuře. Toto téma jsem si vybrala z důvodu mého zájmu o španělskou lingvistiku, zejména o morfolologii a sémantiku. Podle mého názoru jsou deminutiva pozoruhodný lingvistický jev. Principálně vyjadřuje zmenšení určité věci, avšak také slouží k vyjádření lásky, ironie nebo zdvořilosti. Je tedy na místě se ptát, jaké z dvou hlavních funkcí deminutiv, tedy vyjádření malého rozměru nebo afektu, se v literatuře opravdu vyskytují. Dětskou literaturu jsem si zvolila z důvodu předpokládaného četného užívání deminutiv v tomto žánru literatury a jakési sémantické blízkosti deminutiv a dětí. K provedení praktické části diplomové práce jsem si vybrala tři významná díla dětské španělské literatury, která se odlišují nejen žánrově, ale i dobou vydání.

Mnoho španělských lingvistů definovalo deminutiva a jejich obecné užití a význam. Na základě prostudované odborné literatury, chci svou analýzou porovnat jednotlivé přístupy a prokázat rozdílnost četnosti užívání deminutivních sufixů a jejich význam z diachronního pohledu. Nad rámec výše uvedeného budu analyzovat, zdali se specifické deminutivní sufixy používají pro vyjádření určité funkce. Tímto jevem se doposud žádný lingvista do hloubky nezabýval, a tak by mě zajímalo, zda k něčemu takovému ve španělském jazyce dochází. Vzhledem k širšímu analyzovanému korpusu jsem došla k závěru, že zjištěné výsledky jsou validní. Navíc se soustředím na deminutiva, která si dochovaly své deminutivní tvary z latiny a poté došlo k jejich lexikalizaci či případné sémantické změně. Dále výskyt deminutiv a jejich význam může být ovlivněn původem autora nebo charakteristikou knihy. V neposlední řadě se pokusím u některých deminutiv vymezit rozdílnost jejich užívání ve Španělsku a v Latinské Americe prostřednictvím korpusu DRAE.¹

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části budu porovnávat jednotlivé charakteristiky deminutiv vymezené předními lingvisty, a to nejprve v českém, a následně ve španělském jazyce. Vzhledem k cíli diplomové práce se budu více věnovat určení interpretací a významů deminutiv ve španělském jazyce. Druhá kapitola teoretické části diplomové práce je soustředěna na stanovení charakteristiky dětské literatury a literatury pro mládež. Zaobírá se jejím historickým

¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [18/07/2013]

vývojem, literárními žánry, ale také lingvistickými rysy vyprávění, které jsou podstatné kvůli následnému výzkumu.

Praktická část je pak rozdělena na tři analyzovaná díla, u kterých jednotlivě provedu kvantitativní a kvalitativní analýzu výskytu deminutiv. Kvantitativní analýzu doplním tabulkou a grafem pro jasnější demonstraci získaných výsledků. Kvalitativní analýza soustředěná na určení významu a funkce deminutiv, bude následně prováděná na základě kontextu a opírající se o přístup Zuluage Óspiny² a RAE³. V závěru diplomové práce pak shrnu dosažené výsledky výzkumu.

2. Charakteristika deminutiv v českém jazyce

V této kapitole se nejprve pokusím definovat a vymežit deminutiva z pohledu předních českých lingvistů, doc. PhDr. Františka Štíchy, CSc. a prof. PhDr. Marie Čechové, DrSc. Následně je doplním o pohled dalšího lingvisty PhDr. Igora Němce, DrSc., jenž problematiku deminutiv rozvíjí z hlediska jejich vlivu na jiná slova v kontextu.

Štícha⁴ vymezuje deminutiva, neboli zdobněliny, a jejich funkce v českém jazyce jako zcela odlišné v porovnání s neslovanskými jazyky. Ve svém článku vysvětluje, že v českém jazyce zprostředkovávají funkci modifikační (tzn., vyjadřuje menší míru předmětu) a slouží jako prostředek pojmenovávací (tzn., označuje pouze formu, nijak nesnižuje význam slova). Právě funkční význam deminutiv dává Štícha do kontrastu s německým jazykem, ve kterém je užívání deminutiv spojeno s určitým emocionálním postojem vztahující se k danému objektu či bytosti. Na druhou stranu zdůrazňuje, že i v českém jazyce je toto použití možné, tím se emocionální konotace stává obecným rysem deminutiva. Avšak toto citové zabarvení je možné pouze u nelexikalizovaných deminutiv a u deminutiv, jež nebyly derivovány pouze k pojmenovávacím účelům. Dále rozlišuje pojmenovávací funkci na pět subkategorií. První z nich vymezuje deminutiva, která se užívají hovorově, nahrazující tak slovo základové. Druhá kategorie představuje deminutiva pojmenovávající předměty výrazně

² ZULUAGA ÓSPINA, Alberto. LA FUNCIÓN DEL DIMINUTIVO EN ESPAÑOL.: *LA FUNCIÓN DEL DIMINUTIVO EN ESPAÑOL*. [Centro Virtual Cervantes - Thesaurus]. 1970, Tomo XXV, (str. 24 – 48) [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/25/TH_25_001_023_0.pdf

³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española : manual / Real Academia Española, 1. ed.* Madrid: Espasa Libros : Asociacion de academias de la lengua española, 2010, 627 – 662. ISBN 978-84-670-3281-9 (brož.). (str. 627 – 662)

⁴ ŠTÍCHA, František. Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem. *Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem* [online - Naše řeč]. 1978, 61, issue 3 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=6051>

menší, než předměty základové. Třetí varianta užití deminutiv je spojena s tvořením samostatných pojmenování pro speciální konotaci předmětu. Použitím deminutiva pro zpředmětnění přenesených významů spadá pod čtvrtou variantu. Využívání deminutivních forem k pojmenovávání rostlin a živočichů představuje poslední pátou kategorii.

V neposlední řadě Štícha⁵ odděluje dvě významové složky, které deminutiva obsahují, tj. kvantitativní a kvalitativní modifikace. Kvantitativní modifikace se logicky týká označení předmětu, který je menší než je obvyklá velikost označovaného předmětu, například *domeček=malý dům* nebo *skříňka=malá skříň*. Kvalitativní modifikace je spíše užívána v hovorové řeči, ale také je možné se s ní setkat v lidových písních, dětských básničkách, říkankách, a celkově při kontaktu a komunikaci s dětmi. Vyjadřují tak pocit libosti, spokojenost a radosti (*papáníčko*), nebo naopak ve spojení se záporom tak dochází k zesílení záporu (*nebylo tam ani živáčka*).

Čechová a kol.⁶ zařazuje deminutiva mezi lingvistické prostředky v poli slovo tvorby neboli derivologie. Tímto lingvistickým procesem nevznikají nová slova, ale dochází k reprodukci již derivovaných slov. Deminutiva řadí do kategorie jména zdobnělá a lichotná, což naznačuje určitou pokrokovost v nahlížení na deminutiva a jejich význam. Definuje je takto:

„Velmi početná a proměnlivá skupina jmen slouží jednak označování předmětů menší, popř. (řidčeji) větších, než je to obvyklé (jména zdobnělá – jména zveličelá), jednak k vyjadřování citového vztahu k označovaným předmětům, vztahu libosti, nebo naopak nelibosti. Obojí tyto významy se zhusta prolínají.“

Podle mého názoru se pohled obou lingvistů na problematiku deminutiv shoduje. Vnímají jejich citové zabarvení, jehož buď pozitivní, nebo negativní projev v některých případech může být pro určitou deminutivní koncovku příznačný. Dále se věnují lexikalizaci deminutiv, kterou budu rozebírat v kapitole 2. 2.

2. 1. Tvoření deminutiv v českém jazyce

Vzhledem k tomu, že se český jazyk řadí mezi flektivní jazyky, tj. vyjadřuje gramatické kategorie a vztahy pomocí tzv. flexe neboli ohýbání, pracuje s širokou škálou vázaných morfémů, předpon a hlavně přípon. Z toho hlediska je český jazyk velmi bohatý ve své

⁵ ŠTÍCHA (1978), op. cit.

⁶ ČECHOVÁ, Marie, a kol. *Čeština: Řeč a jazyk*. Praha: ISV, 1996. ISBN 8085866129.(str. 97 – 99)

nabídce deminutivních přípon oproti globálně nejrozšířenějšímu analytickému jazyku, anglickému jazyku. Španělský jazyk částečně zapadá do kategorie flektivního jazyka, co se týče práce s flexí a bohatostí slovtvorby, ovšem pro vyjádření pádů si napomáhá funkčními slovy. Řadí se tedy mezi jazyky syntaktické.

Tvořením deminutiv je tedy ve španělském a českém jazyce podobné, tedy dochází k připojení deminutivní přípony za kořen slova. V českém jazyce se slova zdobnělá, podle Štíchy⁷, rozdělují na dva stupně, stupeň primární a stupeň sekundární. U primárních přípon je proces vytváření deminutiv jednoduchý, k základnímu nedeminutivnímu tvaru je připojen deminutivní sufix, tedy například *les* > *lesík*, *koště* > *košťátko*. Oproti primárnímu sufixu je sufix sekundární výrazně bohatší, v takovém smyslu, že deminutivní přípona vyjadřuje silný citový vztah nebo výraznou zdobnělost, *máma* > *maminečka*, *chvíle* > *chvilenka*. V tomto případě jde ve své podstatě o dvojnásobné použití deminutivních přípon, a tím tak dochází ke kladení většího důrazu na význam slova.

Klasifikace deminutivních přípon podle Čechové a kol.⁸ vychází z předchozího zmíněného členění. Příponové formanty kategorizuje na jednoduché a složené. Mezi jednoduché formanty patří např. *-k(o/a)*, *-(e)k*, *-ík*, *-in(a)* atd. Složené formanty zastupují *ečk(a)*, *ičk(a)*, *énk(o)*, *ink(o)* apod. Společným rysem těchto složených formantů je posílení citového významu slova. Dále se složené formanty používají v případech, kdy došlo k lexikalizaci deminutiv, které se budu věnovat v kapitole 2. 2.

Mezi nejproduktivnější přípony pak řadí:

- 1) příponu *-(e)k*, která odpovídá typu “stromek“;
- 2) příponu *-k(a)*, její typ představuje “lipka“;
- 3) příponu *-k(o)*, kterou zastupuje typ “zrnko“.

Přípony, které poskytují zesílený až meliorativní význam, zastupuje mnoho typů, a proto zmíním jen několik z nich. Jedná se o

- 1) příponu *-ičk(a)*, kterou představuje typ “rybička“;
- 2) příponu *-ink(a)* zastoupenou typem “maminka“;
- 3) příponu *-eč(e)k*, jejíž typ odpovídá “stromček“.

⁷ ŠTÍCHA (1978), op.cit.

⁸ ČECHOVÁ a kol. (1996), op. cit.

2. 2. Lexikalizovaná deminutiva v českém jazyce

V průběhu vývoje jazyka může dojít k tomu, že některá deminutiva nabydou samostatnosti z hlediska jejich významu, kdy denotují určitý skutečný objekt a vyjadřují tak jeho speciální individuální význam. Štícha⁹ definuje lexikalizovaná deminutiva následovně:

„Jako substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem označujeme taková deminutiva, a) jejichž primární a jedinou funkcí není vyjadřovat menší míru (velikost, váhu atp.) některého předmětu příslušícího určité (nesporné) třídě skutečností svého druhu než je obvyklá, běžná či charakteristická velikost členů této třídy; b) jejichž primární vyjadřovací funkcí není příznak expresivnosti či (citového) hodnocení.“

Klasifikuje pět základních typů lexikalizovaných deminutiv.

1) Typ “knížka“

Nejde o sémantický posun, a ani zde nedochází k emocionální modifikaci. Naopak, jde o hovorové varianty základového substantiva. Označují objekty, které jsou v souladu se svým denotativním významem, oproti typu *lopatka*, *banánek*. V podstatě se mohou vyskytovat v tomtéž kontextu, jako jejich základové formy. Příklady jsou *svíčka*, *básnička*, *panenka*, *malíček* atd.

2) Typ “slovíčko“

V tomto případě nejde jen o hovorové varianty, ani o pojmenovací funkce. Význam deminutiv se liší od jejich základových slov speciální konotací, asociací, a však předmět je v obou dvou případech totožný. Většinou jde o deminutivní formy, které pojmenovávají specifickou lidskou činností. Jde o slova jako *mozeček*, *střívko*, *lavička*, *vrcholek*, *stránka* apod.

3) Typ “lopatka“

Jde o nejširší a nejužívanější typ lexikalizovaného deminutiva. Jeho užití se týká předmětů, které jsou výrazně menší, než předměty označené základovou formou. V podstatě jde o tzv. zmenšeniny předmětu označovaného základovou formou. Spadají sem varianty jako *knoflíček*, *balónek*, *lžička*, *kartáček* atd.

⁹ ŠTÍCHA (1978), op. cit.

4) Typ “banánek“

Pod tuto kategorii spadá metaforické nebo metonymické přenesení významu slova prostřednictvím deminutivních forem, jako například *bábovička*, *hvězdička*, *krček* (metafora), *koniček*, *borůvka*, *hubička* (metonymie).

5) Typ “sýček“

Jak již bylo zmíněno, jedna z funkcí deminutiv je označování živočišných a rostlinných tříd (*orlík*, *zebříčka*, *holoubek chocholatý*, *šřovíček*, *ředkvička apod.*).

Němec¹⁰ ve svém článku vychází ze Štíchy¹¹ klasifikace lexikalizovaných deminutiv a nabízí praktický popis deminutiv a jejich reálného použití. Analyzuje slovo *lavice*, jeho deminutivní formu - *lavička* a na podložených procentech výskytu obou tvarů tak komentuje jejich možné užití. V některých případech se forma slova řídí užitím adjektiva, tedy většího adjektiva se slovem *lavice*, zatímco se slovem *lavička* jsou často užívána adjektiva vyjadřující něco malého, menšího. Vyskytují se i formy deminutivní, které ne jasně vymezují malý rozměr nebo případně citové hodnocení a stejně tak i u základové formy, která nevyjadřují větší rozměr či negativní hodnocení (např. *lavička v kostele x lavice zahradní*). Z toho vyplývá, že nejsilnějším ukazatelem citového zabarvení mluvčím je právě postoj mluvčího a jeho vztah k realitě a k označovanému předmětu, jemuž tím tak připisuje další vlastnosti. Ruku v ruce s touto skutečností se objevuje konotace, tedy subjektivní označení denotátu, jako něco malého, milého, příjemného či asociovaného s něčím líbezným.

Na rozdíl od Čechové a kol.¹², jež nahlíží na lexikalizovaná deminutiva jako na „slova, ze kterých se vyvinuly druhotné věcné významy, často specializované.“ Uvádí příklad slov, *mečík*, *kovařík*, *tesařík* apod. Mezi deminutivní přípony, které mají tento specializující význam řadí *-ic(e)*: *lavice*, *stolice*, *hranice*; které mohou mít až hanlivý charakter. Dále přípona *-(e)c*: *obrazec*, *vzorec*, *dvorec* atd.; jež má minimálně expresivní charakter.

¹⁰ NĚMEC, Igor. Význam deminutiv a jejich spojitelnost s jinými slovy v kontextu. *Význam deminutiv a jejich spojitelnost s jinými slovy v kontextu* [online – Naše řeč]. 1980, 63, issue 3 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=6190>

¹¹ ŠTÍCHA (1978), op. cit.

¹² ČECHOVÁ a kol. (1996), op. cit., str. 97 – 99.

3. Charakteristika deminutiv ve španělském jazyce

Existuje celá řada různých definic a pojetí deminutiv, kterými se zabývají přední španělští lingvisté. V této kapitole zmíním a porovnáám pohled Alvara Ezquerry, Gómeze Torrege a Real Academia Española (dále jen RAE).

Alvar Ezquerra¹³ definuje tvoření slov, které „*spočívá v rozšíření množiny slov jazyka fungujícího na morfologickém mechanismu a v oddělení od elementů, které již v jazyce existovaly nebo s jinými přijatými zvenčí*“ a poté vyjmenovává tři základní způsoby tvoření slov, tedy kompozice, derivace a parasynteze. „*Derivace spočívá ve vytváření nových lexikálních elementů přidáním k již existujícímu slovu v jazyce neoddělitelné elementy, a to buď afixy, nebo vyjmutí sufixu.*“¹⁴ Z hlediska výzkumu charakteristiky a tvoření deminutiv je potřeba uvést definici sufixace, prostřednictvím které dochází ke vzniku deminutivních tvarů. „*Sufixace spočívá v přidání elementu, tedy sufixu, k lexikálnímu elementu, který již v jazyce existuje.*“¹⁵ Dále poskytuje výčet možný sufixů, které mohou sloužit například k indikování gramatické kategorie, označení abstraktních slov, instrumentů apod. Deminutiva jsou rozebírány společně s augmentativy, jejichž sufixy náleží skupině, která označuje jména a adjektiva. Deminutivní sufix následně Alvar Ezquerra¹⁶ definuje jako:

„Apreciativní/ocenující sufix, který slouží k vyjádření pocitů nebo úsudků přidáním hodnoty ke slovu, ke kterému se váže. U deminutivních sufixů se vyskytuje význam objektivní vyjadřující zmenšení množství (manchita), společně se subjektivním významem uživatele, který tím tak do své promluvy vkládá vlastní pocity a tímto prostředkem demonstruje své vlastní osobní zhodnocení“.

Na Alvara Ezquerru volně navazuje Gómez Torrego¹⁷, který definuje sufixy „*jako morfémy, které jsou přidány za lexikální morfém, nebo jádro slova*“. Zároveň ale také upozorňuje, že může dojít k jakémusi řetězci sufixů pro jediný morfém, kdy tento jev uvádí na slově *cristi-an-dad*. Rozděluje sufixy na dva základní druhy, gramatický sufix a sufix negramatický. První typ s významem gramatickým se dále rozděluje na

¹³ ALVAR EZQUERRA, Manuel. *La formación de palabras en español*. Madrid: Arco Libros, 1999. ISBN 8476351275. (str. 56 – 59)

¹⁴ EZQUERRA (1999), op. cit.

¹⁵ EZQUERRA (1999), op. cit.

¹⁶ EZQUERRA (1999), op. cit.

¹⁷ GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Gramática del español : didáctica*. Madrid: Ediciones SM, 2002, 21 – 25. ISBN 8434885875. (str. 20 – 22)

následující subtypy: sufix infinitivu (*ama-r*), sufix gerundia (*ama-ndo*) a sufix participia (*ama-do*), které ve všech třech možnostech vyjadřují slovesnou neosobní formu a jejich význam je gramatický. Naproti tomu negramatické sufixy s sebou přináší nový lexikální význam, jsou tedy tzv. slovotvorné, a dále se člení na povinné a nepovinné. Povinné negramatické sufixy jsou takové sufixy, jež přinášejí nový význam, zcela odlišný od kořene, nebo jen změnu slovního druhu jako například *acusar* > *el acuse*. Nepovinné negramatické sufixy netvoří slova reagující na novou realitu, ale jde o sufixy, jež sémanticky upřesňují kořen slova buďto z hlediska afektivního, nebo expresivního. Nikdy však nemění slovní druh slova, které modifikují. Nepovinné negramatické sufixy se dále rozdělují na deminutiva, augmentativa, pejorativní, superlativní a familiární.

Definice deminutiv od Gómeze Torrega se významně neodlišuje od definice Alvara Ezquerry. Gómez Torrego¹⁸ charakterizuje deminutivní tvary:

„Deminutiva často vyjadřují expresivní hodnoty, záliby, entusiasmus, emoce, lásku atd. (Doprovázené nebo nedoprovázené záměrem vyjádřit snížení nebo malost). Také mohou přinášet hodnotu apelativní, to znamená, že se nepoužívají pouze pro vyjádření mluvčího citů, nýbrž k pohnutí či vyvolání vůle u naslouchajícího.“

Pro verifikaci tohoto tvrzení uvádí příklad slova *momentito*. Při použití výše zmíněného tvaru v určitém kontextu, kdy naslouchající na mluvčího dlouho čeká, může mluvčí dodat trpělivost naslouchajícímu. Alvaro Ezquerra¹⁹ vymezuje jako základní slovní druhy, k nimž lze deminutivní sufix připojit, substantivum, adverbium a adjektivum. Gómez Torrego²⁰ k nim navíc přidává determinanty (*poquito, todito*) a gerundia (*corriendito*).

Poslední názor na význam a charakteristiku deminutiv, který zde uvedu, je na základě RAE²¹. Ta vymezuje deminutiva odlišně s porovnáním s již zmíněnými přístupy. Ty při definici deminutiv vychází z derivace a sufixace. Současně tím tak vytyčuje základní charakteristiku deminutiv. Vychází z toho, že prostřednictvím několika lingvistických metod, jako například intonací, zvoláním, užitím citoslovce apod. lze v jazyce vyjádřit určitý hodnotící nebo oceňovací postoj. V českém jazyce by

¹⁸ GÓMEZ TORREGO (2002), op. cit.

¹⁹ ALVARO EZQUERRA (1999), op. cit.

²⁰ GÓMEZ TORREGO (2002), op. cit.

²¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. (2010), op. cit.

se dalo označit jako citové zbarvení. Dále zmiňuje velmi častý morfologický proces, především derivování a připojení sufixu za slovo.

„Slova, ve kterých je obsažena deminutivní přípona jsou schopna vyjádřit velikost, blízkost, ironii, zdvořilost, nebo naopak opovržení či ironii. Dále projevují obecné citové ohodnocení osob, zvířat a věcí, ale také určitou kvalitu objektu. Ovšem, z velké části jde o subjektivní hodnocení mluvčího.“

V předešlém výčtu byly nastíněny tři různé pohledy na charakteristiku deminutiv a byly komentovány z hlediska diachronního pohledu. Alvar Ezquerro spatřuje funkci užití deminutiv v označení malého rozměru, tu označuje jako objektivní. Ve vyjádření pocitů mluvčího tedy sleduje funkci subjektivní. Gómez Torrego se zaměřil hlavně na funkci subjektivní a pojmenoval některé afektivní funkce vyjádřitelné prostřednictvím deminutivních přípon. RAE rozvíjí užití deminutivních sufixů ve funkci hodnotící osoby, věci a vyjadřující k nim určitý vztah. Jejich základní funkci, tj. vyjádření malého rozměru zmiňuje, ale více ji nerozebírá. Vývoj jazyka a jeho přizpůsobování novým dimenzím reality, nutí připisovat či objevovat nové možnosti a funkce jazykových prostředků. Podle mého názoru jsou v současné době deminutiva užívána hojně s cílem vyjádřit citový vztah k určité věci. Zejména pak vzbudit v posluchači emoce. V praktické části budu tyto tři přístupy zkoumat a porovnávat v kontextu vybraných literárních děl.

3. 1. Tvoření deminutiv ve španělském jazyce

Podobně jako v českém jazyce, ve španělském jazyce je nespočet deminutivních přípon. Většina z nich variuje podle dialektů nebo zemí. Z hlediska zachování výslovnosti pak dochází ke změně ortografického zápisu v kořeni slova (*flaco* > *flaquito*), anebo je modifikována samotná přípona (*toque* > *toquecito*, nikoli *toquito*). V následující kapitole se budu věnovat vybraným příponám a diferencovat je z hlediska použití v určitých regionech Španělska nebo Latinské Ameriky.

3. 1. 1. Klasifikace negramatických sufixů ve španělském jazyce

Gómez Torrego ²² rozděluje negramatické sufixy do pěti skupin podle toho, jaký význam vyjadřují, a následně pak jakým způsobem slovo modifikují.

²² GÓMEZ TORREGO (2002), op. cit.

1) Deminutiva

Deminutiva neboli slova zdobnělá, již byla definována v předchozí kapitole 3. 1. Zde je doplním o tabulku, která demonstruje používané deminutivní přípony.

Přípona	Příklad
<i>-ito/-ita</i>	<i>casa > casita</i>
<i>-ete/-eta</i>	<i>amigo > amiguete</i>
<i>-uelo/-uela</i>	<i>pillo > pilluelo</i>
<i>-illo/-illa</i>	<i>camino > caminillo</i>
<i>-ico/-ica</i>	<i>bajo > bajito</i>
<i>-ín/-ina</i>	<i>pobre > pobrín</i>
<i>-uco/-uca</i>	<i>papel > papeluco</i>

Tab. 1: Přehled deminutivních přípon.

2) Augmentativa

Augmentativa již byla také zmíněna ve spojitosti s definicí Alvara Ezquerry²³. Jde o výrazy, které přinášejí hodnoty zvýšení, nárůstu, ale také obdivu nebo vzestupu. Mohou být buď doplněná, nebo nedoplněná dalšími konativními hodnotami, jako je odmítnutí nebo opovržení. Nejčastěji se připojují za substantiva nebo adjektiva, v menší míře může být připojeno za adverbium. Z důvodu lingvistické blízkosti k deminutivům, prostřednictvím tabulky vyčlením nejčastější augmentativní přípony.

Přípona	Příklad
<i>-ón/-ona</i>	<i>tomate > tomatón</i>
<i>-udo/-uda</i>	<i>fuerte > forzudo</i>
<i>-azo/-aza</i>	<i>pension > pensionazo</i>
<i>-ote/-ota</i>	<i>grande > grandote</i>

Tab. 2: Přehled augmentativních přípon.

3) Despektiva neboli slova pejorativní

Tyto přípony vyjadřují určité opovržení, negativní vztah k danému objektu či osobě. Jelikož mají, stejně jako deminutiva, subjektivní funkci, doplním je také tabulkou pro další zkoumání.

²³ ALVAR EZQUERRA (1999), op. cit.

Přípona	Příklad
-uzo/-uza	<i>borracho > borrachuzo</i>
-uco/-uca	<i>pajarro > pajarruco</i>
-ajo/-aja	<i>pequenajo > pequenaja</i>
-zuelo/-zuela	<i>mujerzuelo > mujerzuela</i>

Tab. 3: Přehled pejorativních přípon.

4) Superlativní

Jedná se o přípony *-ísimo*, *-érrimo*; které jsou připojeny k adjektivu a vyjadřují tím tak význam samotného adjektiva s přídavkem “velmi“. Superlativní tvary jsou například *altísimo* nebo *novísimo*.

5) Familiární

Familiární přípony zpravidla ironizují slovo, s určitým citovým zabarvením vyjadřující opovržení, ale zároveň si zachovávají familiární charakter. Mezi ně patří například *viv-ales*, *fresc-ales* nebo *guap-eras*.

3. 2. Charakteristika různých typů deminutivních přípon

Následující členění deminutivních přípon vychází z díla Diega Catalána²⁴ a článku Caballero Rubio a Corral Hernández²⁵. Jednotlivé přípony jsem pak doplnila náhledem RAE²⁶ na jejich funkční použití.

1) -ITO/-ITA

Caballero Rubio a Corral Hernández²⁷ řadí tuto deminutivní příponu mezi nejčastěji užívané. Je pro ni charakteristická infantilnost, ale i jiná expresivní vyjádření. Její základ tvoří zejména substantiva nebo adjektiva. Dále vymezují její užití zejména v infantilním jazyce při promluvě k dětem, ale také se hojně vyskytuje například v jazyce zamilovaných. Právě u nich dochází k hláskové změně vůči zachování

²⁴ CATALÁN, Diego. *Las lenguas circunvecinas del castellano : cuestiones de dialectología hispano-románica*. Madrid: Parainfo, 1989. ISBN 8428317046.

²⁵ CABALLERO RUBIO, María del Carmen a Julia Beatriz CORRAL HERNÁNDEZ. INTEGRACIÓN DE LOS SUFIJOS APRECIATIVOS EN LOS NIVELES AVANZADOS DE L2. *INTEGRACIÓN DE LOS SUFIJOS APRECIATIVOS EN LOS NIVELES AVANZADOS DE L2* [Centro Virtual Cervantes - Thesaurus]. 1997 [cit. 2013-07-21]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/asele/pdf/08/08_0205.pdf

²⁶ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

²⁷ ALVAR EZQUERRA (1999), op. cit.

výslovnosti u kořenů končící na *-co* (*loco* > *loquito*). U některých slov dokonce dochází k rozšíření přípony na *-cito/-cita* a *-ecit/ecita*.

RAE²⁸ klasifikuje doplňující sufixy *-cito/-cita* a *-ecit/ecita* jako tři morfologické varianty přípony *-ito/-ita*:

- 1) *-ito / -ita* (*gato*>*gatita*)
- 2) *-cito / -cita* (*mujer*>*mujercita*)
- 3) *-ecito / -ecita* (*luz*>*lucecita*)

Naproti tomu Caballero Rubio a Corral Hernández²⁹ kategorizuje pouze příponu *-cito/-cita* zvlášť, jako další deminutivní příponu. Vymezuje slova, ve kterých se objevuje. Jsou to slova zakončená na *-n* (*cordón*>*cordoncito*), na *-r* (*dolor*>*dolorcito*) kdy je *señorito/a* výjimkou. Dále jsou to slova končící na *-e* (*coche*>*cohecito*). Slova končící na *-o* nebo *-a* pak přijímají navíc *-e*, tudíž *nuevo*>*nuevecito*. Více se sufixu *-ecito* nevěnují.

RAE³⁰ se více zabývá fonologickou stránkou morfologické derivace. Zejména formováním deminutivních tvarů, kdy lexikální základ končí na nepřízvučnou samohlásku, a tak vyžaduje její vypuštění. Například slovo *mesa* + *ita* > *mesita*. Nabízí dvě možné segmentace:

- 1) *cas(a) – ita* (Koncovka je potlačena a dochází k připojení přípony *-ita*, která zachovává ženský rod.)
- 2) *cas – it – a* (*-It* se vkládá jako interfix mezi kořen a koncovku.)

V následujících příkladech morfologické derivace slova *bueno*>*buencito* jsou navrhovány komplexnější postupy, navazují na předcházející:

- 3) *buen(o) – ecito* (Finální samohláska kořenu slova *-o* je potlačena a poté je připojena přípona *-ecito*.)
- 4) *buen(o) – ec – ito* (Finální samohláska kořenu slova *-o* je potlačena, je přidán interfix *-ec* a koncová přípona *-ito*.)
- 5) *buen – ec – it – o* (Dochází k vložení dvou interfixů *-ec* a *-it*, není zde potřeba potlačit finální samohlásku *-o*, která je v tomto případě připojena jako poslední.)
- 6) *buen – ecit – o* (Jde v podstatě o totéž, jako v bodě 5, výjimkou je pouze jeden morfologický segment, který se vkládá.)

²⁸ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

²⁹ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNÁNDEZ (1997), op. cit.

³⁰ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

Dále se RAE³¹ zabývá problematickým rozlišením již zmíněných přípon *-ecito/-ecita* a *-ito/-ita*. Přípona *-ito* se obvykle používá u slov s více jak dvěma slabikami (*pañuelo* > *pañuelito*) a se slovy, které obsahují diftongy (*cuadro* > *cuadrito*). Výjimkou je tvar *suavecito*, která ovšem v některých oblastech alternuje s tvarem *suavito*. Na druhou stranu přípony *-ecito/-ecita* se používají především v evropské španělštině, v Latinské Americe se vyskytují jen se slovy dvojslabičnými, jejichž kořen obsahuje diftong (*nuevo* > *nuevecito*, *juquecito*, *tiernecito*). Z toho vyplývá, že tvary *jaimecito*, *ruidecito* nebo *cuadrecito* se vyskytují převážně v Latinské Americe, zatímco na Kanárských ostrovech jsou preferované varianty *jaimito*, *ruidito*, *cuadrito*.

Caballero Rubio a Corral Hernández³² rozlišují tyto varianty také z fonologického pohledu, diftongů a přízvučných slabik. Slova, která mají diftong v přízvučné slabice, přijímají sufix *-ito*. Avšak v současném jazyce existují jisté tendence zachovat diftongizovanou slabikou v pozici přízvučné. Liché slabiky, mimo slabiky přízvučné, tak přijímají sekundární přízvuk (*tiernito/tiernecito*). Navíc přípona *-ecito* se vyskytuje v jednoslabičném slovu, kdy kořen slova končí na souhlásku a vložené *-e* tak pomáhá lepší výslovnosti (*sol*>*sol-e-cito*).

Pro shrnutí ze tří variant sufixů (*-ito/-ita*, *-ico/-ica*, *-ecito/-ecita*) se nejčastěji užívá varianta *-ito/-ita* u slov, která končí na nepřízvučnou samohlásku *-a* nebo *-o* jako například *camino* > *caminito*, *casa* > *casita* nebo *libro* > *librito*. Evropská španělština užívá formy s *-ecito/-ecita* pokud jde o slova dvojslabičná a jejich nepřízvučná slabika obsahuje diftong, jako například *pierna* > *piernecita*, *viento* > *vientecito*, *nuevo* > *nuevecito*. Existuje také silná tendence k disimilaci, a to v případě přípon *-ico* na *-ito*.

2) *-ICO/-ICA*

Rozpracování tohoto sufixu Caballerou Rubio a Corral Hernández³³ je velmi omezené. Charakterizují ho výskytem v kostrumbristické literatuře jako označení obyvatel Aragonie. Ale nejedná se o sufix výhradně aragonský. Diego Catalán³⁴ uvádí, že se tímto sufixem charakterizuje východ Španělska, tzn. východ Andalusie, již zmíněný Aragón, Navarra a oblast kolem Valencie. Stejně tak se vyskytuje i v Latinské Americe v zemích jako Venezuela, Kuba, Columbie nebo Costa Rica. Právě ve

³¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

³² CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNÁNDEZ (1997), op. cit.

³³ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNÁNDEZ (1997), op. cit.

³⁴ CATALÁN (1989), op. cit.

španělských regionech u ní dochází k substituci za příponu *-ito/-ita*. Jako příklad tohoto jevu uvádí slovo *gato* > *gatito* (španělské oblasti), *gatico* (karibské oblasti).

3) *-ILLO/-ILLA*

Caballer Rubio a Corral Hernández³⁵ charakterizují tento sufix na základě textu Fernández Ramíreze.³⁶ Ten dělí tento sufix do dvou skupin. První skupina vyjadřuje něco menšího než základové slovo, nepříjemného, s menší hodnotou. Druhou skupinu tvoří latinské formy, jejichž původ je většinou neznámý, nebo se jedná o tvary derivované ze španělských participií (*pesadilla, costilla*). Obecně velká část forem užívající této přípony se postupně lexikalizovaly a mají tak jiný význam, než jejich derivovaná forma daného lexikálního základu (*flequillo, palillo*). Dále Fernández Ramírez³⁷ zmiňuje jejich negativní význam při označení lidské bytosti. Stejně jako u sufixu *-ito/-ita* i zde existují varianty *-cilio/-cilia* a *-ecillo/-ecilla*. Jejich použití je totožné jako u sufixu *-ito/-ita*.

Diego Catalán³⁸ vymezuje místo výskytu této přípony na jih Španělska, do Andalusie a charakterizuje ji emfatickou konotací, spíše pejorativní (*mujer* > *mujercilla*).

4) *-ETE/-ETA*

Příponu *-ete/-eta* charakterizuje Caballero Rubio a Corral Hernández³⁹ jako jedinečný prostředek pro vyjádření podobnosti objektů, které slouží jako kořen deminutivního tvaru (*camiseta*). Ovšem neřadí se mezi často se vyskytující sufixy. Z geografického pohledu výskytu tohoto sufixu je podle Diega Catalána⁴⁰ typické Katalánsko, Aragón a Valencie. Ve většině případů označuje malé předměty a někdy na ni bývá vázána afektivní konotace. RAE⁴¹ tuto konotaci vymezuje jako ironii, spiklenectví (například *amigo* > *amiguete* nebo *calvo* > *calvete*). Odvozeniny s příponou *-ete* se v Latinské Americe používají pouze jako lexikalizované formy.

³⁵ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNANDEZ (1997), op. cit.

³⁶ Fernández Ramírez in CABALLERO RUBIO, María del Carmen a Julia Beatriz CORRAL HERNÁNDEZ. INTEGRACIÓN DE LOS SUFIJOS APRECIATIVOS EN LOS NIVELES AVANZADOS DE L2. INTEGRACIÓN DE LOS SUFIJOS APRECIATIVOS EN LOS NIVELES AVANZADOS DE L2 [Centro Virtual Cervantes - Thesaurus]. 1997 [cit. 2013-07-21]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/asele/pdf/08/08_0205.pdf

³⁷ RAMÍREZ, op. cit.

³⁸ CATALÁN (1989), op. cit.

³⁹ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNANDEZ (1997), op. cit.

⁴⁰ CATALÁN (1989), op. cit.

⁴¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

5) -UCO/-UCA

Přípona *-uco/-uca* je charakteristická, podle Diega Catalána,⁴² pro Kantábrii, kde se nejčastěji používá s úmyslem vyjádřit nebo konotovat afekt či zalíbení (*hermano* > *hermanuco*, *pueblo* > *puebluco*). V některých případech může substituovat *-ito/-ita* (*bajo* > *bajuco*). Kdežto Caballero Rubio a Corral Hernández⁴³ nahlíží na tento sufix jako prostředek pro vyjádření pejorativního významu.

6) -UELO/-UELA

Tato deminutivní přípona je charakteristická pro označení konkrétních substantiv, jež jsou románského původu (*cazuela*). Podle Caballero Rubio a Corral Hernández⁴⁴ má navíc určitou afektivní hodnotu. Ovšem vyskytuje se výrazně méně než předešlé sufixy. Podle RAE⁴⁵ tento sufix je častější v evropské španělštině než ve španělštině Latinské Ameriky (*ojuelos* = “rozesmáté a živé oči“). Také zmiňuje odvozeninu *ladronzuelo*, u které přípona *-zuelo* zeslabuje význam slova “zloděj“ tím, že mu přidává tón shovívavosti.

7) -ÍN/-INA, -INO/-INA

RAE⁴⁶ tuto deminutivní příponu charakterizuje z hlediska použití pro vyjádření zvolací funkce, například u slova *pele* je možné forma *pelito*, ovšem forma *pelín* zdůrazňuje a zvětčuje slovo *pele*. Caballero Rubio a Corral Hernández⁴⁷ analyzují pouze maskulinní formu tohoto sufixu a vymezují zejména jeho pejorativní funkci. Většinou se tímto sufixem označují lidské bytosti (*tontín*, *borrachín atd.*). Na druhou stranu je mnoho tvarů, které následně lexikalizovaly a mají tak svůj vlastní význam (*maletín*). Obdobný profil má sufix *-ino/-ina*, který se vyskytuje ve slovech jako například *niebla* > *neblina*.

8) -ICHO/-ICHA, -UCHO/-UCHA

Deminutivní přípona *-icho/-icha* je, dle Diega Catalána,⁴⁸ typická hlavně pro Murcii a jejím murcijském nářečí, *panocho* (*casa* > *casicha*, *tragicho/a*). Za zmínku stojí atypická výslovnost hlásky *-ch*, který se vyslovuje jako jakési spojení *t+y* > [ž]. Na

⁴² CATALÁN (1989), op. cit.

⁴³ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNANDEZ (1997), op. cit.

⁴⁴ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNANDEZ (1997), op. cit.

⁴⁵ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

⁴⁶ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

⁴⁷ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNANDEZ (1997), op. cit.

⁴⁸ CATALÁN (1989), op. cit.

druhou stranu sufix *-ucho/-ucha* je charakteristický pro oblast Venezuely, kde převážně označuje lidské bytosti a nese tak v sobě pejorativní konotaci.

9) *-UJO/-UJA*

Přípona, kterou Diego Catalán⁴⁹ uvádí jako další sufix vyskytující se jen v murcijském nářečí jako deminutivní přípona je deminutivní sufix *-ujo/uja* (*chispa* > *chispuja*).

10) *-AJO/-AJA; -EJO/-EJA; -IJO /-IJA*

Diego Catalán⁵⁰ vyčleňuje tyto přípony z hlediska jejich výskytu na území Španělska. Přípona *-ajo/-aja* je specifická pro oblast La Mancha a murcijské nářečí (*hierba* > *hierbajo*). To samé platí pro *-ejo/-eja*. Navíc Caballero Rubio a Corral Hernández⁵¹ vymezují jejich funkci jako převážně pejorativní.

3. 3. Lexikalizovaná deminutiva ve španělském jazyce

Lexikalizovaným deminutivům se ve svém článku věnuje Zuluaga Óspina⁵² a definuje je jako: „*slova, která ačkoli byla modifikovaná prostřednictvím deminutivních sufixů, náleží do aktuálního systému jazyka jako lexikalizovaná. To znamená, že ztratily svůj deminutivní význam nebo svůj význam specializovaly či omezily.*“ Jsou to například slova jako *señorita, chiquito, sombrilla, bocadillo, calzoncillos, coronilla, lentejuela, pianola, pollerines, azulejos, pañuelo, coronilla*.

Dále se Zuluaga Óspina⁵³ věnuje jen některým vybraným výrazům, na kterých demonstruje proces lexikalizace a uvádí jejich příklady. Například obecně známý výraz *chiquito* je lexikalizované deminutivum ve Venezuele a Columbii derivované ze základového slova *chico*. Zajímavým deminutivem je též *bocadillo*, který ovšem není deminutivum slova *bocado* (“kousnutí”) označující malé kousnutí, ale jeho lexikalizované deminutivum, které označuje předmět, do kterého se kousá. Další zajímavá lexikalizovaná forma deminutiva, *azulejo*, se může na první pohled zdát býti deminutivum slova *azul*. Podobně jako v předcházejícím případě, deminutivní tvar *azulejo* neoznačuje menší rozměr základového slova, nýbrž denotuje dlaždičku, původně zdobenou modrou barvou.

⁴⁹ CATALÁN (1989), op. cit.

⁵⁰ CATALÁN (1989), op. cit.

⁵¹ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNANDEZ (1997), op. cit

⁵² ZULUAGA ÓSPINA (1970), op. cit.

⁵³ ZULUAGA ÓSPIN (1970), op. cit.

Všechna tato slova ztratila původně deminutivní význam ve vztahu k jejich základovému slovu a slouží jako nezávislé lexikální jednotky. Jako názorný příklad, na kterém odlišuje lexikalizovaná deminutiva od obyčejného deminutiva, používá Zuluaga Óspina⁵⁴ výrazy *lorita* a *señorita*. V prvním případě výraz *lorita* ve slovníku nenajdeme, jelikož jde o spontánní derivaci slova připojením deminutivní přípony v rámci určitého kontextu. Zatímco druhý příklad *señorita*, je samostatné nezávislé slovo označující slečnu, a proto se ve slovníku nalézá.

4. Funkce deminutiv

Při členění funkce deminutiv budu vycházet z článku Zuluage Óspiny⁵⁵, ve kterém se, jako jeden z mála lingvistů, zabývá touto problematikou. Opomíjí základní funkci deminutiv označující malý rozměr a vymezuje jejich další, citově zabarvené, funkce, které následně aplikuje a analyzuje v knize *Cien años de soledad* od Marquéze. Je důležité připomenout, že význam deminutiva je nejprve určen významem základového slova, a pak záleží na kontextu, okolí či postoji mluvčího, jaké další funkce se mu připojí. Z toho důvodu nebudu uvádět příklady u jednotlivých funkcí, ale vrátím se k nim v praktické části, kde je budu analyzovat právě v mnou vybraném kontextu.

- 1) Pejorativní funkce
- 2) Pozitivní afektivní funkce vyjadřující slabou odolnost předmětu
- 3) Převažující afektivní funkce s výhradně zdrobnělým významem
- 4) Dominující afektivní funkce, kdy jeho deminutivní význam vychází z kontextu
- 5) Funkce deminutivní přípony vyjadřuje citový, láskyplný vztah
- 6) Afektivní funkce u oslovení osob
- 7) Afektivní funkce u vlastních jmen, u kterých se rozlišuje další úmysl vyjádření:
 - náklonosti,
 - převahy,
 - familiárnosti.
- 8) Eufemistická funkce
- 9) Poslední funkce vyjadřuje tzv. hravé deminutivum, prostřednictvím kterého se pak dále projevuje:
 - záměr autora zajistit u čtenáře odlehčený smích,

⁵⁴ ZULUAGA ÓSPINA (1970), op. cit.

⁵⁵ ZULUAGA ÓSPINA (1970), op. cit.

- dětská milost a něžnost,
- veselé chování postav.

Zuluaga Óspina⁵⁶ vyčleňuje deminutivum jako typický jazykový prostředek populárního jazyka, ale podotýká, že je mohou používat i mluvčí, kteří náleží do vyšších sociálně-kulturních vrstev. V tomto případě jsou podstatné vnější okolnosti, například situace, kdy mluvčí je spontánní, otevřený, nepřipravený v reakci na nepředvídatelnou situaci. V tomto případě jde o familiárně-kolokviální styl.

Pokud bychom opustili sémanticko-stylistické kritérium, je důležité brát v potaz také sociolingvistické hledisko. V tomto případě mohou deminutiva fungovat jako prototypické charakteristiky vysoce formální řeči nebo naopak slangu. Obecně vzato, deminutiva se ve formální řeči tak často vyskytovat nebudou oproti různým dialektům nebo již zmíněného slangu.

5. Interpretace deminutiv

Při popisu interpretace deminutiv v této kapitole jsem vycházela ze sbírky RAE⁵⁷ a z jejich rozboru provedeného zvlášť u substantiv a zvlášť u adjektiv a adverbíí.

5. 1. Interpretace deminutiv u substantiv

Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, deminutiva obecně vyjadřují zmenšený rozměr. Jde hlavně o substantiva, u nichž je denotována velikost prostřednictvím deminutivní přípony (*casa > casita, pueblo > pueblito*). Navíc ale také slouží k projevení blízkosti, známosti, zdvořilosti, ale také z hlediska pejorativního významu dávají najevo ironii nebo opovržení. Tyto funkce RAE⁵⁸ interpretuje jako přidaný význam k původnímu slovu, tedy konotaci. Deminutivní sufíxy, které přináší do původního slova negativní až pejorativní konotaci, jsou často ta, jež derivují substantiva označující lidské bytosti (*abogado > abogadito, politico > politiquillo*). K rozeznání ironie, nádechu opovržení či znehodnocení je velmi důležitý kontext, který v dané situaci či literárním díle předchází. Jak již v kapitole 3. 2. Caballero Rubio a Corral Hernández⁵⁹ a Diego Catalán⁶⁰ vymezily deminutivní sufíxy jako sufíxy *-illo/-illa*

⁵⁶ ZULUAGA ÓSPINA (1970), op. cit.

⁵⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. (2010), op. cit.

⁵⁸ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. (2010), op. cit.

⁵⁹ CABALLERO RUBIO a CORRAL HERNÁNDEZ (1997), op. cit.

⁶⁰ CATALÁN (1989), op. cit.

vyjadřující pejorativní konotaci, i RAE⁶¹, v souvislosti s pejorativní interpretací deminutiv, charakterizuje tuto příponu jako jeden z častých lingvistických prostředků sloužící k vyjádření znehodnocujícího nebo znevažujícího postoje.

Dále mohou ve spojení se substantivy sloužit jako prostředek pro označení dočasných akcí (*paso* > *paseíto*, *viaje* > *viajecito*), ale opět záleží na kontextu. Je důležité zmínit, že substantiva vyjadřující míru (*kilo*, *mes*, *docena*) ve spojení s deminutivními příponami nemění svojí velikost, kterou denotují a derivovaná slova (*kilito*, *mescito*, *docenito*) přijímají afektivní konotaci, nebo naopak eufemistickou zeslabující konotaci. Opět záleží na kontextu.

Formování deminutiv také bere v potaz počitatelnost a nepočitatelnost substantiv. Podstatná jména počitatelná častěji přijímají deminutivní formy oproti podstatným jménům nepočitatelným. RAE⁶² uvádí tento například:

Me fue de poca ayuda (podstatné jméno nepočitatelné)

x *Le pidió una ayudita* (podstatné jméno počitatelné).

Ve španělském jazyce je navíc časté, že se stejná podstatná jména mohou používat buď jako počitatelná (*una luz*), anebo jako nepočitatelná (*bastante luz*), ovšem s rozdílnou interpretací. Přirozenější forma, v tomto případě, je její užití jako podstatná jména nepočitatelná.

Aquí hay poca luz para leer. (nepočitatelné, bez deminutiva)

Las lucecitas que se veían en el cielo. (počitatelné, deminutivum).

Ovšem je důležité brát v potaz, že podstatná jména nepočitatelná, která vyjadřují určitou materiální substanci, mohou mít konotaci afektivní. Fyzické materiály akceptují deminutiva s větší přirozeností než v případě podstatných jmen abstraktních.

Qué tiempesito tenemos! - tiempesito v Latinské Americe, tiempo je zde
chápano jako atmosférické

x

Cuanto tiempo ha pasado! - zde naopak *tiempo* vystupuje jako chronologické

Dokonce i substantiva, která tvoří část jazykové vazby nebo fráze, mohou přijímat deminutivní přípony, jako například ve vazbě *al ladito suyo, por la mañanita*. Jde o interpretaci kvalitativní nebo blízkosti, ovšem nejde o vyjádření velikosti nebo krátkosti.

⁶¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. (2010), op. cit.

⁶² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. (2010), op. cit.

5. 2. Interpretace deminutiv u adjektiv a adverbii

Interpretací deminutivních přípon u adjektiv je zejména vyjádření hodnotící a kvalifikující funkce. U adverbii také dochází k jejich zesílení, ale s rozdílnými stupni, jako například *solito* (*muy solo*), *cerquito* (*muy cerca*) nebo *calentito* (*bastante caliente*). Dále RAE⁶³ uvádí, že doposud nebyl vyzkoumán žádný rozpor ve formulování deminutiv u adjektiv, které denotují velikost nebo věk. A tak v těchto případech dochází ke kvalitativní modifikaci (*pequeño* > *pequeñito*, *menudo* > *menudito*).

Ovšem deminutivní přípona u těchto slovních druhů nemá vždy funkci zesilovací, naopak, někdy má funkci zeslabovací a to zejména v případě, kdy přídavná jména popisují barvy (*rojito* = “trošku červený“), ale také i v případě dalších sémantických skupin (*alegre* > *alegrito*).

Interpretace gradativních adjektivních deminutiv s sebou může přinášet konotace, které vyjadřují zejména pozitivní ohodnocení situace nebo stavu popsané věci (*fritito* – *muy frito*, ale také ve smyslu “vynikající“). Zatímco například v Ekvádoru a dalších andských zemích se používá tvar *fritito* ve smyslu postupně smažený. Na druhou stranu deminutiva nemající gradativní charakter u příslovci deiktických, jako například *ahora* > *ahorita* nebo *ahí* > *ahicito*. Prostřednictvím těchto tvarů nedochází k tak silné konotaci, dochází především k vyjádření blízkosti akce nebo pomíjivosti děje. Například v oblastech centrální ameriky a Karibiku, příslovce *ahorita* (další verze jsou *ahoritita*, *ahoritica*, *ahoritiquita*) se používá, aby se vyznačila jistá časová blízkost nějaké události.

Llegó ahorita. (Zrovna se událo.)

Voy a hacerlo ahoritica. (Vyjadřuje blízkost.)

RAE⁶⁴ odlišuje verbální participia a adjektivní participia. Verbální participia totiž deminutivní přípony nepřijímají, oproti adjektivním participiím, které pak mají interpretaci gradativní (*frito* > *fritito* – *bastante frito*). Samozřejmě, že se u verbálních participií objevují výjimky ve významu vyjadřující blízkost nebo afekt.

Yo te quiero sin querer que te he tomaíto el cariño / cuando menos lo pensé (A. Machado)

Varianty nelexikalizovaných deminutivních tvarů se objevují zřídka v diskurzech, které mají objektivní obsah, jako například vědecká próza, didaktická,

⁶³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. (2010), op. cit.

⁶⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. (2010), op. cit.

soudní, administrativní apod. Méně častý je jejich výskyt v esejistické próze nebo v novinářském jazyce. Spisovatelé užívají deminutiva, aby tím tak odlišili rozdílné tóny, odchylky v průběhu promluvy mezi protagonisty. V reklamním jazyce a také v knihách či v reklamách, které jsou směřovány k dětem, se často deminutiva používají jako eufemistický prostředek, především jde-li o slova, které ve svém základním kořenu jsou pro děti nevhodné jako například *las braguitas, el culito* etc.

Kromě afektivní interpretace deminutiv, mohou také přinášet hodnoty apelativní, což znamená, že neslouží jen k vyjádření pocitu mluvčího, nýbrž také slouží k přesunu či změně vůle posluchače. Například, použitím slova *momentito* se pokoušíme, aby se posluchač neznepokojoval. Dále jsou schopny vyjádřit hodnoty afektivní, apelativní nebo konotativní.

6. Charakteristika dětské literatury a literatury pro mládež

Už podle názvu by bylo snadné odvodit účel napsání tohoto literárního žánru, tedy dětské literatury. Jde o určitou literární kategorii, jejíž existence je spjata s konkrétními čtenáři, tedy dětmi. Avšak, existuje spousta knih, jako například Robinson Crusoe či Tom Sawyer, které s velkou pravděpodobností nebyly napsány právě pro děti. Tento fakt pak potvrzuje obecně známý fakt, že dětská literatura byla původně napsaná pro dospělé.

Sarabia Jiménez⁶⁵ charakterizuje dětskou literaturu jako literární žánr, který je primárně směřovaná k dětskému čtenáři. Dále je to souhrn literárních textů, které jsou společností považované jako ty nejvhodnější texty pro děti, a však, je velmi důležité brát v úvahu, že původně byly psány pro dospělé. Na druhé straně, je také možný jiný náhled na dětskou literaturu. Lze ji totiž považovat i za literaturu napsanou právě dětmi. Také se zabývá matoucím označení dětské literatury ve španělštině, protože často toto označení v sobě ukrývá i *literatura juvenil*, tedy literaturu pro mládež. Proto je nejvhodnější použít termín *literatura infantil y juvenil*.

Mezi nejzákladnější funkce dětské literatury patří snaha o podpoření dětské představivosti a zároveň dítěti přiblížit svět fantazie. Na druhou stranu je, obecně, literatura vnímána jako prostředek komunikace a tudíž i jako přenašeč kultury a hodnot.

⁶⁵ SARABIA JIMÉNEZ, Minerva. Literatura infantil y juvenil. *Literatura infantil y juvenil* [online]. 2009, č. 14 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://www.csi-csif.es/andalucia/modules/mod_ense/revista/pdf/Numero_14/MINERVA_SARABIA_1.pdf

Požadavky, které by měla dětská literatura splňovat, jsou tématicky adekvátní obsah a jasný způsob vyjádření. Dále je také důležitý konec, který by měl být, podle Sarabii Jiménez⁶⁶, pro čtenáře jasný.

Je důležité zmínit rozdílnost těchto dvou druhů literárních žánrů, tedy dětské literatury a literatury pro mládež. Liší se od sebe hlavně ve věku svých čtenářů. Literatura pro mládež se zaměřuje především na problémy a zájmy adolescentů.

Borda Crespo⁶⁷ svůj náhled na literaturu pro mládež opírá o výrok T. Rovira, že „*literatura pro mládež je taková, která odpovídá zájmům a zálibám mladistvých a adaptuje literární styl tak, aby mu čtenáři rozuměli.*“⁶⁸. Následně však tento výrok kriticky rozebírá. Jde o to, že tato definice přináší dva rozporuplné body, tedy věk, kdy se dítě transformuje v adolescenta, a zájmy těchto adolescentů. Co se týče bodu jedna, díky psychologii víme, že věk adolescenta je v rozmezí 12 až 17 let. Jedná se ale o obecné vymezení. Některé děti vstupují do adolescence dříve, nebo naopak, u nich trvá poměrně delší dobu. Co se týče problematičtějšího bodu číslo dva, už mnoho kritiků poukázalo na obtížnost vymezení zálib adolescentů zrovna v epoše života, kdy dochází k rozptýlení zájmů.

Emili Teixidor⁶⁹ stanovuje několik možných rad k napsání té „nejlepší literaturu pro mládež“ v následujících bodech:

- Protagonista, který hledá svoji identitu.
- Zapojení čtenáře v tomto hledání.
- Užívání ustálených výrazů populární literatury.
- Respektování věku čtenáře.
- Presentace záhad života.
- Etický způsob života.

Rodríguez Almodovar⁷⁰ odkazuje na Bildungsroman, neboli vzdělávací román, jakožto na nejadekvátnější literární žánr pro mladistvé. Na druhou stranu Gemma

⁶⁶ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

⁶⁷ BORDA CRESPO, Isabel. *Literatura infantil y juvenil : teoría y didáctica*. Grupo Editorial Universitario, 2002. ISBN 84-8491-215-9, str. 24. (str. 24)

⁶⁸ T. Rovira, 1988, en Díaz-Plaja y Prats, 1998:196 in BORDA CRESPO (2002), op. cit.

⁶⁹ TEIXIDOR, Emili. *Literatura juvenil: las reglas del juego*. *Literatura juvenil: las reglas del juego* [online]. 1995, CLIJ, č. 72 [cit. 2013-06-21]. str. 8 – 15. Dostupné z: <http://prensahistorica.mcu.es/es/consulta/registro.cmd?id=1008203>

⁷⁰ RODRÍGUEZ ALMODOVAR, Antonio. *La educación literaria en la pubertad*. *La educación literaria en la pubertad* [online]. 1995, CLIJ, č. 72 [cit. 2013-06-21]. Str. 16 – 22. Dostupné z: <http://prensahistorica.mcu.es/es/consulta/registro.cmd?id=1008274>

Lluch⁷¹ nahlíží na literaturu pro mládež z hlediska psychologického. Nazývá ji psycholiteratura, jelikož obvykle hlavní hrdina překonává problémy jak fyzické, tak psychické, překonává limity, rodinné problémy, bojuje proti sociální nerovnosti.

Již byla zmíněna hlediska literární a psychologické. V neposlední řadě je důležité zmínit také hledisko sociologické, které vyjadřuje, jak velký vliv mají hromadné sdělovací prostředky na myšlení mladistvých a jejich chování. Za příklad slouží literární kritiky, filmové kritiky, články o novodobých trendech apod. Navíc existuje specifický druh kultury, tzv. kultura mladistvých, jejíž charakteristické projevy mohou být graffiti, komiks, kreslený humor apod.

6. 1. Charakteristika faktorů dětské literatury a literatury pro mládež podle Gemmy Lluch

V praktické části diplomové práce se budu zabývat analýzou deminutiv v dětské literatuře. Právě pro tuto analýzu je potřeba uvědomení si pozadí daného díla, které zahrnuje charakteristiku jak období vydání díla, publikum, jemuž je dílo určené, prostředí, kde se děj odehrává, zvolený jazyk samotným autorem atd. Gemma Lluch⁷² charakterizuje jednotlivé faktory, jež je nezbytné zmínit a popsat v souvislosti s dětskou literaturou a literaturou pro mládež.

1) Dětství

Změna pozice dítěte ve společnosti, tedy doba, kdy dítě přestává být vnímáno jen jako pomocník primárně fungující k zlepšování ekonomické prosperity rodiny, přichází ke konci 18. století, kdy jsou postupně vydávány zákony na jeho ochranu a práva. Pro studium určitého díla je potřeba si uvědomit historické období, pozici dítěte ve společnosti, ale také jakým způsobem docházelo k edukaci dítěte (buďto prostřednictvím prarodičů, nebo docházením do kostela). Z předcházejícího faktu vyplývá, že dětská literatura je vnímána jako podstatně mladý literární žánr, jelikož do 18. století v podstatě neexistovalo žádné možné publikum.

⁷¹ LLUCH, Gemma. *La literatura de adolescentes: la psicoliteratura. La literatura de adolescentes: la psicoliteratura* [online]. 1996 [cit. 2013-06-21]. Str. 21 – 28. Dostupné z: <http://www.fundaciongsr.org/documentos/3913.pdf>

⁷² LLUCH, Gemma. *Análisis de narrativas infantiles y juveniles*. Cuenca: Ediciones de la Universidad, 2003. ISBN 84-8427-258-3. (str. 23 – 27)

2) Výchova

Aby mohla vzniknout literatura pro děti, je principálně důležitá nejprve jejich alfabetizace a poté i celé společnosti. Mohlo by se předpokládat, že tomuto posunu ve společnosti z velké části pomohl vynález knihtisku v polovině 15. století, avšak za klíčový okamžik je považována industriální revoluce v polovině 19. století, kdy se knihy staly ekonomicky dostupnějšími pro všechny sociální třídy. Do té doby probíhala alfabetizace pouze ve vyšších a bohatších sociálních vrstvách. Zároveň je také zajímavé zamyslet se nad tím, jakým způsobem byla tehdy organizována školní třída, průběh vyučování, postavení učitele apod.

3) Kniha

Obecně lze pod tímto bodem zkoumat postavení knihy ve společnosti, její důležitost a funkci. Jak již bylo řečeno, ne vždy byla kniha dostupným zbožím pro širokou veřejnost. V 19. století byl nejčastější způsob postupné vydávání jednotlivých částí knihy v časopisech nebo novinách.

4) Literární okruh

V posledním bodě je důležité zmínit, že je zásadní, jakým způsobem dochází k předání knihy dítěti. Často svůj podíl nese škola, jež dítěti doporučuje knihy k přečtení, či přímo přikazuje, jaká díla jsou pro dítě fundamentální, prostřednictvím seznamu povinné literatury. Tudíž je důležité vědět, podle kterých kritérií se škola rozhoduje.

6. 2. Analýza vyprávění podle Jeana Michela Adama a Gemmy Lluch

Nejprve zmíním strukturu vyprávění, která vychází z prací Jeana Michela Adama⁷³ a z jeho šesti etap ve vyprávění.

- Sled událostí
- Tematická jednotnost
- Vývoj
- Transformace
- Vypravěčská nahodilost
- Konečné zhodnocení – ponaučení

⁷³ ADAM, Jean-Michel in LLUCH, Gemma. *Análisis de narrativas infantiles y juveniles*. Cuenca: Ediciones de la Universidad, 2003. ISBN 84-8427-258-3. (str. 47)

Z těchto šesti bodů Gemma Lluch⁷⁴ vypracovala tabulku, která popisuje jednotlivé etapy ve vyprávění a ke každé této etapě přidává jejich funkci diskurzivní v rámci příběhu.

Posloupnost	Funkce diskurzivní
Počáteční situace	Představení hlavních postav, umístění a doba děje.
Počátek konfliktu	Akce nebo událost, která modifikuje počáteční situaci a zároveň přináší určité napětí.
Konflikt	Někteří protagonisté se pokouší vyřešit konflikt různými kroky.
Vyřešení konfliktu	Výsledek předchozích akcí a konec vývoje.
Konečná situace	Navrací se na stabilní situaci, ovšem odlišnější než ta počáteční.

Tab. 4: Posloupnost dějů a jejich funkce diskurzivní podle Gemmy Lluch.

Je jasné, že tyto sekvence variují, například v jednodušších dílech pro děti se vyskytují jen tři fáze: úvod, konflikt, řešení. Navíc Lluch⁷⁵ odkazuje na vývoj různého způsobu zakončení knih. Dříve byl šťastný konec nezbytný, zatímco dnes je spíše snaha přiblížit se k publiku, v tomto případě dětem. Proto se tedy často vyskytují knihy, které se obsahově zabývají tématem rozvodů rodičů končící tím, že se k sobě rodiče nevrátí. Tento typ konfliktu může samotnému čtenáři pomoci překonat různé životní traumata.

6. 3. Kategorie vyprávění podle Jeana Genetta

Náhled Genetta⁷⁶ na literaturu pro děti a mládež je takový, že jde o vyprávění událostí nebo činů, ale nejedná se o určitý příběh, který by vycházel z myšlenek nebo pocitů. Jinými slovy, vypravěč vypráví co se děje, co se říká, ale ne co si protagonisté myslí. Následně rozděluje tři kategorie vyprávění:

⁷⁴ LLUCH (2003), op. cit. (str. 48)

⁷⁵ LLUCH (2003), op. cit.

⁷⁶ GENETTE, Jean. *Figuras III. Figuras III.* [online]. 1989 [cit. 2013-06-21]. Str. 228 – 229. Dostupné z: <http://es.scribd.com/doc/80891495/Genette-Figuras-III>

1) Vyprávěný projev

Vypravěč vypráví to, co říkají jednotliví protagonisté takovým způsobem, kdy může manipulovat se slovy. Například použitím méně slov vyjádří více informací.

„Informé a mi madre de mi decisión de casarme con Albertine“.

2) Odvozený projev

Vypravěč organizuje projev tak, že jedna věta je nadřazená a druhá je podřazená. Nejčastěji se jedná o přímou řeč, kdy vypravěč nemanipuluje se slovy, ale používá slova, která již byla řečena.

„Dije a mi madre que tenía que casarme con Albertine“.

3) Přímý projev

Je projev nejvíce transparentní, ve kterém vypravěč předstírá, že přenechává slovo protagonistovi.

„Dije a mi madre: Voy a casarme con Albertin“.

Je důležité, aby si spisovatel tyto tři typy uvědomil, jelikož téměř ve všech případech protagonista má stejný nebo podobný věk jako čtenář a tím tak může ovlivňovat úspěch, případný neúspěch u čtenáře, jelikož velmi často dochází k ztotožnění čtenáře s hlavním hrdinou. Gemma Lluch⁷⁷, oproti tomu, rozvíjí teorii, že mohou ve vyprávění existovat dvě úrovně sociálních dialektů. Protagonisti se vyznačují užíváním neformální řeči, zatímco vypravěč užívá formální promluvy. Na druhou stranu ale může dojít k tomu, že vypravěč je zároveň protagonista a v tomto případě dochází k setření těchto rozdílů.

7. Historie dětské literatury

Sarabia Jiménez⁷⁸ ve svém článku přehledně představuje vývoj dětské literatury. Připomíná, že někdy dochází k polemice, zda je správné použití slova “literatura“ i v tomto literárním žánru, jelikož nepřináší takový estetický přínos jako díla jiných žánrů. Ovšem, moderní literární kritika považuje za podstatný důvod použití slova “literatura“ v tomto konceptu to, že jde o celou řadu textů založených na morálních a edukativních hodnotách. Ve vydavatelském světě byla dětská literatura v minulých letech velmi opomíjena až do chvíle, kdy se začala postupně prosazovat a zvýšila se jak její produkce, tak i počet literárních cen. Ve středověku neexistoval pojem dětská literatura, jako specifické umění. Ovšem to neznamená, že by nebyla literatura pro děti,

⁷⁷ LLUCH (2003), op. cit.

⁷⁸ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

nýbrž že neexistoval tento označující pojem. Jednalo se právě o literaturu, která byla původně psaná pro dospělé.

Sarabia Jiménez⁷⁹ vychází z vnímání koncepce dětství, která se nevyskytovala ve společnosti až do příchodu moderní doby. Ve Středověku neexistoval pojem dětství jako určitá etapa života, ke kterému by se vážala specifická literatura. Avšak výše zmíněné neznamená, že by dříve děti neměly k dispozici literaturu nebo nezažívali literární zkušenosti. Jde o to, že pouze neexistoval určitý termín, který by to vše zaštitoval. Postupně se literatura stávala specifickým prostředníkem v komunikaci nebo také i didaktickým prostředkem. Dostupná literatura, která by se dala řadit k dětské literatuře v tehdejší době, byly slabikáře, bestiáře nebo Ezopovy bajky, ve kterých figurovali zvířata chovající se jako lidé. S příchodem 17. století se začínají objevovat díla mytologická, legendy nebo příběhy, které se předávaly pouze ústně, ale postupně byly zaznamenávány i písemně. Sarabia Jiménez⁸⁰ označuje toto období za velmi důležité, vzhledem k tomu, že byla vydána dvě významná díla, díky kterým se začal používat termín dětská literatura v takové podobě, jako ji známe dnes. Tato díla jsou Gulliverovi cesty od Johnathana Swifta a Robinson Crusoe napsán Danielem Defoem. Obě dvě díla jsou jasným příkladem toho, co představuje literatura pro děti a mládež, tedy dobrodružné příběhy a vstup do neprozkoumaného, odlišného, vymyšleného světa.

S příchodem romantismu v 19. století tak, podle Sarabia Jiménez⁸¹, přichází zlatý věk dětské literatury. Vydávají se pohádky od Hanse Christiana Andersena, pohádky bratří Grimmů, Oscara Wilda, ve Španělsku Saturnino Calleja nebo Fernán Caballero, novely jako například Alenka v říši divů od Lewise Carroll, Kniha džunglí od Rudyarda Kiplinga nebo Pinocchio od Carlo Collodi atd. Všechny tato díla zajistila spoluvytváření nového literárního žánru, který se zaměřoval na mladého čtenáře a podporou jeho fantazijních představ o světě. Zároveň si ale zachovávají výchovný rys.

Na základě dalších děl, jako například Peter Pan, Malý princ, Pipi dlouhá punčocha nebo sbírka povídek o rodině Mumin (Mumínci), uvádí Sarabia Jiménez⁸² obsažená témata děl jako například dobrodružství, objevení nových světů, ale také překonání strachu, touhy po svobodě, odkrývání světa snů a přání. Nabízí tak zcela nový přístup k mladému čtenáři a jeho literárním požadavkům. V průběhu 70., 80., 90.

⁷⁹ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

⁸⁰ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

⁸¹ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

⁸² SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

let dochází ke zvýšení produkce dětské literatury a objevují se autoři jako například Roald Dahl, Michael Ende, Gianni Rodari nebo Christine Nöstlinger.

Ve 20. století dochází k obohacení dětské literatury v oblasti ilustrace, která následuje vyprávění a napomáhá tak k názornosti a rozvíjení dětské představivosti. Mezi významné ilustrátory patří Maurice Sendak, Janosh nebo Quentin Blake.

V současném 21. století je literatura pro děti a mládež významnou součástí literatury obecně. V každém knihkupectví má své oddělení a její produkce je významná jak na poli literárním, tak i na poli tržním.

8. Lingvistická charakteristika dětské literatury

Popisu typických lingvistických rysů vyprávění v dětské literatuře se zabývá Gemma Lluch⁸³, jejíž analýza slouží jako základní zdroj k následujícím subkapitolám, které budu pak dále rozvíjet.

8. 1. Použití slovesných časů ve vyprávění

Je zřejmé, že dítě se nerodí s absolutní lingvistickou vybaveností a schopností převádět časy do minulosti, případně do budoucnosti. Lluch⁸⁴ se soustředuje na tuto problematiku a tvrdí, že si dítě nejprve pasivně osvojuje abstraktní vnímání času a poté, když je schopno jejich použití v obecnější rovině, je aplikují postupně v praxi. Je důležité, aby toto všechno měl spisovatel na paměti a přizpůsobil tak literární text svým čtenářům.

V textu se ovšem nevyskytují jen slovesné časy, ale také i časové údaje (například *dnes*, *včera* nebo *zítra*). V následujícím odstavci poskytnu, podle Lluch⁸⁵, krátký komentář k užívání slovesných časů ve vyprávění.

V úvodu knihy, a tedy i děje, dominuje imperfektum popisující začátek příběhu. Při přechodu na další sekvenci se už vyskytují přesné časové údaje typu “jednoho dne“, kdy se užívá minulý čas prostý, který má charakter deiktický, názorný, tak zvaný “čas činů, událostí“. Vyskytuje se v kontrastu s imperfektem, který vytváří prostředí příběhu a poskytuje jeho popis. Minulý čas prostý tedy organizuje události, podle toho, jak se postupně objevují v příběhu, zatímco imperfektum tvoří jakési pozadí děje. Nicméně, imperfektum se může ve vyprávění objevovat i v jiné funkci, a to v rámci souslednosti

⁸³ LLUCH (2003) op. cit.

⁸⁴ LLUCH (2003) op. cit.

⁸⁵ LLUCH (2003) op. cit.

časové, kdy označuje souběžné činy k přítomnosti. Stejný důvod má tak i použití kondicionálu označující děje následující ve vztahu k přítomnosti. Použití předminulého času prostého je nasnadě, vzhledem k tomu, že označuje předchozí děje, které se staly ještě před dějem minulým.

Tato struktura funguje jako tzv. prototypní struktura, ovšem není nikde řečeno, že si autor nemůže upravovat užití slovesných časů podle sebe. Avšak podmínkou užití jiné struktury je, aby byl čtenář vybaven dostatečnými lingvistickými kompetencemi. Nejen že tato vybavenost zaručuje pochopení děje čtenářem, ale zároveň tak autor může ovlivňovat vnímání dítěte. Nejčastěji se tento přístup objevuje v literatuře pro mládež, kdy autor začíná vyprávět příběh v přítomném čase prostém a tím tak lépe přibližuje čtenáři danou situaci.

8. 2. Koheze textu

Do této kategorie spadají lingvistické mechanismy, které se používají v textu, aby logicky představovaly různá témata a vytvářeli tak po sobě následující strukturu. Jde o opakování slov, synonyma, antonyma, substituce metaforou nebo metonymií atd. Gramatická reference zajišťuje spojení gramatického elementu s jiným elementem v textu, ke kterému referuje (zájmena, příslovce atd.).

8. 3. Struktura zápletky

Popis struktury vychází z článku Sarabie Jiménez⁸⁶, která se zaměřuje na jednotlivé fáze příběhu. V úvodu příběhu se představují nejenom jednotliví protagonisté, ale také prostředí, ve kterém je příběh zasazen. Především se používají prostředky, které potvrzují normalitu toho určitého příběhu. Mezi ně například patří *Había una vez...*, *Hace más de mil años...*, *Érase una vez...*, *Esto que te cuento sucedió en un lugar tan lejano y hace tanto tiempo que ya case no me acuerdo...etc.* Poté dochází k zápletce, která je uvedena výrazy vyjadřující určité napětí jako například *pero un buen día...* Dříve nebo později se stane něco, co napomůže k vyřešení zápletky a zároveň vrátí stav do původní normality, dochází tedy k tak zvanému rozuzlení s výrazy jako *hasta que al fin...* Je samozřejmě možné, že tato nová normalita může být stejná, jako před konfliktem, ale také může být lepší nebo naopak horší, anebo úplně odlišná od předcházející normality. Důležité je, že rozuzlení naznačuje to, jak se budou věci vyvíjet. Mezi typické výrazové prostředky ukončující pohádkový příběh patří: ...y

⁸⁶ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

fuieron felices y comieron perdices y a mí no me dieron porque no quisieron., ...y colorín colorado, este cuento se ha acabado., ...y este cuento se acabó y el viento se lo llevó y cuando lo vuelva a encontrar, te lo volveré a contar. Ve 20. století je více a více populárnější tzv. otevřený konec, tedy skutečnost, kdy nedojde k rozuzlení zápletky a je v podstatě na čtenáři, aby si závěr sám domyslel.

8. 4. Jiné lingvistické prostředky

Jak už bylo výše zmíněno, v dialozích se objevuje celá řada lingvistických prostředků. Vyjma slovesných časů, se nabízí celá řada charakteristických jazykových elementů. Například slova, která napomáhají v hodnocení a projevení názoru, jsou nejčastěji substantiva a slovesa s konotací pozitivní nebo negativní, hodnotící přídavná jména apod. Pro vyjádření reality a skutečnosti se používají tázací věty, zvolací věty nebo rozkaz.

Do této kategorie bychom zařadili i deminutiva jako sufixy, které prostřednictvím derivace modifikují nejčastěji substantiva, adjektiva a adverbia s cílem vyjádřit malý rozměr objektu, ale také něhu, líbeznost anebo, jak již bylo zmíněno v předcházejících kapitolách, mohou implicitně vyjadřovat opovržení či nelibost.

9. Literární projevy

Literatura pro děti a mládež je zastoupena těmito žánry: dětskou poezií, divadlem a prózou. Společné rysy pro všechny žánry stanovuje Colomer⁸⁷ takto: krátkost, určitá témata (zvířata, příroda, hračky), jednoduchý jazyk, blízký referent na základě zkušenosti dítěte, hojnost vtipu, metafor, jednoduché veršování apod.

Každý žánr bude prezentován v jednotlivé podkapitole společně s, k němu náležící, charakteristikou.

9. 1. Dětská poezie

Podle Colomer⁸⁸ dětská poezie vychází původně z folklorních zdrojů. Dále uvádí, že poezie přestala být poezií pro děti a spíše se soustředila na estetické hodnoty. Zmiňuje formy, kterých dětská poezie v průběhu svého vývoje nabyla. Tyto formy jsou následující:

⁸⁷ COLOMER, Teresa. *Introducción a la literatura infantil y juvenil*. Madrid: Editorial Síntesis, s. a., 1999. ISBN 84-7738-649-8 (str. 155 – 157)

⁸⁸ COLOMER (1999), op. cit.

- Folklórní sbírky dětské poezie z minulosti, ke kterým jsou přidána díla i ze současnosti.
- Výběr básní pro dospělé, které jsou dostupné i pro děti. Kritéria jejich výběru záleží na autorovi, případně hnutí. Do této skupiny se řadí například antologie od Garcíi Lorcy.

Smíšená antologie folklorních básní jak autorů pro dospělé, tak autorů pro děti, rozdělená podle rozdílných kritérií. Příkladem této formy je *Poesía española para niños* od Any Pelegrín.

- Kniha básní napsaná samotnými dětmi, je například *Recrear la escuela* od Frederica Martína Nebráse.
- Poslední formu představuje poezie psaná autorem pro dětské publikum, kam se řadí například *Museo zoológic* od Josepa Carnera.

9. 2. Dětské divadlo

Colomer⁸⁹ nachází původ dětského divadla v dramatizaci psaných textů a v dětských hrách založené na improvizaci. Navazuje Borda Crespo⁹⁰, který uvádí Mendoza Fillolu⁹¹ jako jednoho z prvních, který realizoval výzkum divadla jako takového a poté se zaměřením na dětské divadlo od roku 1875 do roku 1950. Nahlížel na vývoj divadla zejména z historické perspektivy, jakým způsobem byla morálka formována skrz literaturu. Jak již bylo řečeno, zaměřil se také na vývoj dětského divadla, kterým tak poukazuje a osvětluje, jak bylo projektované a koncipované. Navíc přibližuje, že bylo svým způsobem určitým prostředníkem v předávání rozdílných idejí, morálních koncepcí ale také náboženských a sociálních hodnot. Borda Crespo⁹² zmiňuje několik děl, která svoji významností napomáhala při zkoumání. Vychází se z *La Campaña Teatro para Niños* od Jacinta Benavente, poté pokračuje přes *Farsa Infantil de la Cabeza del dragon* od Ramóna del Valle-Inclán, *La tragicomedia de don Cristóbal y la seña Rosita* od Frederica Gracia Lorcu až po poválečné období, ve kterém dominuje *Gloria a España* od anonymního autora.

Dalším významným vědcem na poli dětské literatury je Lobo Tejerina⁹³, která poukazuje na to, jak málo je dětskému divadlu v současné době poskytován prostor či

⁸⁹ COLOMER (1999), op. cit.

⁹⁰ BORDA CRESPO (2002), op. cit.

⁹¹ MENDOZA FILLOLA in BORDA CRESPO (2002), op. cit. (str. 120 – 121)

⁹² BORDA CRESPO (2002), op. cit.

⁹³ TEJERINA LOBO, Isabel. La literatura dramática infantil. Luces y sombras. *La literatura dramática infantil. Luces y sombras*[Biblioteca Virtual Miguel Cervantes]. [cit. 2013-06-22]. Dostupné z:

pozornost. Zároveň definuje dva modely fungování dětského divadla. První model je tradiční, pro které je charakteristické několik sérií událostí. Příklady jsou *La cabeza del dragón* od Valle-Inclán a *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* od Jacinta Benavente a další. Druhý model vychází z transformace originálu takovým způsobem, že dramatické dílo se stává novým typem příběhu, ale zachovává si svůj původní charakter „de guion“ pro scénu. Ovlivňuje externí formu a zároveň přidává něco nového nebo svěžívho. Tato změna formy a funkce proslavila prozatím dva autory, Luis Matilla a Juan Pedro Romera.

9. 3. Dětská próza

Charakteristickým rysem dětské prózy je krátké vyprávění o vymyšlených nebo i skutečných událostech, s jednoduchou zápletkou a šťastným koncem. Obecně, mezi nejčastější a nejoblíbenější typy dětské prózy patří:

- Dobrodružné příběhy
- Policejní a detektivní příběhy
- Příběhy Sci-fi
- Fantasy příběhy
- Příběhy pro děti
- Pohádky
- Hrůzostrašné příběhy

Sarabia Jiménez⁹⁴ rozlišuje dva druhy dětské prózy, tj. lidový příběh a literární příběh.

9. 3. 1. Lidový příběh

Lidový příběh je podle Sarabii Jiménez⁹⁵ takové vyprávění, které se předává především ústně. Z toho vyplývá, že je charakteristický mnoha variantami, jež se sice shodují ve struktuře, ale odlišují se v detailech. Za nejlepší příklad lidového příběhu uvádí sbírku orientálních příběhů *Tisíc a jedna noc*. Mimo jiné do této kategorie spadají mýty, legendy a v poslední době jsou velmi oblíbené tzv. experimentální příběhy nebo metafikce.

http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/la-literatura-dramtica-infantil-luces-y-sombras-0/html/0039df76-82b2-11df-acc7-002185ce6064_2.html#I_0_

⁹⁴ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

⁹⁵ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

Borda Crespo⁹⁶ uvádí částečně odlišný pohled na lidový příběh, a to citací Rodríguez Almodóvara⁹⁷ a A. Jollese⁹⁸. Rodríguez Almodóvar⁹⁹ je popisuje jako „*lidové příběhy, které jsou popelkou španělské literatury*.“ Dále rozlišuje tři druhy populárního příběhu: pohádky, bajky a příběhy zvyků a obyčejů. Zároveň potvrzuje, že je důležité odlišit lidový příběh od pohádky. Podle A. Jollese¹⁰⁰ je pohádka jednoduchá forma využívající „gest jazyka“ a Borda Crespo¹⁰¹ ho cituje následovně:

„Možná je pohádka jednoduchou formou vyvolávající umělecko-literární elaboraci v historii literatury takovým způsobem, že bychom měli mít na paměti stálou spoluexistenci folklorického paradigma především od Romantismu“.

Jinými slovy, tento druh vznikl jako přirozená potřeba verbálního vyjádření vedoucí tak k písemné formě, které předcházelo orální podání příběhu. Navíc, využívá fantazijního světa pro popis skutečnosti a to buď tím, že je děj zakomponován na nějakém exotickém místě, nebo jsou hlavní postavy nereálné. Také dochází k odrazu kulturního prostředí vybraného na základě uskutečnění děje.

Nakonec Borda Crespo¹⁰² zmiňuje, že význačnou výhodou je flexibilita struktury, tedy možnost, kdy se příběh může vyprávět různými způsoby a zároveň tak umožňuje její didaktické využití. Na druhou stranu se může zdát trochu utopické užití a vyprávění pohádky, jelikož zde jsou všichni protagonisty spravedliví a dobří, kdy autor kritizuje současný svět a nabízí idylický svět, jaký by měl být.

Dle mého názoru jsou příběhy nebo pohádky s morálním ponaučením pro děti přínosné, jelikož jde o názorný příklad, jehož prostřednictvím si děti jsou schopni zapamatovat neblahé následky špatného chování a zároveň jde o nevědomí způsob výchovy.

⁹⁶ BORDA CRESPO (2002), op. cit.

⁹⁷ RODRÍGUEZ ALMODOVAR in BORDA CRESPO (2002), op. cit. (str. 75 – 76)

⁹⁸ A. JOLLES in BORDA CRESPO (2002), op. cit. (str. 76 - 77)

⁹⁹ RODRÍGUEZ ALMODOVAR in BORDA CRESPO (2002), op. cit.

¹⁰⁰ A. JOLLES in BORDA CRESPO (2002), op. cit.

¹⁰¹ BORDA CRESPO (2002), op. cit.

¹⁰² BORDA CRESPO (2002), op. cit.

9. 3. 2. Literární příběh

Sarabia Jiménez¹⁰³ vymezuje literární příběh jako příběh, který je přijímaný a dále předávaný písemnou formou. V porovnání s lidovým příběhem, literární příběh má sofistikovanější formu. Dále, vzhledem k ustálené písemné formě, se prezentuje pouze jedna verze, oproti lidovému příběhu Většinou je autor známý. Ve Španělsku je prvním představitelem tohoto modelu *El Conde Lucanor*, který obsahuje 51 povídek odlišného původu, napsáno el infante Don Juan Manuel ve 14. století.

10. Vybraná literatura k analýze lingvistického jevu

K provedení kvantitativní analýzy výskytu deminutiv a následné kvalitativní analýzy funkcí a významů nalezených deminutiv jsem si vybrala následující díla: *El Conde Lucanor* od Dona Juana Manuela, *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* od Jacinta Benavente a *Manolito on the Road* od Elviry Lindo. Přesný postup analýzy okomentuji v kapitole 10. 4.

10. 1. Manolito on the Road, Elvira Lindo

Elvira Lindo¹⁰⁴ se narodila v roce 1962, ve městě Cádiz. Během života procestovala několik španělských měst, až se usadila v Madridu. V roce 1981 začíná pracovat v národním španělském rádiu. Právě práce v tomto rádiu byla pro ni průlomová. V průběhu práce pro rádio vymýšlí fiktivní postavu, Manolito Gafotas, který se díky pravidelné účasti ve vysílání, stane velmi populárním na rádiových vlnách. Následující léta pracuje na své kariéře v rádiu, se zaměřením na sociální a kulturní život, a také získává práci v TELE 5 jako scénáristka humoristických programů. V roce 1993 se začíná věnovat psaním sérií knih o Manolitovi (*Manolito Gafotas*, *Pobre Manolito*, *Cómo molo*, *Los trapos sucios*, *Manolito on the Road*, *Yo y el Imbécil*, *Manolito tiene un secreto*). Právě s knížkou *Los trapos sucios* vyhrává v roce 1996 cenu *El Premio Nacional de Literatura Infantil y Juvenil*. Následně se zaměřuje na psaní knih pro dospělé, mezi prvními vydanými knihami je například *El Otro Barrio*.

Jedna kapitola ze sérií knih o životě Manolita Gafoty, *Manolito on the Road* byla vydána v roce 2003. Obecně tyto série knih vypráví příběhy o malém chlapci jménem Manolito a jeho rodině žijící v madridské čtvrti Carabanchel. Většina předních

¹⁰³ SARABIA JIMÉNEZ (2009), op. cit.

¹⁰⁴ Zdroj: Elvira Lindo. *Elvira Lindo* [online]. [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.elviralindo.com/biografia.html>

protagonistů v knize představuje typické zástupce španělské společnosti. Kniha *Manolito on the Road* líčí život Manolita ve fázi, kdy končí škola, a přicházejí letní prázdniny. Jelikož jeho otec je řidič kamiónu Manolito, a tak Manolita a jeho bratra Imbécila moc nevidí, rozhodne se s nimi trávit prázdniny. Bohužel pracovní povinnosti nedají jinak, a tak se otec rozhodne vzít s sebou Manolita na cestu v kamiónu, kdy zažívá mnoho zajímavých příhod. Zároveň je příběh protkaný představy Manolita nebo vzpomíná na dřívější humorné situace.

Jelikož se tato kniha, v porovnání s následujícími dvěma analyzovanými díly, řadí mezi nejaktuálnější knihy pro děti a mládež v současné době, očekávala bych, že bude obsahovat vysoký počet deminutivních tvarů. Co se týče funkcí deminutiv, myslím si, že bude převažovat afektivní funkce, jak negativní, tak pozitivní. V neposlední řadě objem nelexikalizovaných deminutiv bude převažovat nad počtem lexikalizovaných deminutiv.

10. 2. El príncipe que todo lo aprendió en los libros, Jacinto Benavente

Jacinto Benavente¹⁰⁵ se narodil roku 1866 v Madridu v rodině známého lékaře. Po studiích cestoval po Francii, Anglii, ale také i Rusku a tyto cesty ho velmi ovlivnili ve své tvorbě. Literární dráhu startuje roku 1892, kdy vydává sbírku her *Teatro fantástico*. Průměrně pak začíná psát dvě až tři hry do roka. Mezi nejznámější hry patří *El nido ajeno*, *La Gobernadora*, *Rosas de Otoño*. Řadí se do Generace 1898 (společně s Píou Barojou nebo Antoniem Machadem), která se snaží pozvednout úpadek Španělska po porážce v americko-španělské válce roku 1898. Vzhledem k zaměření na divadelní tvorbu, Benavente se snaží pozvednout právě tento literární žánr. Jeho typické hry vynikají ironií, filozofickým náhledem, satirou. Většinou se zabývá problematikou měšťanské společnosti a následně se pokouší o jakési mravní poznání. V roce 1922 mu byla udělena Nobelova cena za literaturu. Jacinto Benavente umírá roku 1954.

Komediální divadelní hra vydaná v roce 1909, *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*, je skvělým příkladem hry dětského divadla. Vypráví o princí, který přečetl mnoho pohádek, která pak přijímá jako realitu běžného dne a řídí se jejími radami. Myslí si tedy, že vše, co se děje v pohádce, se děje i v běžném životě. Je jasné, že tímto přístupem se dostane do mnoha nesnází a problematických situací, ale vždy se mu podaří vše úspěšně vyřešit. Na konci knihy sám dochází k tomu, že důležitou složkou

¹⁰⁵ Zdroj: MLA style: "Jacinto Benavente - Biographical". *Nobelprize.org*. Nobel Media AB 2013. Web. 22 Jun 2013. <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1922/benavente-bio.html>

života je představivost a že svým způsobem jsou pohádky opravdovým odrazem skutečnosti.

Vzhledem k literárnímu žánru tohoto díla, tedy divadelní hry, očekávala bych větší množství deminutiv, jakožto určitý rys spontánního projevu, který je spjat právě s divadlem. Jelikož se jedná o humoristické dílo s nádechem ironie, myslím si proto, že u deminutivních tvarů bude převažovat právě tato funkce vyjadřující ironii, případně nadsázku. Podle data vydání bych soudila, že se v textu bude vyskytovat více lexikalizovaných deminutiv než nelexikalizovaných.

10. 3. El Conde Lucanor, Don Juan Manuel

Zamora Calvo¹⁰⁶ rozkrývá některé teorie a konspirace, které kolem života Dona Juana Manuela existují. Narodil se v roce 1282 jako kníže a syn dona Manuela (bratra Alfonsa X Moudrého) a doňi Beatriz de Saboya. Stal se vévodou, avšak nikdy se nestal infantem, proto je nesprávné ho tak titulovat. Ačkoli byl poblíž mocenských konfliktů, které se odehrávají na konci 13. století v Kastilii, nikdy se mu nepodařilo získat trůn. Ovšem, jeho role na královském dvoře je velmi významná z důvodu nabytých poznatků o životě králů Kastilie, Aragónu, Valencie a Granady, které byly významnými mocenskými centry, pak transformoval do svých děl. Mezi jeho nejznámější díla patří El Conde Lucanor, který představuje tzv. mravoučnou tematiku a zařazuje se k vrcholům španělské středověké prózy. Umírá v roce 1348 a je pohřben v klášteře Peñafiel.

Jeho nejznámější dílo, El Conde Lucanor, bylo vydáno mezi lety 1330 až 1335 a jde o prózu středověké španělské literatury. Skládá se z 51 příběhů, které jsou převážně ovlivněné orientem. Neexistuje žádná spojovací nit mezi příběhy. V podstatě každý funguje jako názorný příklad pro řešení určitého problému, na který se ptá hrabě Lucanor svého rádce Petronia a ten mu určitým příběhem odpovídá. Z toho vyplývá, že každý příběh má své morální ponaučení a zároveň plní i didaktickou funkci.

Toto dílo jsem si vybrala, protože představuje dětskou literaturu 14. století, tzn. literaturu psanou pro dospělé, a tak poskytuje jiný náhled na zkoumanou problematiku v rámci kontextu. Ačkoli se jedná o převyprávěnou verzi, kdy byl jazyk převeden do současného španělského jazyka, neovlivní to mé zkoumání výskytu a především funkcí

¹⁰⁶ ZAMORA CALVO, María Jesús. Don Juan Manuel, entre confabulaciones y afrentas. *Don Juan Manuel, entre confabulaciones y afrentas* [online - Centro virtual Cervantes]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/el_rinconete/anteriores/septiembre_09/15092009_01.htm

deminutiv v kontextu. Myslím si, že analýza tohoto díla bude velmi přínosná z pohledu diachronního jak v preferenci užívání určitých typů deminutivních koncovek, tak i v možném posunu jejich významů. Vzhledem k datu napsání díla, neočekávám velké množství výskytu deminutiv. Dle mého názoru, bude většina z nich zaujímat neutrální význam a bude převažovat vyšší počet lexikalizovaných deminutiv.

10. 4. Způsob provedení kvantitativní a kvalitativní analýzy

Na základě seznamu nejčastěji se vyskytovaných deminutivních přípon komentovaných v kapitole 3. 2. jsem provedla nejprve kvantitativní analýzu, v jejímž průběhu jsem si poznamenala všechny slova, které tyto sufixy obsahovaly. Následně jsem jejich derivaci a význam porovnávala s *Diccionario de la lengua española de Real Academia Española* (dále jen DRAE)¹⁰⁷ a *Diccionario de uso del español actual*.¹⁰⁸ Nalezené deminutivní tvary jsem rozřadila do kategorií lexikalizovaná nebo nelexikalizovaná deminutiva. Kvůli vývoji analýzy a výskytu vyššího počtu deminutiv, které prošly morfologickou derivací již v latinském jazyce a do španělského jazyka si tak zachovaly pouze deminutivní sufix, nikoli základové slovo, jsem vytvořila třetí kategorii nazvanou ostatní lexikalizovaná deminutiva. Tento náhled již zmínil Fernández Ramírez v kapitole 3. 2. Při následujícím realizování kvalitativní analýzy jsem vycházela z některých definic deminutivních tvarů popsané RAE, které jsem pak zkoumala v rámci kontextu. Vzhledem k znalosti děje jsem se pokusila o stanovení funkčního významu deminutiv. Každou analýzu jsem zakončila shrnutím výsledků v daném díle.

11. Deminutiva v knize *Manolito on the Road*

11. 1. Výsledky kvantitativní analýzy

Provedením kvantitativní analýzy knihy *Manolito on the Road* jsem došla k celkovému výsledku 263 výskytů deminutiv. Mezi nejčastější tři tvary deminutiv, které se v knize objevují, patří *Manolito*, *oreja* a *Sirenita*.

Nejčastější tvary / případy	Počet výskytů
<i>Manolito</i>	47
<i>Oreja</i>	15
<i>Sirenita</i>	14

Tab. 5. Shrnutí tří nejčastěji se vyskytujících slov v knize *Manolito on the Road*.

¹⁰⁷ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.rae.cz>

¹⁰⁸ DICCIONARIO CLAVE: *Diccionario de uso del español actual*. Madrid: EDICIONES SM, 2006. ISBN 9788467509212.

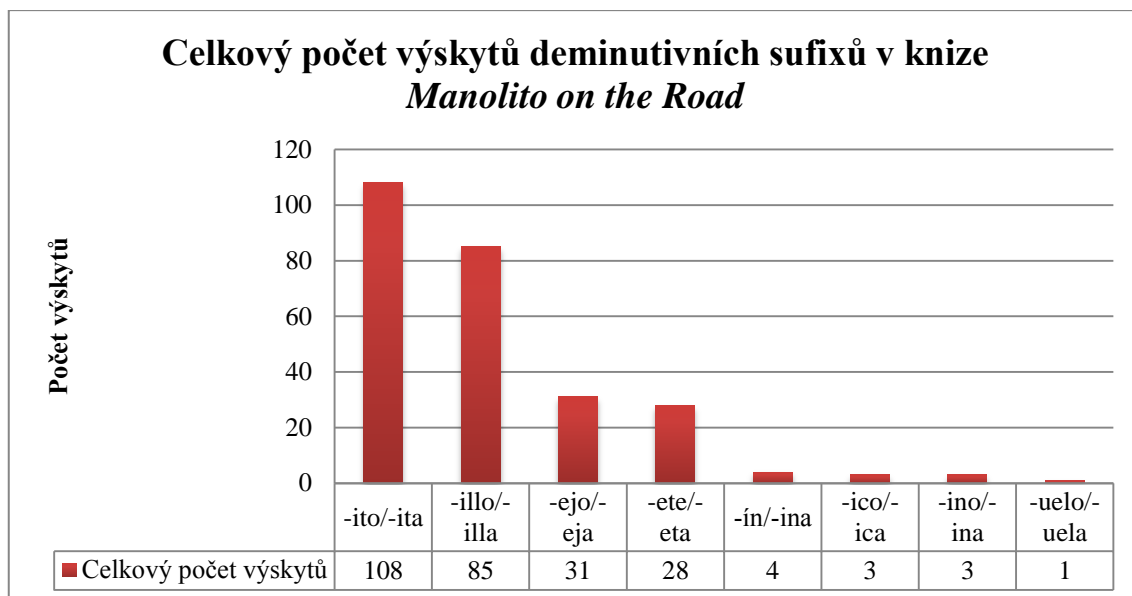
Vzhledem k tomu, že *Manolito* se vyskytuje v tolika případech a tvoří téměř jednu pětinu celkového výsledku, rozhodla jsem se tento výraz v závěrečném výsledku počítat pouze jednou. Hlavní důvod je, že by počet jeho výskytů mohl výrazně ovlivnit provedenou analýzu a ubrat ji na objektivitě. Na druhou stranu tvary *oreja* a *Sirenita* nejsou tak výraznými, co se počtu výskytů týče, a tudíž jsem se rozhodla je do celkového počtu zahrnout. Za těchto podmínek je celkový počet deminutiv 217.

Nejprve v následující tabulce demonstřuji a zhodnotím výskyt nejčastějších různých typů deminutivních přípon, u kterých zohledním nelexikální a lexikální tvary. U nelexikalizovaných deminutiv je před lomítkem počet všech výskytů tvaru *Manolito*, zatím za lomítkem je započítán tento tvar pouze jednou. To samé platí i u sloupce celkového počtu výskytů. Navíc obsahuje sloupec zabývající se ostatními lexikálními deminutivy, tedy kdy derivace proběhla v minulosti, ale tato slova si zachovala deminutivní sufix. Tabulku doplním názorným grafem.

Deminutivní koncovky	Nelexikalizovaná deminutiva	Lexikalizovaná deminutiva	Ostatní lexikalizovaná deminutiva	Celkový počet výskytů
<i>-ito/-ita</i>	78 / 32	27	3	108 / 62
<i>-illo/-illa</i>	20	52	13	85
<i>-ejo/-eja</i>	0	14	17	31
<i>-ete/-eta</i>	0	27	1	28
<i>-ín/-ina</i>	0	4	-	4
<i>-ico/-ica</i>	0	3	-	3
<i>-ino/-ina</i>	0	2	1	3
<i>-uelo/-uela</i>	0	1	-	1

Tabl 6. Souhrn výsledků kvantitativní analýzy v knize *Manolito on the Road*.

Jednotlivé souhrnné počty výskytů u jednotlivých deminutivních přípon poukazují na to, že sufix *-ito/-ita* se řadí v současném španělském jazyce mezi nejčastěji používané deminutivní přípony. Hned za ním je sufix *-illo/-illa*, která následuje *-ejo/-eja* a *-ete/-eta*. U ostatních sufixů dochází k minimálnímu výskytu.

Graf 1: Demonstrace konečných výsledků kvantitativní analýzy *Manolito on the Road*.

11. 2. Výsledky kvalitativní analýzy

V této kapitole se budu zabývat funkcemi a významem deminutivních přípon v daném kontextu. Pro lepší přehled budu komentovat každý sufix zvlášť v příslušné kapitole, kterou následně rozdělím na deminutiva lexikalizovaná a nelexikalizovaná, případně ostatní. Jak jsem již v kapitole 10. 4. uvedla, provedu u jednotlivých deminutivních přípon podrobný rozbor funkčního významu v rámci kontextu, zejména u nelexikalizovaných deminutiv.

11. 2. 1. Sufix *-ito/-ita*

Tento sufix je nejvíce užívaným deminutivním sufixem v textu, s celkovým počtem 108 výskytů a zároveň se do této třídy řadí první a třetí nejvyskytovanější deminutivum knihy. Zhruba jednu čtvrtinu tvoří lexikalizovaná deminutiva a zbývající tři čtvrtiny tak okupují nelexikalizovaná deminutiva. Ovšem, pokud by se tvar *Manolito* započítal pouze jednou, řadil by se na druhé místo s počtem 62 výskytů. Při této variantě by pak podíl nelexikalizovaných deminutiv jasně převyšoval počet lexikalizovaných deminutiv. Minimální množství pak tvoří ostatní lexikalizovaná deminutiva.

11. 2. 1. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu *-ito/-ita*

Vzhledem k nejčastějšímu počtu výskytů deminutiva *Manolito*, budu se nejprve věnovat tomuto jevu. *Manolito* je zdvojnásobná forma láskyplného oslovení *Manolo*, které je

odvozeno od základového jména *Manuel*. DRAE¹⁰⁹ definuje slovo *Manolo* následovně: *Osoba z lidové třídy žijící v Madridu, která je charakteristická svým oblečením a neformálností*. Vzhledem k tomu, že se děj knihy odehrává ve čtvrti Madridu, docházím k závěru, že výraz *Manolo* je tzv. slang *madrileño*. Dále je důležité zmínit, že *Manolito* je nejen hlavní postava knihy, ale také jméno kamionu, který otec Manolita řídí. Tedy, na první pohled by se zdálo, že jde o zdrobnělý výraz a vyjádření citového vztahu, lásky k osobě, ovšem s tímto poznatkem by se mohlo tvrdit, že je spíše vyjádřen citový vztah k věci, v tomto případě kamionu.

(1) *Si un día ves por la carretera un camión que lleva unas letras que ponen **MANOLITO**», y ves a un camionero con gafas que conduce, ese señor es mi padre, el camionero que va dentro. (str. 6)*

Z toho také vyplývá, že samotný název knihy *Manolito on the Road* má dvojí význam, kdy měla autorka na mysli buď protagonistu, anebo kamion.

Druhý pohled na existenci toho deminutiva pramení ze skutečnosti, kdy se dozvídáme, že Manolitův otec se jmenuje *Manolo*. Ve španělsky mluvících zemích je velmi časté, že děti jsou pojmenovávány po svých rodičích a právě deminutivní koncovka napomáhá odlišit, kdo je rodič a kdo je dítě. Za těchto okolností by deminutivní sufix vyjadřoval malý rozměr.

(2) *Para entender este chiste tienes que llamarte **Manolo** como yo, como mi padre. (str. 15)*

Zuluaga Óspina¹¹⁰ se věnuje právě funkci deminutiv u vlastních jmen, které pak dělí na tři podtypy. Podle mého názoru by v tomto případě užití deminutiva u vlastního jména mohl být úmysl vyjádření jak náklonosti tak i familiárnosti. Pro shrnutí, výraz *Manolito* vyjadřuje jak malý rozměr, tak má i kontextuální význam popisující kladný citový vztah, lásku.

Další deminutivní tvar, který se v textu vyskytuje v souvislosti s rodinnými příslušníky, je tvar *hermanito*. I bez kontextu je jasné, že tato deminutivní koncovka má za funkci zmenšení velikosti, v tomto případě vyjádření toho, že Manolitův bratr je mladší. A však, je zde možná i druhá varianta, tedy záměr Manolita, potažmo autorky, vyjádřit pomocí této koncovky kladný citový vztah k bratrovi.

(3) *Al principio pensé que llorábamos por lo feo que había nacido mi **hermanito**. (str. 4)*

Na druhou stranu, když se v textu objevuje přezdívka jeho bratra (*El Imbécil*), která má jasně ironický až pejorativní charakter, je pak následně doplněna výrazem *hermano*

¹⁰⁹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=manolo>

¹¹⁰ ZULUAGA ÓSPINA (1970), op. cit.

místo zdrobnělého *hermanito*. Z toho vyplývá, že nedeminutivní tvar tak posiluje zmíněnou pejorativní konotaci přezdívky, zatímco deminutivum zastupuje pozitivní citovou přidanou hodnotu.

(4) *El Imbécil, por si no lo sabes todavía, es mi hermano pequeño, [...](str. 5)*

Z hlediska vytváření deminutiv u vlastních jmen se v textu objevuje další jméno, *Paquito*, z původního *Francisco*. Bohužel podle kontextu nemohu říci, zda obsahuje i nějakou vedlejší konotaci, jelikož se tam tento tvar vyskytuje jen jednou. Obecně lze říci, že vyjadřuje určitou familiárnost, v tomto případě tím tak označuje Manolito svého kamaráda.

(5) *Claro, que en eso había salido a mí: El Orejones con sus orejas y sus traumas gigantescos, Paquito Medina con sus dos ombligos, [...](str. 49)*

Další deminutivní tvary, které v textu vyjadřují přidanou afektivní hodnotu k základovému slovu, jsou adjektiva *igualito*, *quietecitos*, *fresquito*, *calladitos*. Ve většině případů vyjadřují přechodný děj, který ve své interpretaci zmiňovala RAE.¹¹¹ Dále podtrhují význam jejich základového slova. Oproti tomu substantiva *bromita*, *caprichitos* a *besitos* vyjadřují něhu nebo roztomilost. Navíc *besitos* jsou projevem láskyplnosti. Zajímavé je, že se jedná o nelexikalizované deminutivum slova *beso*, zatímco existuje jeho druhá lexikalizovaná forma *besico*. Tato morfologická derivace pak verifikuje tvrzení RAE¹¹², která poukazuje na to, že dochází k substituci deminutivních přípon *-ico* za *-ito*, která je typické pro Španělsko. Když jsem provedla výzkum, prostřednictvím korpusu CREA,¹¹³ zaměřený na to, pro jakou oblast jsou tyto dvě formy typické, vyšel mi následující výsledek. *Besito*, ze 120 případů, spadá s 37% do Španělska a zbylých 63% do Latinské Ameriky. Zajímavé je, že formu *besico* CREA nezná. Z toho může vyplývat, že *besico* je archaický výraz, který v současné španělštině nahradila forma *besito*.

Na druhé straně se v knize vyskytuje výraz *amiguito* který v tomto kontextu nemá význam láskyplného citu, jak by se mohlo na první pohled zdát, nýbrž vyjadřuje ironii nebo opovržení. Pro pochopení jeho funkce je potřeba znát kontext. Manolito sní o tom, jak by prodali zakoupenou vyprahlou půdu, která je neprodejná. Podle toho, co viděl ve filmu, si představuje situaci, kdy by se na této půdě zjevila Panenka Marie a oni by pak pozemek prodávali jako určitou svátost. Užitím výrazu *amiguito* pak referuje na

¹¹¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

¹¹² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2010), op. cit.

¹¹³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [18/07/2013]

zájemce, čímž tak projevuje opovržení až výsměch ve vztahu k zájemci, protože svoji šanci koupit pozemek měl, ale propásl ji.

(6) *No, no, **amiguito**, haberlo pensado antes, cuando aún no se había aparecido la Virgen. (str. 20)*

V podobném tónu je v textu užito deminutivum od slova *cuidado*, *cuidadito*. Ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že úmyslem připojení sufixu *-ito* je vyjádření něžnosti, v rámci kontextu soudím, že se jedná spíše o ironickou konotaci. Navíc tento výraz je použit ve významu určité výhružky či varování.

(7) *–Está bien, me fastidio y me los llevo. Pero, mucho **cuidadito**. Al primero que me pida que le compre algo le suelto una colleja. (str. 25)*

Slovo *señora* má v textu dva různé deminutivní tvary. První a obvyklejší bude okomentován v následující kapitole, druhý tvar bude analyzován v tomto odstavci. Tedy, druhým zdrobnějším tvarem vyskytující se v textu je *sita*, který se v celé knize objevuje jednou. Jedná se o abreviaturu slova *señorita*¹¹⁴. Do českého jazyka by se tento výraz mohl přeložit jako neformální oslovení “pančelka“, případně “třídní“. Z toho vyplývá, že *sita*, stejně jako i její český ekvivalent, je skupinovou normou. *Sita* je důkazem toho, jak se i deminutivní tvary vyvíjí a mohou upouštět od tradičního tvoření.

(8) *Entonces llegó la psicóloga del Ore, que es la **sita** Espe, [...] (str. 29)*

V příkladu vidíme nejen reálné užití *sita* ale také zkrácený tvar jména *Esperanza*, tedy *Espe*. Z toho vyplývá, že děti nezkracují nejen slova, nýbrž i jména. Z tohoto pohledu by bylo možné tento tvar charakterizovat jako určitou přezdívka učitelky. Může pak vyjadřovat náklonost žáků k učitelce, případně familiárnost, stejně jako v případě výrazu *sita*.

Další případ, který zmíním je adverbialní tvar *bajito*, který se v textu objevuje celkem pětkrát, pro názorný příklad jsem vybrala následující odstavec.

(9) *–Ya lo sé –me dijo muy **bajito**–. ¿Me puedes hacer un favor, Manolito?(str. 29)*

V tomto případě je funkce deminutiva *bajito* zřejmá, slouží k vyjádření něčeho menšího než *bajo*. Avšak z hlediska významu je důležitý právě kontext, jelikož nejde o vyjádření krátkosti, ale o jakési měkkosti či mírnosti. Pouze jednou se textu objevuje případ, kdy má svůj základní adjektivní význam krátkosti.

(10) *Mi abuelo decía que si no fuera porque yo era más **bajito**, un poco más gordo, y con gafas me daría un aire a Antonio Banderas. (str. 59)*

¹¹⁴ Abreviation / Abreviatura: Sita (profesora). In: . *Wordreference.com / Language Forums* [online]. 2008 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=792539>

V textu se vyskytuje tvar *barquitos*, jehož význam podle TuBabel¹¹⁵ je: *kousky chleba, které se namáčejí do polévky nebo vývaru*. Na základě tohoto poznatku vycházím z toho, že základové slovo je *barco*, jelikož plovoucí chleba v polévce připomíná “lodičky“, což by měl být také jeho český ekvivalent. Morfologickou derivací přidáním deminutivní přípony *-ito* se tak docílí pokrytí chybějícího výrazu užívaného v současném španělském jazyce a zároveň vyjadřuje absolutní maličkost.

(11)[...] *me comí el plato entero y luego hice lo menos veinticinco barquitos*. (str. 54)

Další deminutivní výrazy, které vyjadřují základní funkci, tedy malý rozměr, jsou *casita, puntita, manchita, bolsitas, gotitas, agujerito, mesita*.

Tvar *sorbito* vychází ze slova *sorbo* a překládalo by se jako “cucnutí, usrknutí“. Vyjadřuje malý rozměr, který pak v přeneseném významu představuje popis pomíjivé akce.

(12) *Antes de abrir la puerta del comedor pegaba un sorbito para ver cómo sabía*. (str. 54)

Oproti tomu výskyt slova *pezoncitos* v textu má úplně jiný charakter. *Pezoncitos* vychází ze základu *pezón*. Ovšem zdobnělina *pezoncito* nemá význam malého rozměru “prsních bradavek“, nýbrž jde o určité zmírnění poměrně intimního, a pro mladého čtenáře, nevhodného výrazu. V tomto případě tedy přípona *-ito* přináší základovému slovu určité zmírnění a zjemnění základního významu, tedy funkci eufemistickou.

(13)[...] *Sirenita que yo te vendo tiene el aliciente de que debajo de la melena tiene sus pezoncitos*. (str. 52)

Ve stejném významu je použito deminutivum *culito* ze základového slova *culo*. Navíc se vyskytuje ve frázi *de culo*, která je dle DRAE¹¹⁶ vulgární výraz, který slouží k zintenzivnění určitého opovržení, které k danému objektu cítíme. V textu se jedná o hodnocení reportáže, kterou televize vysílá. Opět užitím deminutivního výrazu se vulgarita zmírní.

(14)[...] *hacían ellos mismos en su casa películas no autorizadas (esas que llama el Imbécil «de culitos»*,[...] (str. 43)

Co se týče rozdílnosti užití přípon *-ito/-ita* a *-ecito/-ecita*, kterým se věnuji v kapitole 3. 2., jediným zástupcem třídy *-ecito/-ecita*, která RAE rozlišuje, je slovo *quietecitos*. Tento tvar potvrzuje užití této přípony v evropské španělštině u dvojslabičných slov, která obsahují diftong v nepřízvučné slabice. Přípona *-ito/-ita* se

¹¹⁵ Barquito. In: *TuBabel* [online]. 2010 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.tubabel.com/definicion/37842-barquito>

¹¹⁶ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=culo>

vyskytuje u slov, která mají nepřízvučnou samohlásku (*casita, puntita, manchita, bolsitas, sorbito, besito* atd.), anebo jsou tvořena více jak dvěma slabikami (*agujerito*).

11. 2. 1. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ito/-ita*

Výraz *ojito* řadím do této skupiny, ačkoli v daném kontextu nevyjadřuje “malé oko“, nýbrž se jedná o expresivní vyjádření něžnosti.

(15) *Antes de su nacimiento yo era el ojito derecho de mi padre y el ojito derecho de mi madre.*(str. 5)

Samotná fráze *ser ojo derecho de alguien* znamená, že ta určitá osoba je velmi důležitá a představuje důvod velké náklonosti jiné osoby. Do českého jazyka by se tento výraz mohl přeložit “být něčí pravá ruka“. Užitím deminutivní přípony *-ito* tak mluvčí zintenzivňuje citový vztah, v tomto případě, k otci a matce.

Slovo *chupito* je odvozené od slovesa *chupar* (“vysát, olíznout, cucnout“). Obecný význam *chupita*, stejně jako zmíněného *sorbito*, je “sklenička“ nebo “panáček“, ovšem při zkoumání jeho významu v kontextu, byl by vhodnější překlad “cucnutí, usrknutí“. Deminutivní funkce je tedy jasná, zmenšení velikost a vyjádření pomíjivosti, dočasné akce.

(16) *Yo ya había probado el vino tinto con casera porque mi abuelo siempre nos da al Imbécil y a mí un chupito de su vaso, [...]*(str. 54)

V následujícím příkladu výraz *angelito* nedenotuje “andělíčky“, nýbrž se jedná o konotaci. Manolitova matka s její kamarádkou Luisou se snaží, aby se některý ze soudů ujal nezbedného Manolita a jeho bratra. Užitím *angelitos* Luisou v tomto kontextu tak naznačuje výsměch, ironii.

(17) *[...]la Luisa nos cogió ahora por la cabeza al Imbécil y a mí– hay dos angelitos que quieren salir.* (str. 24)

Sirenita je třetím nejčastěji opakovaným deminutivním tvarem v textu. Jejím základovým slovem je *sirena*. Ovšem ani v tomto případě neslouží jako označení pro malou Sirénu. Jedná se totiž opět o lexikalizované deminutivum, které samo o sobě je nositelem vlastního významu oproti základovému. *Sirenita* se do českého jazyka překládá jako “Malá mořská víla“.

(18) *Esta Sirenita está muy bien porque hay otras en el mercado que les levantas el pelo y están planas, [...]*(str. 52)

Oproti tomu tvar *señorita* se vyskytuje v knize minimálně, ovšem ve dvou různých formách. Druhá forma, méně obvyklá, byla již komentována v předchozí kapitole. Co se prvního případu týče, jedná se o deminutivum tvořené připojením přípony *-ita* k základovému slovu *señora*, který postupně ztratil svůj deminutivní

význam a specializoval se v jazyce. Tento jev můžeme sledovat v textu, kdy se může jednat o deminutivum plnicí funkci zastupující určitou profesi, v tomto případě “slečnu učitelku“. Navíc nám může toto deminutivum naznačit, že se jedná o mladou dívku. Obecně toto deminutivum vyjadřuje zdvořilost k dané osobě.

(19)[...]; *en el colegio su señořita lo adora, todos los niños van detrás de él siempre.*(str. 56)

Toto tvrzení potvrzuje DRAE¹¹⁷, která nabízí několik definic k tomuto výrazu, mimo jiné jedna z nich je: *Zdvořilé oslovení ve vztahu k učitelkám základní školy, profesorkám nebo také dalším ženám, které jsou zaměstnané ve službách, například jako sekretářky, administrativní pracovnice.*

V textu se vyskytuje další zajímavý deminutivní tvar *tirita*. *Tirita*, která označuje “náplast s polštářkem“, je totiž zavedená ochranná známka tohoto produktu ve Španělsku. Její základové slovo je *tira* (“pruh“) a opět se jedná o lexikalizovaný význam, protože sice jde o zmenšený pruh, ovšem je doplněn polštářkem a to celkově dává tomuto deminutivnímu tvaru nový význam.

(20)*Los días de colegio me puso una tirita encima del ojo para que nadie me lo notara.* (str. 50)

Použití tvaru *mesita* v textu, kde se nejedná o “noční stolek“, jelikož mluvčí (matka Manolita) nemůže vědět jak velký stůl Ezequiel má. Proto se domnívám, že důvod výskytu *mesita* je snaha Manolityvy matky vyjádřit nenáročnost hlídání Manolita a jeho bratra. Tuto domněnku pak potvrzuje fakt, že za tímto deminutivem následuje adjektivní deminutivní tvar, *calladitos*, který celou situaci zvýrazňuje. K deminutivu *mesita* je v rámci kontextu přidána expresivní hodnota vyjadřující podbízivost.

(21)–*Mira, Ezequiel –dijo mi madre con una sonrisa–, ellos se están aquí en una mesita viendo la tele, calladitos, y no hay niños.* (str. 22)

Další adverbialní deminutivní tvar, vedle tvaru *bajito* v kapitole 11. 2. 1. a., se objevuje v textu je výraz *despacito*, které je derivováno ze základového adverbia *despacio*. Jeho význam je “velmi pozvolna, postupně“. V textu zastupuje dva významy. V prvním příkladu jde o smysl vyjádření “pomalinku“, zatímco v druhém příkladu vyjadřuje “velmi potichoučku“.

(22) *Manolito –esto me lo dijo muy despacito y diciendo muy claro cada trozo de las palabras–, he dicho que no me duermo. ¿Vale?* (str. 15)

(23) *Empecé a andar muy despacito para que no pudieran oír mis pasos y cuando llegué [...]*
(str. 48)

¹¹⁷ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=señořita>

V obou případech toto adverbium vyjadřuje umírněnost, dočasnost akce, tedy obdobně jako v případě nelexikálního tvaru bajito.

Zbývající dva deminutivní tvary označují pouze menší rozměr, bez jakékoli konotace. Co se týče významu slova *cubito*, jde o přenesený význam na základě vnější podobnosti, kdy při jeho derivaci sloužilo jako základové slovo *cubo*. Ovšem *cubito* nevyjadřuje “krychličku“, nýbrž označuje “kostky z ledu“.

(24)[...] *Jabri la puerta del congelador, la solté encima de los cubitos* [...] (str. 13)

Poslední slovo, které bych do této kategorie zařadila, je tvar *mosquito*, jehož základovým slovem je *mosca*. Ani v tomto případě nejde o “malou mouchu“, ale o lexikalizované deminutivum, které přijalo nezávislý význam “komár“. Sufix *-ito* vyjadřuje malý rozměr charakterizující tak menší velikost komára než mouchy.

(25)[...] *Jun superveneno corporal que fulmina sin piedad a los mosquitos.* (str. 10)

11. 2. 1. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ito/-ita*

V textu se objevují výrazy, u nichž se sice jedná o deminutivní derivaci, která již proběhla v minulosti, ale ne o obdobnou morfologickou derivaci jako například *camisa* > *camiseta*, kdy v současném španělském jazyku a slovní zásobě figuruje jeho základové slovo. Do současného jazyka si ovšem zachovali deminutivní příponu a proto je řadím mezi deminutiva. Navíc u nich stojí za zmínku jejich původ a následný vývoj.

DRAE¹¹⁸ definuje *chiringuito* jako *kiosek pod širým nebem, kde lze zakoupit pití*. TuBabel¹¹⁹ se více věnuje spíše jeho charakteristice: *bar, který se nachází zejména na pláži, blízko turistických atrakcí. Je to kiosek fungující jako bar, kde je možné zakoupit pití, jednoduché varianty jídla (snacks, tapas). Je vybaven barovým pultem, stoly. Charakteristické je pro ně, že jde o zařízení sezónní v závislosti na množství turistů*. Když jsem vyhledávala původ jeho denotace, v žádném slovníku jsem rozbor tohoto slova nenašla. V deníku *La opinión de Murcia*¹²⁰ se ovšem tomuto tématu věnují. *Původ slova chiringuito je opravdu velmi zajímavý. Pochází od pracovníků, kteří pracovali na plantážích cukrové třtiny na Kubě během 19. století. V průběhu odpočinku v rámci tvrdé pracovní doby měli ve zvyku dát si kávu, kterou připravovali tlačením ponožky*

¹¹⁸ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=chiringuito>

¹¹⁹ Chiringuito, Ejemplos y Explicaciones. In: *TuBabel* [online]. 2009 [cit. 2013-07-14]. Dostupné z: <http://www.tubabel.com/definicion/28206-chiringuito>

¹²⁰ MARTÍNEZ PAGÁN, TOMÁS. El chiringuito. *Laopiniondemurcia.es* [online]. 2011 [cit. 2013-07-14]. Dostupné z: <http://www.laopiniondemurcia.es/cartagena/2011/08/07/chiringuito/342444.html>

naplněnou určitou směsí, z které pak odcházel tenký pramínek tekutiny, která se jmenovala *chiringo*. Časem pak vytvořili jeho deminutivum, které později označuje improvizované kiosky z listů a prutů, ve který si dají kávu během své chvíle volna. První bar otevřený ve Španělsku pod termínem *chiringuito* byl v roce 1913, na pláži v Sitges a provozoval ho César González Ruano jako jakési vzdání úcty svým cestám po Kubě. Odtud se později rozšířil po celém Španělsku. DRAE¹²¹ definuje slovo *chiringo*: *Kuba, Puerto Rico, Lehká a plochá konstrukce, po které se rozloží a nalepí papír nebo látka. V horní části se vytvoří formovaná řada z kousků papírů a připevní se k prostředku za nit nebo se vyhodí do vzduchu a po ní by se měla pnout cukrová třtina*. Je tedy jasné, že původ tohoto slova opravdu pochází z třtinových plantáží a lze soudit, že následná derivace deminutiva byla spojená s malou velikostí kávy, ale také mohlo konotovat příjemný pocit během přestávky od práce spojený právě s kávou. Také v článku z *La opinión de Murcia* zmiňovali, že v minulosti pozitivní význam, který *chiringuito* přinášel je dnes jiný. Z hlediska toho, že v současné době označuje zařízení pro turisty, získalo tak ve vnímání lidí negativní konotaci vyjadřující určité opovržení spojené s přemírou turistů, nekvalitním jídlem, hlukem apod. V textu má tento výraz spíše neutrální konotaci, pouze označující místo, kde se lze najíst.

(26) *Cuando volvimos al **chiringuito** había una paella encima de la mesa y unos músicos se habían puesto a tocar canciones de las que le gustan a mi abuelo.* (str. 59)

11. 2. 2. Sufix *-illo/-illa*

V této části se budu věnovat deminutivům, která jsou tvořena pouze příponou *-illo/-illa*, kterých se v textu objevilo celkových 85 případů, a jsou tedy druhým nejčastějším typem deminutivní přípony. V porovnání s příponou *-ito/-ita*, kdy hrubou jednu čtvrtinu pokrývaly lexikalizovaná deminutiva, v případě *-illo/-illa* tak jednu čtvrtinu tvoří nelexikalizovaná deminutiva. Z toho vyplývá, že i funkce deminutiv se bude zřejmě mezi těmito dvěma druhy deminutivních přípon diametrálně lišit.

11. 2. 2. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu *-illo/lila*

Deminutivní tvar vyskytující se v následujícím příkladu, kdy Manolito mluví o svém dědečkovi, který se během hlídání Manolita a jeho bratra postupně opil, demonstruje výskyt deminutiva v textu s cílem vyjádřit lásku a případně soucit. V tomto případě soucit Manolita k jeho dědovi.

¹²¹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=chiringo>

(27) *Pobrecillo, lo subimos a casa sin dientes y bastante mareado.*(str. 8)

Pobrecillo, deminutivní tvar slova *pobre*, tak má afektivní konotaci, jejíž přesnější význam závisí na kontextu. Může vyjadřovat jak lásku či soucit jako v předchozím příkladu, tak i ironii nebo opovržení.

V textu se jednou objevuje deminutivní tvar slova *gota*, *gotilla*. Bohužel jsem v žádném zdroji nenašla definici tohoto tvaru, tudíž ani nelze dedukovat případný rozdíl mezi *gotilla* a rozšířenějším deminutivním tvarem *gotita*. Ani v korpusu CREA není zaevidovaný žádný výskyt slova *gotilla*. Soudím, že jde o typické použití tohoto výrazu samotnou autorkou, případně tvar užívaný v okolí Madridu. Jak vidíme na příkladu, díky kontextu lze soudit, že má stejnou funkci jako *gotita*.

(28) [...]dejando *gotillas* en la taza del váter y pegándonos y sin obedecer, [...] (str. 7)

Použití deminutiva *pajarillo* na místo běžného tvaru *pajarito* tak nabádá k myšlence, že deminutivní přípony *-illo/-illa* jsou na vzestupu, nahrazující tak postupně nejčastěji užívané deminutivní přípony *-ito/-ita*. Když budu vycházet tedy z úsudku, že *pajarillo* je totožný s *pajarito* a dle Diccionario Académico¹²², není v užívání žádný rozdíl, shledávám tento tvar jako nelexikalizované deminutivum, které označuje “malého ptáka (*pájaro*)“, stejně jako jeho synonymum *pajarito*.

(29) [...], que al estar iluminado por el color rojo del HUI y el verde del *pajarillo* y la palmera, [...] (str. 48)

Dalším deminutivním a zřejmě i slangovým výrazem, která se v knize vyskytují je *Fernandillo* vyskytující ve frázi *estra picando Fernandillo*.

(30) –¿Qué pasa, hijo, te está picando «*Fernandillo*»? (str. 16)

Tuto frázi pak následně *Manolito* komentuje ve své hlavě:

(31) *En Carabanchel Alto eso quiere decir: ¿Te está entrando el sueño? No me preguntes porqué, a lo mejor «Fernandillo» es el equivalente a la mosca tse-tse carabanchelera.* (str. 16)

Bohužel se mi nepodařilo vyhledat důvod užívání zdvojnásoběné formy jména *Fernando* ani se v knize neobjevuje žádná postava nosící toto jméno. Vzhledem k předpokládanému významu, tedy metafory pro mouchu tse tse, soudím, že tak tento deminutivní tvar má pejorativních funkci. Jak to shrnul samotný *Manolito*, zřejmě jde o slang Madridu anebo jeho čtvrtí.¹²³

¹²² Enciclopedia Universal, Pajarillo. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/207515/pajarillo

¹²³ Carabanchel, kde se děj knihy odehrává, je jeden z distriktů Madridu.

Stejně jako výraz *pezoncitos* z kapitole 11. 2. 1. b., který sloužil k zjemnění intimitnosti výrazu, i se sufixem *-illo* se v textu vyskytuje výraz vyjadřující podobnou funkci.

(32) *Entramos en casa de la Luisa y la Boni, como siempre, nos recibió echando su meadilla de alegría en mitad del salón. (str. 30)*

Meadilla je zdobnělina slova *meado*, tedy “loužička moči“. Základní funkci deminutiv, tedy zmenšení základového tvaru, plní přičemž vyjadřuje eufemistickou funkci. Vzhledem ke kontextu, Manolito chce vyjádřit, že pes Boni se počural a udělal malou loužičku.

Ostatní nelexikalizovaná deminutiva, která vyjadřují zmenšení velikosti, jsou *saltillo, hilillo, poquillo, caminillo, gafillas, rinconcillo*.

11. 2. 2. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-illo/illa*

Tvar *calzoncillos* jsou velmi častým deminutivním tvarem v knize. Jedná se o deminutivní tvar slova *calzón*, ovšem co se jeho významu týče, může docházet k záměně významu obou slov. Oba dva výrazy totiž označují spodní prádlo, *calzón* navíc denotuje “krat’asy“. DRAE¹²⁴ definuje *calzón* jako: *oblečení s dvěma nohavicemi, které zakrývají tělo od pasu až do určité variabilní výšky stehén*. Na druhou stranu, *calzoncillo* charakterizuje takto: *mužské spodní prádlo, které zakrývá od pasu až do oblasti stehén, nohavice mohou mít variabilní délku*.¹²⁵ Význam tohoto deminutiva není na kontextu závislý, jen je potřeba ujasnit si jejich rozdílnost. V textu se objevují *calzoncillos* tak často, jelikož se děj odehrává v létě a často tak děti, ale i dospělí, chodí doma ve spodním prádle.

(33) *Mi padre también estaba en calzoncillos. Es algo que hemos heredado de mi padre, cuando llega el verano, pasamos mucho tiempo en calzoncillos, debe de ser una costumbre genética.(str. 6)*

V tomto příkladu Manolito naznačuje, že se nejedná jen o sezónní zvyk, ale že jde téměř o rodinnou tradici, která se dědí z generace na generaci. V obou dvou případech interpretace tohoto tvaru může mít buď zmenšovací charakter, kdy jsou opticky “slipy“, případně “boxerky“, nebo přináší přidanou expresivní hodnotu intimitnosti, zjemnění výrazu.

¹²⁴ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=calzon>

¹²⁵ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=calzoncillo>

Ventanilla se také řadí mezi tento, vývojově nezávislý druh deminutiv. Jako základové slovo mu sloužila *ventanta*, u níž je význam zřejmý. *Ventanilla* v skutku představuje “malé okénko“, ale zároveň má i svůj specifický význam. Stejně jako v českém jazyce, kdy je toto deminutivum také lexikalizované (např. “formulář k vyzvednutí u okénka č. 2“). DRAE¹²⁶ nabízí několik definic tohoto výrazu: (1) *Malý otvor, který je ve zdi nebo stěny prodejen lístků, bank y dalších zřízeních tak, aby zaměstnanci těchto zařízení komunikovali z vnitřku, zatímco veřejnost zůstává ve venkovní části.* (2) *Otvor vyplněný sklem, který mají na svých bocích auta, vagóny a další vozidla.* (3) *Nosní dírka.* (4) *Čtvercová dírka vyplněná transparentním materiálem, který mají obálky, aby byla vidět adresa.* V textu tedy jedná o okénko kamionu.

(34) *El hombre miró a todas partes hasta que vio mi mano que le hacía señas desde la **ventanilla** del camión. (str. 51)*

Podobně je tvořeno deminutivum *flequillo* od slova *fleco*. *Fleco* má několik významů, DRAE:¹²⁷ (1) *Ozdobná věc tvořená složením vláken zavěšených na pruh látky.* (2) *Užíváním roztřepený pruh staré látky.* (3) *Detail či aspekt, který chybí k vyřešení nějaké záležitosti nebo obchodu.* (4) *Ofina.* Právě *flequillo* specifikuje jeho poslední význam, který DRAE¹²⁸ definuje: *určité množství vlasů zkrácených tak, že roztřepeným způsobem padají přes čelo.* Deminutivum v tomto případě vyjadřuje menší rozměr.

(35) *La madre del Orejones me peinó el **flequillo**, como hace siempre, [...](str. 29)*

Pro vyjádření menšího rozměru základového objektu slouží i *tortilla*, která je derivována ze slova *torta*.

(36) *[...]paramos por fin en el campo para comernos la **tortilla** de patatas de mi madre.(str. 41)*

DRAE¹²⁹ definuje dva různé významy slova *tortilla* v Latinské Americe: *(centrální Amerika, Mexiko, Puerto Rico, Dominikánská republika) Potrava v kruhové formě, plochá, slouží jako příloha, dělá se z rýžového těsta, které se nechává přivést k varu ve vápenné vodě a pak se vaří v pánvi. (Argentina, Bolívie, Chile) Malá plochá placka, často slaná, dělaná z pšeničné nebo kukuřičné mouky a vařená na uhlí.* Ve Španělsku se

¹²⁶ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=ventanilla>

¹²⁷ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=fleco>

¹²⁸ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=flequillo>

¹²⁹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=tortilla>

dovyvinula do tvaru *tortilla de patatas*, tedy omeleta s brambory, která tak ve vnímání Španělů zastupuje výraz *tortilla*.

Typický učebnicový příklad lexikalizovaného deminutiva je slovo *bocadillo*, které se v textu vyskytuje. Také bylo již okomentováno a zmíněno v teoretické části. Podle Zuluaga Óspiny¹³⁰ vychází ze slova *bocado*, ovšem nejedná se o jeho deminutivní tvar, ale o samostatné slovo. Z hlediska významu tohoto deminutiva jde o přenesení významu, kdy nejde o malé kousnutí, ale pojmenování předmětu, do kterého se kousá.

(37) *Tú vas a ser uno más de los que se piden un bollo o un **bocadillo** de queso.*(str. 16)

Další deminutivum označující potravinu a vyskytující se jen v množném čísle je tvar *natillas*, jehož základové slovo je *nata*. Označuje typický španělský zákusek, který se do češtiny překládá jako “puddink“. Ovšem nejedná se o želatinový pudink, jeho konzistence je spíše tekutá a jedna z jeho základních ingrediencí je žloutek. DRAE¹³¹ vymezuje: *krémový zákusek, který se dělá z mléka, vajíček, cukru a vaří se na mírném ohni*. Myslím si, že existuje několik možností, proč tento druh pochutiny byl odvozen právě ze slova *nata*. Může se jednat o shodu či podobnost co se týče barvy a sladkosti. Nebo také může být někdy *nata* užitá k dekoraci samotné *natillas*. Ve všech případech vyjadřuje maličkost a dochází k určitému přenesení významu. Avšak nedochází k žádné konotaci ani v daném kontextu, proto neuvádím příklad.

Jiné deminutivum, u kterého není potřeba uvedení příkladu, aby se poznal význam slova, je slovo *pesadilla*. Právě tvar *pesadilla* vyjadřuje některé psychické projevy slovesa *pesar*, které DRAE¹³² definuje takto: (1) *Úzkostný sen*. (2) *Obtíže dýchat během snu a tlak na srdci*. (3) *Vážná starost, kterou jedinec cítí kvůli nepřízní osudu někoho jiného*. (4) *Osoba nebo věc nepříjemná, otravná*. Užití deminutivní přípony *-illo/-illa* má v tomto případě za účel zmírnit negativní denotaci pocitů a navíc mu přidat kladnější konotaci.

Deminutivum, které je spojeno jak se zvířecím světem, ale zároveň v textu slouží k pojmenování osoby, je *cochinilla*. V knize se vyskytuje následovně:

(38) *Le salía esa barriga tan gorda que tiene y mi padre dijo que en vez del Hombre-Araña parecía el Hombre-Cochinilla.*(str. 50)

¹³⁰ ZULUAGA ÓSPINA, Alberto. LA FUNCIÓN DEL DIMINUTIVO EN ESPAÑOL.: *LA FUNCIÓN DEL DIMINUTIVO EN ESPAÑOL*: [Centro Virtual Cervantes - Thesaurus]. 1970, Tomo XXV, s. 26 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/25/TH_25_001_023_0.pdf

¹³¹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=natillas>

¹³² Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=pesadilla>

Cochinilla je lexikalizované deminutivum, které má hned dva významy. Buď se může jednat o druh členovce “svinku“, anebo o druh hmyzu “červce“. První význam označující svinku je právě derivován ze slova *cochina* (“prase“) a jedná se o její zdvojnásobení, ačkoli se nejedná o malé podsvinče, nýbrž zde došlo k přenesení významu na základě vnější podobnosti, tedy metafoře. Druhý význam stejného slova se vyvinul, dle DRAE¹³³, z latinského *coccinus*. Vzhledem ke kontextu, kdy Manolitu popisuje nepovedený kostým svého bratra, který měl v úmyslu vypadat jako “muž-pavouk“, v textu se jedná o užití deminutiva denotující hmyz svinku. Jelikož je před analyzovaným výrazem použito právě výraz *araña* je jasné, že svinka je více podobná pavouku než červci. Jedná se tedy o zdvojnásobení, která však nevznikla za účelem vyjádření malého rozměru, ale na základě vnější podobnosti.

Deminutivní přípona *-illo/-illa* je užívána také k označení osoby ve tvaru *chiquillo*. V tomto případě slouží jako základové slovo *chico* a DRAE¹³⁴ jej definuje jako *niño*, *muchacho*. Rozdíl mezi *chiquillo* a *chiquito*, které se derivují ze stejného základu, je třeba zkoumat ze sémiotického pohledu. Tedy, *chiquito*, dle Diccionario Académico, je zejména výraz pro vyjádření malého rozměru, označuje *malou skleničku vína*, ale také je to zdvojnásobení pro *chico*.¹³⁵ Oproti tomu *chiquillo* je označení pro *osobu, která je věkově výrazně mladší*.¹³⁶ Vzhledem k neformálnosti celého textu si myslím, že v současném španělském jazyce *chiquillo* postupně nahrazuje *chiquito* ve smyslu vyjádření malého dítěte. Z hlediska významu deminutivní přípony jde o jasné zmenšení velikosti.

(39)[...]pero que le hace menos caso porque también es verdad que el **chiquillo** es un poco pesado(str. 56)

Pro zajímavost jsem provedla statistiku užívání obou výrazů z hlediska místního užívání prostřednictvím korpusu CREA. *Chiquito* se, z celkových 531 případů, vyskytuje pouze v 8% ve Španělsku, zbylých 92% pokrývá Latinská Amerika v čele Venezuela, Mexiko

¹³³ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=cochinilla>

¹³⁴ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=chiquillo>

¹³⁵ Enciclopedia Universal, Chiquito. In: Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/170801/chiquito

¹³⁶ Enciclopedia Universal, Chiquillo. In: Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/110971/chiquillo

a Argentina.¹³⁷ Oproti tomu *Chiquillo* prokazuje, výsledkem 56% výskytů ve Španělsku, zbylých 44% Latinská Amerika,¹³⁸ že je tento tvar rozšířený hlavně ve Španělsku. Mezi zeměmi Latinské Ameriky, které nejvíce užívají *chiquillo* je Costa Rica a Mexiko.

Další lexikalizovaná deminutiva, která vyjadřují základní funkci deminutiv, tj. malý rozměr, jsou *pasillo*, *palillo*, *pastilla*, *barbilla*, *patilla*, *maquinilla*, *campanilla*, *plumillas*. Vyjadřují malý rozměr jejich kořenového slova, avšak mají nezávislý význam. Podobně fungují *plumillas*, *barbilla*, která vyjadřují malou, nedílnou součást objektu, ale ne objekt samotný. V prvním případě jde o “hrot pera“ a v druhém případě o “špičku brady“.

11. 2. 2. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-illo/-illa*

Při analýze následujících deminutiv nebudu uvádět příklad z knihy, jelikož není pro jeho poznání, ani pro vyjádření jeho funkce, potřebný. Ovšem vývoj těchto slov je velmi zajímavý a tak jej u každého v krátkosti okomentuji. *Amarillo* (“žlutý“) vychází z latinského slova *amarus*, v současném španělském jazyce *amargo*,¹³⁹ z kterého se v minulosti vyvinulo deminutivum připojením přípony *-illo/-illa*. Jedná se o přenesení vnějšího významu, tedy metaforu. Dle mého názoru barva *amarillo* totiž původně měla popisovat barvu citrónu, který je hořký, a tak došlo k přenesení významu.

Stejně se tak vytvořilo slovo *ardilla* (“veverka“), která vychází se starého výrazu *harda*¹⁴⁰, který se postupně vyvíjel na tvar *arda*, až jej ve španělském jazyce nehradila právě *ardilla*. Navíc Académico¹⁴¹ potvrzuje její zařazení mezi deminutiva, kdy charakterizuje *ardilla* jako deminutivum slova *arda*, tedy slovesa *arder*. Charakteristický rys, který spojuje *ardilla* a *arder* je oranžová barva (barva veverky = barva ohně, který je projevem hoření), a tudíž i zde se může mluvit o přenesení vnějšího významu mezi slovesem a deminutivem.

¹³⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. Corpus de referencia del español actual. <<http://www.rae.es>> [18/07/2013]

¹³⁸ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. Corpus de referencia del español actual. <<http://www.rae.es>> [18/07/2013]

¹³⁹ Enciclopedia Universal, Amarillo. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/11093/Amarillo

¹⁴⁰ Enciclopedia Universal, Harda. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/183978/harda

¹⁴¹ Enciclopedia Universal, Ardilla. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/106343/ardilla

Pro deminutivum popisující část lidského těla, *rodilla* (“koleno“), bylo základové latinské slovo *rota* (“kolo, kruh“), ze kterého se pak derivoval výraz *rotella*, v současné podobě, *rodilla*.¹⁴² Podle mého názoru došlo k této deminutivní formě na základě podobnosti, jelikož kolenní kloub může připomínat tvar kola.

Stejně jako v případě slova *cochinilla* zmíněné v kapitole 11. 2. 2. b. i slovo *orilla* má dvě odlišené významy a tak i způsob tvoření. Podle DRAE,¹⁴³ první význam definuje jako (1) *Okraj, cíp svrchní plochy určité věci, látky.* (3) *Břeh moře, jezera, řeky.* (5) *Chodník.* (6) *Konce něčeho nemateriálního.* V Latinské Americe (*Argentina, Bolívie, Mexiko, Nicaragua*) navíc v plurálové formě označuje *oblasti s extrémní osídleností*. Vychází z románského deminutiva k latinskému slovu *ora* (“hranice, okraj, pobřeží“). Oproti tomu druhý význam je *jemný a čerstvý větřík*. Ovšem také se jedná o deminutivum, avšak z latinského slova *aura*.

(40) *Les dije a los señores guardias que si podía ir hasta la orilla a meter los pies.*(str. 58)

V textu se objevuje pouze v prvním významu, tedy “břeh moře“. Funkci tohoto deminutiva je těžké posoudit vzhledem k tomu, že vzniklo již ve staré španělštině. Soudím, že šlo o funkci zmenšovací a dále se pak zařadilo mezi lexikalizovaná deminutiva.

Význam předposledního slova zařazeného do této kategorie, *carajillo*, je spojenou s kávou. DRAE:¹⁴⁴ *nápoj, který se připravuje přidáním alkoholického nápoje do teplé kávy*. Do českého jazyka se tento typ kávy překládá jako alžírská káva. Stejně jako v případě *chiringuito*, i *carajillo* má zajímavou etymologii. *Vojáci během kubánské války měli pouze potraviny, které byly produktem země (káva, cukr, rum), které pak dohromady mísili a vytvořili tak aromatický a povzbuzující produkt. Tento nápoj jim pak dodával odvalu a kuráž. Na základě slova “odvaha, kuráž“ – coraje ho proto ho pojmenovaly corajillo. Ovšem došlo k fonetické deformaci a začalo se rozšiřovat ve verzi carajillo, který se ve Španělsku rozšířil jako termín pro označení kávy s trochou brandy nebo rumu.*¹⁴⁵ *Corajillo* pro vojáky sloužil jako zdroj pro pocit odvahy, ale zároveň se jednalo o malé množství tekutiny. V neposlední řadě byl pro ně určitě

¹⁴² Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-14]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=rodilla>

¹⁴³ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=orillo>

¹⁴⁴ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-15]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=carajillo>

¹⁴⁵ El origen de Carajillo. In: *Www.errreshistoricos.com* [online]. 2013 [cit. 2013-07-14]. Dostupné z: <http://www.errreshistoricos.com/curiosidades-historicas/origen/267-el-origen-del-carajillo.html>

pozitivním prostředkem pro zlepšení nálady v bídné válečné situaci. Zde přípona *-illo* plní funkci jak afektivní, tedy vyjadřující pozitivní vztah k určité věci, ale i slouží k vyjádření malého rozměru.

Tvar *cuchillo* (“nůž“) je derivován z latinské deminutiva *cultellus*, kterému by v současném jazyce odpovídal tvar *cuchillito*. Všechny tyto tvar spojuje společný význam, tedy označuje malý nožík, a tak má tedy funkci malého rozměru.

(41) *La cocina suele ser el sitio donde los asesinos sin escrúpulos se arman con un cuchillo o con las tijeras de limpiar el pescado.*(str. 48)

11. 2. 3. Sufix *-ejo/-eja*

Deminutivní sufix *-ejo/-eja* je třetím nejčastěji se vyskytovaným deminutivní příponou v knize, ačkoli se zde vyskytují pouze tři zastupující deminutiva. Ve všech třech případech se jedná o lexikalizovaná deminutiva.

11. 2. 3. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ejo/-eja*

Při derivování deminutivního tvaru *colleja* z kořene *cuello*, dochází k ortografické změně *o > ue*.

Mi madre le ha intentado enseñar a pegar collejas para cuando no estuviera ella, pero tampoco. DRAE¹⁴⁶ popisuje tento tvar následovně (1) *Pohlavek dlaní na zátylek*. Dle mého názoru základové slovo *cuello* slouží k denotování místa, kam je pohlavek mířen. Deminutivní přípona *-ejo* tak zjemňuje, ve své podstatě, nepříjemný pocit z pohlavku a zároveň mu tím dává jakousi konotaci pomíjivosti, dočasnosti akce.

11. 2. 3. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ejo/-eja*

V textu se vyskytují dva tvary, které se vyvinuly do současné deminutivní podoby už z již latinské deminutivní přípony *-cula*. Jde o slova *pareja* a *oreja*, které budu analyzovat postupně.

Tvar *pareja* jsem rozebírala pomocí DeChile.net¹⁴⁷ vychází z latinského deminutivního tvaru *paricula*, který je již deminutivním výrazem slova *par* (“stejný“). Ve své adjektivní formě *parejo*, a si zachoval stejný význam do současného jazyka. DRAE¹⁴⁸ definuje slovo *pareja*: *Skupina dvou lidí, zvířat nebo věcí, mezi kterými*

¹⁴⁶ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=colleja>

¹⁴⁷ DeChile.net. *Etimología de PAREJA* [online]. [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://etimologias.dechile.net/?pareja>

¹⁴⁸ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=pareja>

existe určité spojení nebo podobnost. Soudím, že deminutivní tvar má pozitivní citový charakter.

(42) *Iban por **parejas** y Marcial era de la **pareja** de los enemigos de mi padre.*(str. 54)

Ze stejného latinského deminutivního sufixu *-cula* vzniklo deminutivum *auricula*, v současné španělštině pak *oreja*, které se svým celkovým počtem výskytu řadí na druhé místo. Stejně jako v případě *pareja* se do současného jazyka si zachovalo jeho deminutivní význam, ovšem s deminutivní příponou *-eja*. Zdrobnělý výraz tak označovalo “malé oušku“.

(43) *Vi de lejos las **orejas** del Orejones López que se coló entre las señoras para venir hasta donde estábamos nosotros.*(str. 28)

11. 2. 4. Sufix -ete/-eta

Přípona *-ete/-eta* je čtvrtým nejčastějším deminutivním sufixem, který se v textu objevuje, s celkovým počtem výskytů 28. Ve všech případech se jedná o lexikalizovaná deminutiva, z nichž jedno se řadí mezi ostatní lexikalizovaná deminutiva, jelikož si zachovalo svůj deminutivní význam do současného jazyka. Když jsem pak dále rozebírala funkční rysy nalezených deminutiv, polovina vyjadřuje zmenšení základového slova a téměř druhá polovina užitím této přípony se charakterizuje afektivní funkcí.

11. 2. 4. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu -ete/-eta

Zdrobnělina *juguete* je derivována ze slova *juego* a denotuje tak objekt, který slouží ke hře, tedy “hračku“. Ačkoli by se mohlo zdát, že se jedná o funkci zmenšení, toto slovo samo o sobě označuje objekt, který může mít na výšku 12 cm, ale i 70 cm. Funkce přípony *-ete* je jednoznačně zúžení významu slova *juego* na jeden objekt, který je obecně vnímaný jako malý. Avšak také na toto deminutivum můžeme nahlížet z druhého hlediska, kdy tato přípona konotuje roztomilý objekt sloužící ke hře, a tedy i k příjemné pozitivní náladě. V neposlední řadě bych upozornila na změnu v ortografickém zápise kořene a derivovaného slova, kdy *ue* se mění na *u*, stejně jako v případě tvaru *colleja*.

(44) *El Imbécil siguió él solo con sus **juguetes** asquerosos, en cada mano llevaba una pata y lashacía andar como si fueran las patas del monstruo Godzilla.*(str. 27)

Stejně jako v případě tvaru *chupito*, které bylo komentováno v kapitole 11. 2. 1. b., se v textu poměrně často vyskytuje výraz *chupete*, které označuje “dudlík, lízátko“. Nejedná se o snahu označit menší rozměr než je základové slovo, nýbrž o označení

objektu, s kterým se dané sloveso váže tak, jako v přecházejícím případě. Navíc se jedná o afektivní vyjádření něhy, láskyplnosti ve vztahu k dětem, jelikož se jedná o předměty užívané právě dětmi. V textu se vyskytuje pouze ve významu dudlík, kdy Manolito mluví o svém mladším bratrovi, který je závislý na dudlíku. Navíc, níže vybraný příklad z knihy je doplněn ilustrací malého bratra s dudlíkem.

(45)–*Le sigue doliendo –decía el Imbécil dándole con el **chupete**.*(str. 38)

Naopak deminutivum, jehož funkce nevyjadřuje něhu ani lásku, nýbrž jde o zjemnění vulgárního významu, tedy výraz eufemistický, je slovo *pedorreta*. *Pedorreta* je odvozeno od slova *pedo* a ve své podstatě se jedná o stejný lidský zvuk, avšak produkovaný z jiných oblastí lidského těla. DRAE¹⁴⁹ definuje *pedorretu* následovně: *zvuk, který se dělá ústy a imituje prd*.

(46)*Me estaba entrando tal risa que no podía decirselo, iba a pronunciar la palabra y me salía una **pedorreta** o un ronquido.*(str. 47)

Zajímavý je taky význam a funkce deminutivního tvaru *peseta*. V tomto případě slouží *peso* jako základové slovo vyjadřující měnovou jednotku, která byla dříve užívaná ve Španělsku. Doposud jde o měnu některých zemí Latinské Ameriky, doplněnou o adjektivním tvar jména daného státu. Nicméně *peseta* je *španělská mince, jejíž měnová hodnota se měnila v průběhu času*. Ovšem co se týče funkce deminutiva, jde o zmenšení velikosti a určité specializace významu, konkrétnosti.

(47)–*Muy buena idea, sí –moviendo de un lado a otro la Sirenita–. Son quinientas **pesetas**.* (str. 52)

Další lexikalizovaná deminutiva, která vyjadřují tuto funkci a vyskytují se v textu, jsou *tapete* a *camiseta*.

11. 2. 4. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ete/-eta*

Tarjeta vychází ze zastaralého deminutiva slova *tarja*, v současném španělském jazyce překládané jako *escudo*. Ačkoli vzniklo morfologickou derivací deminutivního významu, kdy jeho základové slovo *tarja* bylo nahrazeno jiným slovem a nezachovalo svou podobu do současného španělského jazyka, a tudíž neexistuje v současné španělštině jeho základové slovo, řadím ho mezi deminutiva. DRAE¹⁵⁰ charakterizuje toto deminutivum následovně (1) *Obdélníkový kus, z papíru nebo jiného materiálu, na kterém je něco napsáno*. (2) *Záhlaví map a dopisů*. (3) *Architektura: podlouhlá ozdoba*,

¹⁴⁹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=pedorreta>

¹⁵⁰ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=tarjeta>

kteřá je umístěna na nějakou architektonickou část domu a prezentuje nápisy, znaky, emblém. Dle mého názoru *tarjeta* v minulosti měla označovat “malý štít“. Tento význam DRAE definuje pod čtvrtým bodem. Pak je možné, že se *tarjeta* sémanticky vyvíjela do současného hlavního významu, tedy “kartička“, který se také v textu objevuje.

(48) [...] y le dio a la mujer de Cucú una **tarjeta** con su teléfono por si quería acudir a una terapia de grupo [...] (str. 29)

11. 2. 5. Sufix *-ín/-ina*

Deminutiva derivovaná připojením sufixu *-ín/-ina* jsou zastoupena v textu čtyřmi případy, kdy každý tvar se v knize vyskytuje pouze jednou. Ve všech případech se jedná o lexikalizovaná deminutiva vyjadřující malý rozměr oproti jejich základovému slovu.

11. 2. 5. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ín/-ina*

V textu se vyskytují slova *calcetines*, *peluquines*, stejně tak i *violín* a *batín*. Poslední dva tvary v krátkosti okomentuji. *Violín* má kromě svého základního významu, “housle“ = “malá viola“, v Latinské Americe absolutně odlišné významy. DRAE¹⁵¹ je vymezuje takto: *El Salvador: Dlouhý a úzký stůl sloužící pro žehlení prádla. Uruguay, láhev speciálního tvaru, která se používá k zachycení moči muže, který leží na posteli. Venezuela: Ošklivý tělesný pach.* Podle mého názoru jsou všechny tyto významy velmi zajímavé z toho důvodu, že všechny spojuje určitá pejorativní konotace, tedy zejména v posledních dvou významech.

Oproti tomu *batín* se nevyznačuje žádnou sémantickou zvláštností a v podstatě se jedná o obdobný případ jako *calzón* > *calzoncillo* z kapitoly 11. 2. 2. b. *Batín* je deminutivum slova *bata* (“šatová zástěra“), ovšem nevyjadřuje úplně přesně krátkou šatovou zástěru, ale *plášť, jehož délka spadá pod pas*.¹⁵² Jeho druhý význam denominuje *pánský domácí kabátek*.

(49) –¡Antes muerto que ponerme yo ese **batín**, Cata! (str. 30)

Analýzou toho výrazu v kontextu lze usoudit, že v příběhu jde o význam krátkého pláště, jelikož ve výše uvedeném příkladu děda *Manolita* nahrazuje výrazem *batín* předcházející opakované slovo *kimono*, které svým střihem a barvou připomíná právě krátký plášť.

¹⁵¹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=violín>

¹⁵² Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=batín>

11. 2. 6. Sufix *-ino/-ina*

V textu se sufix *-ino/-ina* objevuje dvakrát a je tak zastoupen třemi tvary. Jedná se o slova *tarrina* a *corderino*. Oba výrazy spadají do kategorie lexikalizovaná deminutiva. Následně se v knize vyskytuje slovo *gorrino*, které jsem klasifikovala jako ostatní lexikalizované deminutivum.

11. 2. 6. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ino/-ina*

Výraz *corderino* vycházející ze základového slova *cordero* a nenaznačuje malý rozměr, neboť se jedná o “jehňátko“ v obou dvou případech. Nicméně připojením přípony *-ino* tak naznačujeme afektivní funkci vyjádření něhy, lásky k určitému jehňátku, v případě příkladu z textu tak předpokládám, že vyjadřuje roztomilost.

- (50) ¿Te acuerdas de Arturo Román, el que hizo de cordero conmigo en el Belén Viviente de este año, que balaba tan fuerte que [...]?
- Sí, sí, el otro **corderino**. (str. 46)

Oproti tomu tvar *tarrina*, derivovaný ze základového slova *tarro*, označuje jednoznačně “malou krabičku“.

- (51) Me eché media **tarrina** de Tulipán y me comí todo para que luego mi padre no me llamara cateto. (str. 50)

11. 2. 6. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ino/-ina*

Původ deminutivního tvaru *gorrino* je zcela originální. Základnu mu tvoří onomatopoický zvuk *gorr*, které imituje prasečí zachrochtání. Následně k němu byl připojen deminutivní sufix *-ino*. Podle RAE¹⁵³ se jedná o *malé prasátko, které nedosáhlo 4 měsíců*. Také *označuje osobu, jejíž chování je nevhodné v porovnání se společenskými normami*. V textu slouží jako metaforické přirovnání k chování Manolitova mladšího bratra když vidí krev. Nejedná se o ustálené spojení. Z toho důvodu si myslím, že slovo *gorrino* podtrhuje věk a mladost Manolitova bratra. Má tedy funkci zmenšovací stejně jako afektivní vyjádření roztomilosti, něžnosti.

- (52) [...] los que le conocemos sabemos que no soporta la sangre, es un dramático a la hora de los cortes y se pondría a chillar como uno de los **gorrinos** que matan en el pueblo de mi abuelo. (str.7)

¹⁵³ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=gorrino>

11. 2. 7. Sufix *-ico/-ica*

Provedenou analýzou jsem zjistila výsledek 3 celkový počet vyskytovaných deminutiv derivovaných pomocí sufixu *-ico/-ica*. Jde o slova *Angélico* a *villancicos*, která jsou zároveň lexikalizovaná deminutiva.

11. 2. 7. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ico/-ica*

Deminutivní výraz *Angélico* je zapotřebí analyzovat na základě kontextu, aby byl jasný význam a zejména funkce.

(53) Mi madre decía «Cariño, cariño, lo que hemos pasado toda la noche», mi abuelo decía «**Angélico** mío», [...] (str. 59)

Je jasné, že se jedná o deminutivum od slova *Ángel*. Jeho význam podtrhuje použití slova *cariño* v předcházející větě a vzhledem ke kontextu lze tuto frázi přeložit jako “Andělíčku můj“, v českém jazyce existuje ekvivalentní zastaralý zvolací výraz “Dušinko moje“. Deminutivum v této situaci má afektivní funkci konotující něhu, láskyplnost.

Další lexikalizované deminutivum vyskytující se v textu je slovo *villancicos*, které DRAE¹⁵⁴ definuje jako (1) *Populární krátká píseň, která často sloužila jako refrén.* (2) *Určitý druh poetické kompozice s refrénem.* (3) *Populární píseň, převážně z náboženského původu, která se zpívá na Vánoce a další oslavy.* Jeho původ Académico¹⁵⁵ shledává ve slově *villano*, ke kterému byla přidána deminutivní sufix *-ico*. Ovšem z toho nevyplývá, že by tak označoval “malého měšťana“, nýbrž, dle mého názoru, se jedná o jakýsi společný výsledek nebo produkt, který v historii měšťané zkomponovali či zazpívali. Přípona *-ico* v tomto případě označuje společný výsledek snažení pozitivního afektivního charakteru.

11. 2. 8. Sufix *-uelo/-uela*

Jediné deminutivum sufixu *-uelo/-uela*, které vyjadřuje menší základní význam je slovo *pañuelo*, který se v textu vyskytuje pouze jednou. Navíc je to učebnicový příklad lexikalizovaného deminutiva.

¹⁵⁴ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=villancico>

¹⁵⁵ Enciclopedia Universal, Villancico. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/25556/Villancico

11. 2. 8. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-uelo/-uela*

Lexikalizované deminutivum *pañuelo* je derivováno ze slova *pañó* a v průběhu svého vývoje se tak od tohoto slova oddělilo a získalo svůj nezávislý význam označující “kapesník“.

(54)–*El mundo es un pañuelo, Manolito. (str. 48)*

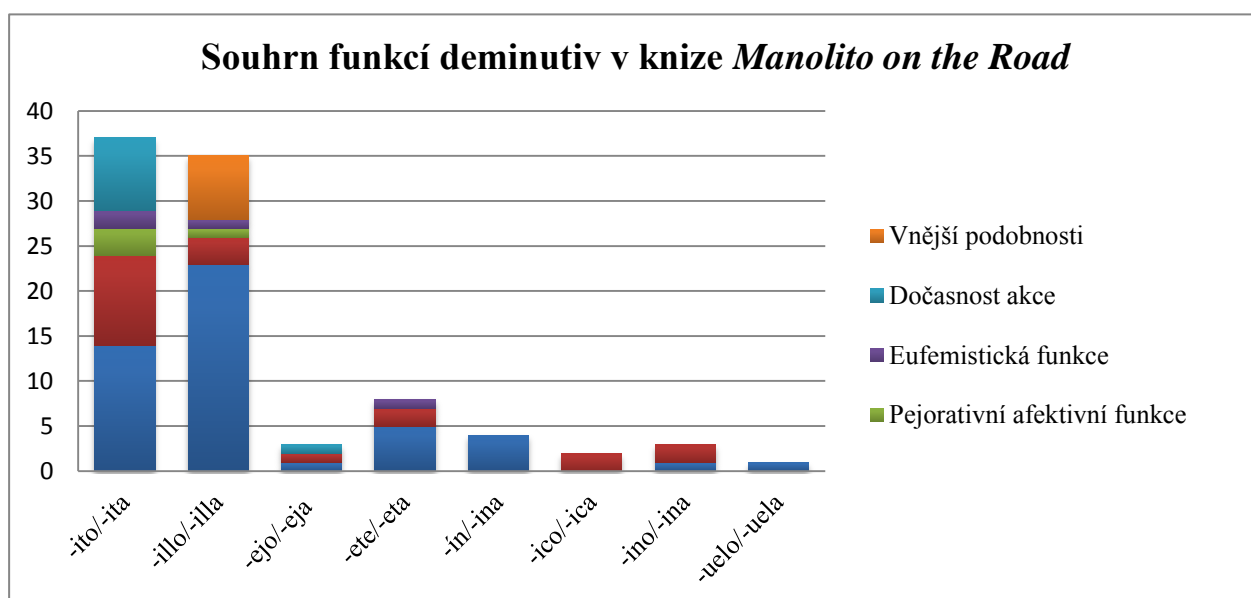
V uvedeném příkladu jde o frázi vyjadřující, že svět je malý. Na základě tohoto kontextu má tento výraz funkci vyjadřující malý rozměr.

11. 2. 9. Shrnutí

Vzhledem k vysokému počtu vyskytujících se deminutiv bylo provedení analýzy, zejména kvalitativní analýzy, vcelku náročné. Zároveň se tím tak potvrdilo moje očekávání výskytu velkého množství nalezených deminutivních tvarů. Celkový poměr lexikalizovaných a nelexikalizovaných deminutiv ukazuje absolutní převahu lexikalizovaných deminutiv. Tento fakt vyvrací moji domněnku, že vzhledem k moderní knize pro děti a mládež a neformálnosti textu bych očekávala spíše vyšší počet nelexikalizovaných deminutiv.

Co se týče funkcí, jsou afektivní a zmenšovací funkce více méně vyrovnané. U sufixů *-ito/-ita*, *-ejo/-eja*, *-ico/-ica* a *-ino/-ina* převažuje určitá afektivní funkce přidávající konotativní význam ke slovu. U ostatních sufixů *-illo/-illa*, *-ete/-eta*, *-ín/-ina*, *-uelo/-uela* pak dochází k častému významu zmenšení velikosti. Mezi nejčastější afektivní funkce v textu se řadí pozitivní funkce vyjadřující láskyplnost, něhu, roztomilost, zatímco pejorativní funkce vyjadřuje převážně ironii. Vzhledem k modernosti díla, objevuje se v textu také velké množství eufemistických funkcí sloužících ke zjemnění vulgárních výrazů. Tuto funkci vymezil Zuluaga Óspina. Mezi afektivními funkcemi převažuje vyjádření dočasnosti, pomíjivosti děje, které zmiňuje RAE. Poslední významnou složkou afektivních funkcí jsou deminutiva, která vznikla na základě podobnosti a tuto podobnost svým deminutivním tvarem vyjadřují.

Následující graf shrnuje užití funkcí u deminutiv. Pro demonstraci jsou v grafu deminutiva započítána na základě počtu zástupců daného deminutivního sufixu a dané funkce, nikoli počtem jejich výskytů.

Graf 2 : Souhrn funkcí deminutiv v knize *Manolito on the Road*.

12. El príncipe que todo lo aprendió en los libros

12. 1. Výsledky kvantitativní analýzy

Na základě provedené kvantitativní analýzy v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* (dále jen *El príncipe*) jsem došla k celkovému výsledku 26 deminutiv. Mezi nejčastěji užívaná deminutiva v textu patří *pobrecillo*, *vinillo*, *cochinillo* a *patatitas*.

Nejčastější tvary / případy	Počet výskytů
<i>Pobrecillo</i>	4
<i>Vinillo</i>	2
<i>Cochinillo</i>	2
<i>Patatitas</i>	2

Tab. 7. Shrnutí deminutivní, které se nejčastěji v knize *El príncipe que todo lo aprendio en los libros* vyskytují.

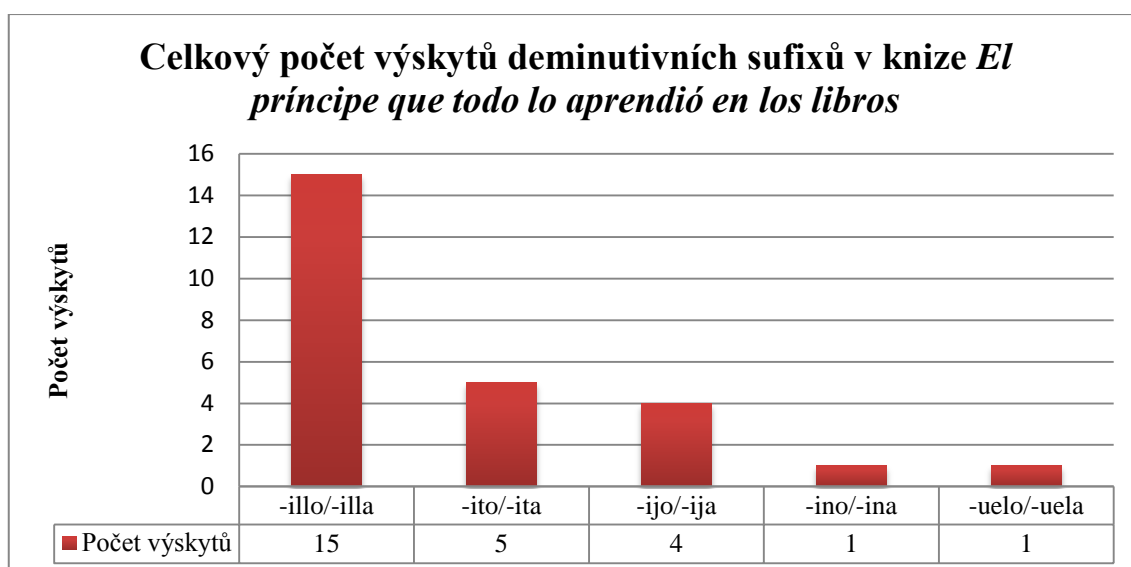
V tomto případě není potřeba započítávat slovo *pobrecillo* pouze jednou vzhledem k nízkému výskytu všech deminutiv v textu. Již v této fázi lze komentovat rozdílnost mezi předchozí knihou *Manolito on the Road* a *El príncipe*. Celkový počet výskytů deminutiv v knize *El príncipe* tvoří pouze jednu desetinu z celkového počtu deminutiv vyskytujících se v knize *Manolito on the Road*. Následné odlišnosti mezi všemi třemi knihami rozeberu v závěru diplomové práce.

Kvantitativní analýzu doplním o názorné zpracování výsledků prostřednictvím tabulky a grafu, které posléze okomentuji. V tabulce budu opět zohledňovat lexikalizovaná a lexikalizovaná deminutiva, včetně ostatních lexikalizovaných deminutiv.

Deminutivní přípona	Nelexikalizovaná deminutiva	Lexikalizovaná deminutiva	Ostatní lexikalizovaná deminutiva	Počet výskytů
<i>-illo/-illa</i>	7	6	2	15
<i>-ito/-ita</i>	5	0	0	5
<i>-ijo/-ija</i>	0	2	2	4
<i>-ino/-ina</i>	0	1	0	1
<i>-uelo/-uela</i>	0	1	0	1

Tabl 8. Souhrn výsledků užívaný koncovek v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*.

Z výsledků je evidentní, že nejopakovanější deminutivní přípona je *-illo/-illa*, která představuje 57% z celkového součtu deminutiv. Zatímco deminutivní sufix s nejvyšším počtem výskytů v předcházející knize *-ito/-ita*, v knize *El príncipe* pokrývá pouhých 20% z konečného výsledku. Ostatní sufixy *-ijo/-ija*, *-ino/-ina* a *-uelo/-uela* pak tvoří zbylých 23%.

Graf 3 . Souhrn výsledků deminutivní sufixů v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*.

12. 2. Výsledky kvalitativní analýzy

V této kapitole postupně okomentuji jednotlivé deminutivní sufixy, jejichž řazení je sestupné od nejvyššího počtu sufixů. Navíc jednotlivé sufixy doplním o příklady citované z knihy. Dále se zaměřím na jejich funkční záměr v rámci kontextu. Jako u předcházející knihy *Manolito on the Road*, tak i při této analýze budu analyzovat lexikalizovaná a nelexikalizovaná deminutiva zvlášť, v jejich příslušné kapitole. Je zřejmé, že obě knihy se shodují v některých deminutivech, u nichž však může být funkce rozdílná podle kontextu.

12. 2. 1. Sufix -illo/-illa

Deminutivním sufix *-illo/-illa* byl nejčastější formou deminutiva, která se v daném textu vyskytovala. V této kapitole se pokusím postupně zanalyzovat funkce jednotlivých nelexikalizovaných, lexikalizovaných a ostatních lexikalizovaných deminutiv v rámci kontextu.

12. 2. 1. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu -illo/-illa

Deminutivní tvar determinantu *poco*, *poquillo*, se již vyskytoval v předchozí knize. V obou dvou případech jde o vyjádření malého množství. V knize *El príncipe* je Toninovou reakcí na otázku, zda má hlad. V tomto kontextu by se dalo soudit, že má navíc přidáný ironický charakter z toho důvodu, že následně tvar *poquillo* (“trošičku“) je doplněný o větu, ve které tvrdí, že neobědval telecí maso, což může sloužit jako nadsázka.

(55) *Un poquillo. Yo no he almorzado una ternera.* (str. 22)

Další výraz, který se v knize *El príncipe* opakuje a zároveň se jedná o nejčastěji užívané deminutivum s celkovými čtyřmi výskyty, je tvar *pobrecillo* (“chudáček“). V textu se vždy objevuje ve zvolací větě. V rámci kontextu lze říci, že jeho funkce je vyjádření ironie a výsměchu.

(56) *¿Y era el Príncipe el que os acompañaba? ¿Aquel jovencillo desventurado que echó por el bosque? ¡Pobrecillo! ¿Qué habrá sido de él?* (str. 21)

(57) *No os burléis de mí. Soy el Príncipe Azul. Vieja: ¡Pobrecillo! Me da mucha lástima... Tendréis frío, ¿verdad?...* (str. 15)

Stejně jako v předchozím případě slova *pobrecillo* i tvar *jovencillo* (“mladíček“), tedy deminutivum od základového slova *joven*, má silnou afektivní funkci. V následujícím příkladu Bella reaguje na sdělení, že mladík, kterého zahlédla v lese, je ve skutečnosti princ. Své veliké překvapení projevuje užitím tvaru *jovencillo*, které tak vyjadřuje určitou ironii a posměch směrem k princovi. Ten, soudě dle Belliny reakce, zřejmě nevypadá moc mužně.

(58) *¿Y era el Príncipe el que os acompañaba? ¿Aquel jovencillo desventurado que echó por el bosque? ¡Pobrecillo! ¿Qué habrá sido de él?* (str. 21)

Oproti tomu deminutivní adjektivum *feillo* (“škared’oučký“) derivované ze slova *feo* přidáním koncovky *-illo*, má v textu naprosto odlišnou funkci.

(59) *No es feillo..., y será un rey poderoso...* (str. 33)

V knize se objevuje tento výraz ve chvíli, kdy princ přichází ke králi, nejlepšímu kamarádovi jeho otce, a má si zde vybrat za manželku jednu z jeho třech dcer. Vybírá si

nejmladší, protože podle knih je to vždy ta nejhezčí a nejctnostnější. Uvedený příklad je reakce prostřední dcery na prince, která si více méně uvědomuje jeho klady. Funkce deminutivní přípony *-illo* tak slouží k určitému zjemnění záporného významu samotného základového slova, tedy má funkci eufemistickou a zároveň tak vyjadřuje něžnost.

12. 2. 1. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-illo/-illa*

Bolsillo je definováno DRAE¹⁵⁶: *Malý šitý váček na určité části oblečení, slouží pro zasunutí běžných věcí.* Podle mého názoru není potřeba kontextu k pochopení jeho významu. Jedná se tedy o derivovaný tvar ze slova *bolso*, který označuje také kapsu, ale i malou dámskou kabelku. Zajímavostí je, že již slovo *bolso* bylo derivované přechylováním z ženského rodu na mužský rod ze základového výrazu *bolsa*, který označuje velkou tašku, pytel. A právě slovo *bolsa* běžně užívá jiné deminutivní přípony, *-ito/-ita*, k vyjádření maličkosti. Tento tvar se vyskytuje v knize *Manolito*. *Bolsillo* je tedy druhá morfologická derivace připojením přípony *-illo* k již derivovanému tvaru *bolso* a tím se tak docílí zúžení významu na malou kapsu našitou na oblečení. Navíc DRAE¹⁵⁷ uvádí další deminutivum pro slovo *bolso* tvar *bolsico*, která se ovšem užívá jen v Ekvádoru.

Ačkoli by se mohlo zdát, že tvar *vinillo*, dle DRAE¹⁵⁸ *víno nevýrazné chuti*, tak označuje určité zmenšení, nebo spíše specializaci významu, není tomu tak. Na níže uvedených příkladech demonstruji jeho funkci vyjadřující afektivní konotaci.

(60) *Ya veis que así lo hago. Este es todo mi tesoro, este vinillo añejo... ¿Queréis probarlo?* (str. 16)

(61) *A la salud de tan noble señor. ¡Ah!... ¡Bueno es vinillo!* (str. 22)

Analýzou těchto příkladů, kdy není potřeba přesnou znalost děje, lze jasně říci, že *vinillo* znamená víno, ke kterému jeho výrobce či spotřebitel má kladný vztah. Diccionario Académico¹⁵⁹ definuje *vinillo*: *deminutivum ze slova vino, kterým se může označit velmi slabé víno nebo ohodnocení mluvčího, který dané víno shledává velmi dobrým.* Derivací slova *vino* přidáním připojením *-illo* tak dochází k přidání afektivního

¹⁵⁶ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=bolsillo>

¹⁵⁷ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=bolsico>

¹⁵⁸ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=vinillo>

¹⁵⁹ Enciclopedia Universal, Chiquillo. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/143723/vinillo

významu a tedy i rozšíření funkce deminutiva. *Vinillo* vyjadřuje “velmi dobré víno“, které mluvčímu zachutnalo nebo se může jednat i o archivní víno, případně domácí, vyrobené víno, ke kterému cítí mluvčí silné pouto. V obou případech jde o projevení kladného citového vztahu.

Předposlední deminutivum této kategorie, vyskytující se v textu, je deminutivum *cochinillo*, jehož základovým slovem je *cochino*. *Cochino* je *vykrmené prase, které je chováno na zabíjačku*.¹⁶⁰ *Cochinillo* tak označuje jeho mládě, do českého jazyka se překládá jako sele, které se opéká nad ohněm na rožni. V tomto případě přípona *-illo* slouží k vymezení menší velikosti než slovo základové. Tuto funkci potvrzuje i uvedený příklad, ve kterém navíc můžeme vnímat určité vyjádření libosti mluvčím, stejně jako v případě *vinillo*.

(62) ¡Ah! ¡Qué aroma! Ese cochinillo me pierde.

¿Huele bien, verdad? Os dejaré algún hueso. (str. 21)

Navíc výraz *cochino* může označovat *muže špinavého, zanedbaného, neomaleného*.⁴ V tomto významu, ani v jeho deminutivní formě se v textu nevyskytuje.

Poslední lexikalizované deminutivum vyskytující se v textu je *costilla*, která je derivovaná ze slova *costa*. Původně totiž měl výraz *costa* význam žebra, ale deminutivum *costilla* ho postupně nahradilo. Jeho funkce je tedy vyjadřující malou velikost. Kromě “žebra z kostry“ označuje i “žebírko“ jako pokrm.

(63) ¡Ay!... ¡No puedo más!... Me duelen las costillas. (str. 29)

12. 2. 1. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-illo/-illa*

V textu se vyskytuje tvar *orilla*, která již byla komentována v předchozím rozboru knihy *Manolito* v kapitole 11. 2. 2. c. Z toho důvodu nebudu tento tvar rozebírat, jelikož se v knize *El príncipe* vyskytuje ve stejném významu jako v díle *Manolito on the Road*.

(64) [...] dorado al sol, rojo al fuego, azul a la orilla de los lagos, [...] (str. 31)

Na druhou stranu *pastilla* má v tomto textu jiný význam než v *Manolitovi*. Na základě kontextu lze soudit, že se nejedná o “tabletku“, ale o nějaké “cukrátko, bonbónek“.

(65) No le dejes atracarse de mojama, castañas pilongas, ni pastillas de goma... (str. 9)

Podle etymologického vývoje tohoto tvaru se jedná se o původní latinské deminutivum derivované z latinského slova *pasta* (“směs z mouky“). Původně měli označovat *malé*,

¹⁶⁰ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=cochino>

*plněné na sladko nebo na slané, zapečené buchtičky.*¹⁶¹ Později se jejich význam rozšířil do lékařského prostředí sloužící k pojmenování tablet.

12. 2. 2. Sufix *-ito/-ita*

Deminutivní přípona *-ito/-ita* je druhou nejčastěji se vyskytovanou příponou sloužící k derivaci deminutiv. Jedná se nelexikalizovaná deminutiva, která převážně vyjadřují malý rozměr.

12. 2. 2. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu *-ito/-ita*

Deminutivní výraz *paseíto* (“procházka“) odvozené ze základového slova *paseo* se vyskytuje v textu v následujícím kontextu.

(66) *Vamos andando. Que las provisiones se agotaron y yo tengo un hambre con el paseíto...*(12)

Princ se svými preceptury bloudí po lese a ptá se nějaké dívky, zda cesta, po které jedou, směřuje určitým směrem. Potkají krásnou dívku, která jim radí, aby touto cestou nechodili, a nabízí jim pohoštění ve svém domě. Princ si ovšem myslí, že se jedná skrytou obryni, která ho chce zmást, a tak chce pokračovat. Tonino reaguje výše citovaným sdělením na otázku prince, zda s ním pokračuje. Vzhledem k okolnostem, které tomuto sdělení předcházelo, lze říci že *paseíto* má silně ironický charakter a ve skutečnosti znamená velmi dlouhou cestu, kterou mají za sebou.

Podobně se chová tvar *tierneitos*, který je zdrobnělinou adjektiva *tierno*, tedy do českého jazyka by se tento výraz překládalo jako “něžňoučký, křehoučký“.

(66) *Nada, no hace aprecio de mí... Le gustarán sólo los niños tierneitos...*(str. 21)

Pokud budeme tento výňatek zkoumat mimo kontext, spojení se slovem *niño* by vedlo k závěru, že jde o deminutivní funkci vyjádření něhy a lásky. Ovšem při přiblížení děje, se jedná o reakci Tonina na přátelské chování obra a jeho uklidňující myšlenka, že obři rádi jí křehké děti. Z tohoto hlediska docházím k názoru, že tato deminutivní přípona má spíše určitý pejorativní charakter vyjadřující škodolibost.

Na základě zkoumání výrazu *patatitas* v korpusu CREA, lze soudit, že je jedná o absolutně španělský deminutivní výraz ze slova *patata*, kdy z 10 případů se všech deset vyskytuje na území Iberského poloostrova.¹⁶²

(67) *Aunque sea mal preguntado: ¿van a ponerme unas patatitas?*

¹⁶¹ DeChile.net. *Etimología de PASTILLA* [online]. [cit. 2013-07-25]. Dostupné z: <http://etimologias.dechile.net/?pastilla>

¹⁶² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [16/07/2013]

¡Oh! ¡Patatitas! ¡Comida de pobres!... Te pondremos trufas.(str. 28)

Analýzou tohoto slova na základě kontextu je jasné, že je v textu použit k projevení určité pejorativní konotace. Tuto domněnku podtrhuje druhá věta následující po slově *patatitas*: *Comida de pobres*, což jasně dokazuje negativní konotaci tvaru *patatitas* spojených s jídlem pro chudé. Funkce užití deminutiva v tomto případě je opět škodolibá a výsměšná.

Tragüito je deminutivní tvar slova *trago*, tedy vyjadřuje “hlt, doušek“. Má tedy podobný význam jako tvar *chupito* komentované v kapitole 11. 2. 1. b.

(68) *¿Estáis tragando?*

No, no... Eran ilusiones. (Bajo, a la Bella.) Un tragüito, por piedad, que me ahogo.(str. 21)

Na základě statistiky prostřednictvím korpusu CREA¹⁶³ lze usoudit, že se jedná o výraz spíše typický pro Latinskou Ameriku než Španělsko. Z celkového počtu 91 případů tak Španělsko pokrývá zhruba 30% a Latinská Amerika tvoří zbylých 70%, v popředí s Mexikem a Peru. Zatímco jeho základové slovo *trago* je dle statistik užíván téměř stejnoměrně. Statistika¹⁶⁴ uvádí, že z celkového počtu 2217 případů výskytu slova *trago* pak 45% tvoří Španělsko a 55% Latinská Amerika. Co se týče jeho významu v rámci kontextu, obr zadržuje Tonina, který je velmi žíznlivý. Navíc následující slovo *piedad* (“soucit“) napovídá, že deminutivní tvar má vyjadřovat určité slitování nebo žádost o projev milosrdenství, že stačí pouze malý hlt k uspokojení jeho potřeby.

12. 2. 3. Sufix *-ijo/-ija*

Jedinými zástupci deminutivních tvarů v textu s příponou *-ijo/-ija* je tvar *botija*, který jsem z hlediska jeho vývoje, zařadila mezi ostatní lexikalizovaná deminutiva, jelikož deminutivní derivace proběhla již v minulosti. Dále *regocijo*, který jsem kategorizovala jako lexikalizované deminutivum.

12. 2. 3. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ijo/-ija*

Deminutivní tvar slova *regocijo* má základ ve slově *gozo* (“potěšení, radost“), ke kterému je připojen deminutivní sufix *-ijo*. Význam slova *regocijo* je “jásot, potěšení, pleskání“. Jedná se tedy velmi pozitivní afektivní vyjádření radosti prostřednictvím deminutivního sufixu.

¹⁶³ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [16/07/2013]

¹⁶⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [16/07/2013]

(69) *Reuniré a mis ministros para firmar los esponsales...Mañana empezarán los regocijos con un gran besamanos...(str. 33)*

12. 2. 3. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ijo/-ija*

Definice výrazu *botija* dle DRAE¹⁶⁵ je (1) *Střední hliněná, kulatá nádoba s krátkým a úzkým hrdlem.* (2) *Kuba, Strom, který dosahuje až dvanáct metrů, s listy ve tvaru palmy a květy, které rostou do určitých tvarových skupin.* (3) *Honduras, kolokviální výraz, Tajemný a zakopaný poklad.* (4) *Uruguay, Dítě.* Dále uvádí etymologii tohoto výrazu. Vyvinulo se z latinského slova *butticula*, které již samo o sobě je deminutivní latinský výraz pro “malou láhev“. Tento výraz pak v současné španělštině nahradil výraz *botella*. V knize se tento výraz vyskytuje v tomto kontextu:

(70) *«Este era un rey que tenía tres hijas y las metió en tres botijas; las vistió de colorao y las echó por un tejao...»(str. 30)*

Král tak reaguje na situaci, kdy se jeho dcery chovají marnivě a on si tak představuje, co se o něm začne mezi lidmi povídat. Začátek věty, včetně slova *botija*, referuje na lidovou píseň *Las metió en tres botijas y las tapó con pez*.¹⁶⁶ Soudím se, že výraz *botija* v tomto kontextu označuje “hliněný džbán“ a nemá žádný afektivní charakter.

12. 2. 4. Sufix *-ino/-ina*

Deminutivní sufix *-ino/-ina* má v textu pouze jediného zástupce, který se řadí mezi lexikalizovaná deminutiva.

12. 2. 4. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ino/-ina*

Derivované deminutivum *golosinas* (“dobrota, pamlsek“) jehož základovým slovem je *goloso* (“mlsal, labužník“) se v textu vyskytuje jen jednou.

(71) *Cuidado con lo que comes, sobre todo. No le dejes atracarse de mojama, castañas pilongas, ni pastillas de goma... Ya sabes que el Príncipe se muere por estas golosinas...(str. 9)*

Deminutivum označuje v textu jídlo, které princí činí potěšení. V tomto případě tak přípona *-ina* vyjadřuje jak funkci zmenšení velikosti či specifikace výrazu, tak, jako v případě tvaru *vinillo*, má určitý afektivní charakter vyjadřující požitek z jídla.

¹⁶⁵ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=botija>

¹⁶⁶ Todos Cuentos. *LAS METIÓ EN TRES BOTIJAS Y LAS TAPÓ CON PEZ* [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://todocuentos.net/treshijas.html>

12. 2. 5. Sufix -uelo/-uela

Tato kategorie je zastoupena, stejně jako v knize *Manolito on the Road*, pouze lexikalizovaným deminutivem *pañuelo*.

12. 2. 5. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu -uelo/-uela

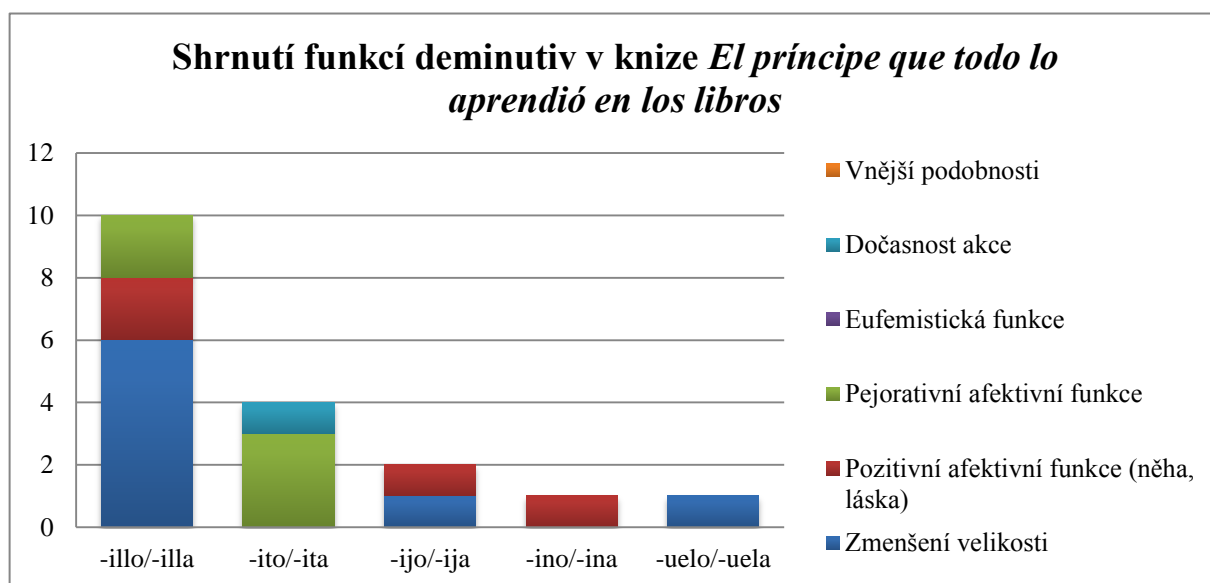
Vzhledem k tomu, že již tvar *pañuelo* bylo rozebráno v předchozí kapitole 11. 2. 7. a. a v textu se vyskytuje ve stejném významu a funkci, nebudu toto deminutivum dále analyzovat.

(72) *Pero yo no só que los príncipes hayan usado nunca más de un pañuelo de finos...*(str. 9)

12. 2. 6. Shrnutí

Dílo *El príncipe* se řadí svým celkovým počtem deminutivních tvarů na třetí místo oproti dvěma dalším analyzovaným knihám. Tento výsledek mě velmi překvapil vzhledem k literárnímu žánru tohoto díla, tedy divadelní hře, u níž bych očekávala výrazně vyšší počet deminutivních tvarů. Výskyt lexikalizovaných a nelexikalizovaných deminutiv je stejnoměrný, lehce převažují lexikalizovaná deminutiva.

Jelikož se jedná o humoristické dílo překypující ironií a nadsázkou, hojně se tato funkce, zejména u sufixu *-illo/-illa* a *-ito/-ita*, objevuje. Funkce vyjadřující zmenšení velikosti převažuje u sufixu *-illo/-illa*, *-ijo/-ija* a *-uelo/-uela*. Afektivní funkce vyjadřuje již zmíněné *-ito/-ita* charakterizující se svým ironickým významem a *-ino/-ina*, které naopak zastupuje pozitivní afektivní funkci vyjadřující něhu a láskyplnost.

Graf 4. Souhrn funkcí deminutiv v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*.

13. El Conde Lucanor

13. 1. Výsledky kvantitativní analýzy

Poslední dílo, u kterého jsem provedla kvantitativní a následně kvalitativní analýzu je kniha *El Conde Lucanor*. Na konci rozboru jsem došla k závěru, že toto dílo obsahuje celkových 47 nelexikalizovaných, lexikalizovaných a ostatních lexikalizovaných deminutiv. Mezi nejčastěji se vyskytující deminutiva patří *corneja*, *calleja*, *gallina* a *jarrita*.

Nejčastější tvary / případy	Počet výskytů
<i>Corneja</i>	5
<i>Calleja</i>	4
<i>Gallina</i>	4
<i>Jarrita</i>	4

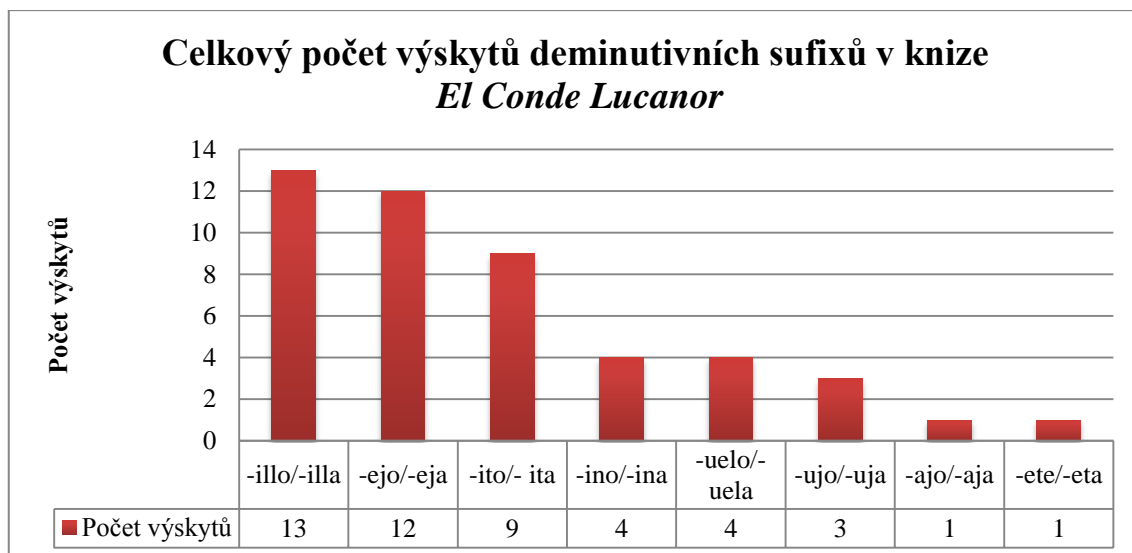
Tab 9. Shnutí deminutivních tvarů, které se nejčastěji v knize *El Conde Lucanor* vyskytují.

Vzhledem k celkovému počtu výskytu deminutiv se tato kniha řadí na druhé místo mezi již dvě analyzovaná díla. V porovnání s knihou *Manolito on the Road* tvoří pouze jednu pětinu celkového množství deminutiv vyskytující se v této knize. Zatímco v porovnání s knihou *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* je dvojnásobkem celkového počtu zdobnělin vyskytující se v textu.

Provedenou kvantitativní analýzu jsem převedla to tabulkového zpracování, v rámci kterého беру v úvahu nelexikalizovaná, lexikalizovaná a ostatní lexikalizovaná deminutiva demonstrována v jednotlivých sloupcích. Tabulku doplní o grafické zpracování, které jasně demonstuje výskyt deminutivních sufixů.

Deminutivní koncovky	Nelexikalizovaná deminutiva	Lexikalizovaná deminutiva	Ostatní lexikalizovaná deminutiva	Počet výskytů
<i>-illo/-illa</i>	1	4	8	13
<i>-ejo/-eja</i>	0	7	5	12
<i>-ito/- ita</i>	4	5	0	9
<i>-ino/-ina</i>	0	0	4	4
<i>-uelo/-uela</i>	0	1	3	4
<i>-ujo/-uja</i>	0	3	0	3
<i>-ajo/-aja</i>	0	0	1	1
<i>-ete/-eta</i>	0	1	0	1

Tabl 10. Souhrn výsledků kvantitativní analýzy knihy *El Conde Lucanor*.

Graf 5: Souhrn výsledků deminutivních sufixů v knize *El Conde Lucanor*.

13. 2. Výsledky kvalitativní analýzy

Při realizaci kvalitativní analýzy, stejně tak jako v obou dvou předešlých rozborech, primárně rozdělují deminutiva na nelexikalizovaná, lexikalizovaná a ostatní deminutiva. Následně pak deminutivní tvary, vyjadřující určitou afektivní konotaci, či specifickou funkci, více rozeberu.

13. 2. 1. Sufix *-illo/-illa*

Stejně jako v předchozí knize *El príncipe*, i v *El Conde Lucanor* se přípona *-illo/-illa* řadí mezi nejvíce používané při derivaci deminutiv. Na druhou stranu, každý z jeho derivátů se v textu nevyskytuje více než dvakrát. Vyjma jednoho tvaru jde ve všech případech o lexikalizovaná deminutiva.

13. 2. 1. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu *-illo/-illa*

Jediné nelexikalizované deminutivum s příponou *-illo* vyskytující se v textu je tvar *cuentecillo* a jedná se o zdrobnělý výraz pro základové slovo *cuento* (“příběh, vyprávění”). Významem deminutiva je tedy vyjádření menší velikosti, čímž naznačuje, že příběh bude mít kratší délku, jejíž přečtení vyžaduje mnoho času. Vyjadřuje tak určitou pobídku k přečtení krátkého příběhu.

(73) *Por eso yo, don Juan, hijo del infante don Manuel, adelantado mayor del Reino de Murcia, escribí este libro con las más bellas palabras que encontré, entre las cuales puse algunos cuentecillos con que enseñar a quienes los oyeren. (str. 4)*

Výše uvedený příklad tuto domněnku potvrzuje, jelikož se v knize opravdu objevují krátké příběhy minimální délky. Zajímavostí je ovšem jeho tvoření, jelikož jde o připojení přípony *-ecillo*, nikoli *-illo*. Myslím si, že tento jev lze vysvětlit na základě rozboru rozdílnosti užívání *-ito* a *-ecito* provedený RAE. Stejně jako přípona *-ecito* se vyskytuje v dvojslabičných slovech, kdy nepřízvučná slabika obsahuje diftong, použití *-ecillo* u slova *cuento* se řídí stejnými pravidly.

13. 2. 1. b. Lexikalizovaná deminutiva suffixu *-illo/-illa*

Blanquillo je zřejmý derivát základového slova *blanco*. DRAE¹⁶⁷ nabízí hned několik možných definic: (1,2) *Bílá výražková mouka, chléb*. (4) *Chilská ryba, tři centimetry dlouhá, načervenalý, více méně hnědý na hřbetě a na břicho postříbřený*. (5) *Argentina, Uruguay: Strom z čeledi pryšcovité, kůra bělavé barvy, jejíž tvrdé dřevo se používá na sloupy vysokého napětí*. (6) *Bolívie, Chile, Peru: Broskvoň mající bílou kůru*. (6) *Honduras, Mexiko, Guatemala: Vejce slepice*. V textu se vyskytuje následovně:

(74) [...] *si los que os han traicionado hubieran sido como don Pedro Núñez de Fuente Almejir, don Ruy González de Ceballos y don Gutierre Ruiz de Blanquillo, [...]* (str. 95)

Jak vidíme, v knize má absolutně jiný význam. Podle mého názoru odkazuje na nejvyšší vrchol *Blanquillo* v pohoří *Sierra de las Villas* v provincii Jaén.

Deminutivní výraz pro slovo *cabeza*, tedy *cabecilla*, je dalším lexikalizovaným deminutivem. Definice DRAE:¹⁶⁸ (1) *Spojení záhybů, s kterým se zavře papírová tuba některých typů cigaret, aby nespadla picadura*. (2) *Vedoucí rebelů*. (3) *Osoba, která je v čele hnutí, kulturního společenství atd*. (4) *kolokviální výraz, Osoba špatného vzhledu, chování, malé soudnosti*.

(75) [...] *había entre los búhos uno que era muy viejo y que tenía mucha experiencia que, cuando se enteró de lo del cuervo, descubrió el engaño que les preparaba y fue a explicárselo al cabecilla de los búhos, [...]* (str. 39)

Avšak v textu se nevyskytuje v žádném z těchto významů. Vyjadřuje “malou hlavičku sov“, tedy zastává funkci zmenšení velikosti. Za zmínku také stojí poukázání na ortografickou změnu při derivačním procesu $z > c$.

¹⁶⁷ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=blanquillo>

¹⁶⁸ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=cabecilla>

Perrillo definuje DRAE¹⁶⁹ (1) *Spoušť u pušky. (2) Kus železa, který má prohnutý půlkruhový tvar a jemné zuby v horní části, který se užívá místo udidla.* Ovšem v textu se vyskytuje v následujícím kontextu:

(76) *Pensad, por último, que si un perrillo al que quiere matar un poderoso alano se queda quieto y le enseña los dientes, podrá escapar muchas veces, pero si huye, aunque sea un perro muy grande, será cogido y muerto enseguida. (str. 27)*

V knize se jedná se o jasné deminutivum pro slovo *perro*, pro které je tedy běžnější tvar *perrito*. Tomuto významu napovídá slovo *perro* vyskytující se v následující větě a hlavně slovo *alano* v předcházející větě, což označuje kříženou rasu chrta a dogy. Funkce deminutivní přípony v tomto případě označuje malého psíka, může mít i lehce pejorativní charakter konotující “podvraťáka, pouliční směsku“.

13. 2. 1. c. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-illo/-illa*

Deminutivní tvary *orilla*, *cuchillo* a *rodilla* jsem již komentovala kapitole 11. 2. 2. c. V knize *El Conde Lucanor* mají stejný význam i funkci, proto se k nim dále nebudu vyjadřovat.

Stejně jako v případě *rodilla*, kdy bylo deminutivum derivováno ze slovesa *rotar*, tak i v případě *rencilla* (“rozepré, hádka“) hraje sloveso významnou roli. Vyvinulo se z latinského deminutivního tvaru *ringelle*, jež vychází se slovesa *ringere* = *reñir*. *Rencilla* denotuje *hádku nebo spor, které ústí ve stav nepřátelství mezi dvěma nebo více osobami.*¹⁷⁰

(77) *[...]si creéis que vuestro enemigo tiene tanto miedo del otro porque le puede causar mucho daño y os necesita tanto a vos que forzosamente ha de olvidar vuestras antiguas rencillas, [...](str. 21)*

Uvedený příklad z textu tak potvrzuje tento význam. Přípona *-illa* nemá ani tak funkci vyjádření menšího rozměru, nýbrž se jedná o pejorativní funkci, která tak vyjadřuje negativní konotaci samotného významu.

Posledním lexikalizovaným deminutivem je výraz *escudilla*, *široká nádoba střední velikosti, která se běžně užívá pro servírování polévky a vývaru.*¹⁷¹ Je odvozena

¹⁶⁹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=perrillo>

¹⁷⁰ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=rencilla>

¹⁷¹ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=escudilla>

z latinského názvu *scudilla*, který vyjadřuje *malou plochou miskou, malý šálek*.¹⁷² Jedná se tedy o deminutivum, kterému již v minulosti byla přidána deminutivní koncovka označující malý rozměr, která se zachovala do současného španělského jazyka.

(78) *Después de mucho esforzarse para encontrar algo con que alimentarse, no halló sino una escudilla llena de altramuces.* (str. 22)

13. 2. 2. Sufix *-ejo/-eja*

Ačkoli se tento sufix se v předchozích dvou textech vyskytuje minimálně, v knize *El Conde Lucanor* se jedná o druhou nejčastější koncovku, zastoupenou paradoxně jen třemi slovy, a to *moraleja*, *corneja* a *calleja*. Ve všech třech případech se jedná o lexikalizovaná deminutiva, které budu v krátkosti analyzovat.

13. 2. 2. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ejo/-eja*

Deminutivum od slova *calle* se vyskytuje v textu výrazem *calleja*, jejíž význam je “úzká ulička“. Navíc *Diccionario Académico*¹⁷³ uvádí další, kolokviální význam tohoto deminutiva: *když se někdo chlubí svoji schopností; ironický význam, když se mluví o něčí schopnosti či dovednosti*. V textu se ve všech výskytech objevuje v následujícím kontextu:

(79) [...] *pues no quedaba nadie de la ciudad que no comentara su mala acción al visitar la calleja donde vivían las malas mujeres.* (str. 108)

K pochopení funkčního významu deminutivní přípony *-eja* napomáhá spojení, které ho v textu následuje *las malas mujeres*. Kromě své základní funkce označující menší uličku, má v tomto kontextu jednoznačně pejorativní konotaci, jelikož se jedná o uličku, ve které žijí prostitutky. Vyjadřuje tak určitý despekt či opovržení.

DRAE¹⁷⁴ definuje *moraleju* jako *lekcí nebo ponaučení, která se odvodí od nějakého příběhu, pohádky, příkladu či anekdoty*. Dále DRAE naznačuje derivační proces, tedy spojením slova *moral* s příponou *-eja*. Jelikož se jedná o deminutivní příponu, zahrnují toto slovo do nalezených deminutiv. Z hlediska funkčního významu deminutiva tak tento výraz vyjadřuje určitou specifikaci slova *moral* (“morálka“) do každodenního užívání a stejně jako v případě *cuentecillo*, naznačuje určitou krátkost. Zároveň vyjadřuje pozitivní konotaci.

¹⁷² Latinský slovník on-line, scutella. *Latinský slovník* [online]. 2009 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://latinsky-slovník.latinsky.cz/latinsko-cesky/>

¹⁷³ Enciclopedia Universal, Calleja. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/43011/Calleja

¹⁷⁴ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=moraleja>

(80) *Y, cuando don Juan escuchó esta historia, la mandó poner en este libro e hizo estos versos que dicen así y que encierran toda la moraleja [...] (str. 8)*

13. 2. 2. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ejo/-eja*

Obdobně jako ve výše uvedeném případě deminutiva *escudillo* v kapitole 13. 2. 2. c., deminutivní derivace proběhla v minulosti, ale zachovala si deminutivní sufix *-eja* do současného španělského jazyka, se jedná i o slovo *corneja*. Tuto myšlenku potvrzuje Diccionario Académico,¹⁷⁵ který *corneju* označuje jako deminutivum z latinského slova *cornix* (“vrána“). Deminutivní přípona v tomto případě nepředstavuje žádnou významnou funkci, jedná se o přirozený derivační proces, který měl možná za úkol vyjádřit malý rozměr.

(81) [...] *después de pasar por muchas, vieron una corneja que graznaba desde un árbol. (str. 49)*

13. 2. 3. Sufix *-ito/-ita*

Celkovým součtem výskytu se deminutivní sufix *-ito/-ita* řadí mezi třetí nejčastěji užívané deminutivní sufixy. Pouze dva tvary zastupují lexikalizovaná deminutiva, jinak ostatní slova se řadí mezi nelexikalizovaná. Obě dvě skupiny budu rozebírat v následujících kapitolách.

13. 2. 3. a. Nelexikalizovaná deminutiva sufixu *-ito/-ita*

Slovo *corderitos* vzniklo přidáním deminutivní přípony ke kořenu, tedy *cordero*. Vzhledem k tomu, že již samotný výraz *cordero* (“jehně“) označuje mládě, a tedy menší rozměr, deminutivní sufix *-ito* má navíc funkci, vyjadřující afektivní hodnotu tohoto deminutiva. Se zřetelem k následujícímu spojení “*recién nacidos*“ lze soudit, že přípona *-ito* slouží k projevení roztomilosti, něžnosti.

(82) [...] *por ser malo y engañoso, le propuso al Bien que se quedara con los corderitos recién nacidos y él tomaría la leche [...] (str. 93)*

Funkční význam, ne zrovna běžného, deminutivního tvaru *hierbecitas* od základového slova *hierba* vyjadřuje menší rozměr. Toto tvrzení pak deklaruje v textu slovo, kterému předchází, “*pequeñas*“.

(83) [...] *siempre que hace buen tiempo salen al campo para recoger las pequeñas hierbecitas que encuentran, por si sus reservas no les permitieran pasar todo el invierno. (str. 47)*

¹⁷⁵ Enciclopedia Universal, Corneja. In: *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el Académico* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com/112937/corneja

Zajímavostí je, že když jsem tento výraz zadala do korpusu CREA, z celkových deseti případů všech deset spadá do místa výskytu Peru a to jen v roce 1985.¹⁷⁶

Přidáním deminutivní přípony *-ito/-ita* ke slovu *bola* tak vzniká jeho deminutivní tvar *bolitas* (“kulička“). Výše zmíněné vede k jednoduchému závěru, že v tomto případě jde o značení menší věci. Avšak když jsem analyzovala tento výraz v rámci kontextu, shledala jsem v jeho tvaru i expresivní hodnocení.

(84) *Disfrazado el pícaro con ropas de persona seria y respetable, cogió las bolas, las metió en una bolsa, [...]*
*El especiero quiso saber el nombre de las **bolitas**, contestándole el pícaro que se llamaban tabardie.*(str. 40)

Děj popisuje darebáka, který nakoupil určité množství zlata, jež pak doplnil o lacinou hmotu a udělal tak z toho sto koulí, které následně prodával jako stoprocentně zlaté koule. V uvedeném příkladu vidíme, že autor nejprve užívá výraz *bola*, ovšem následně, když je na ně dotázáno obchodníkem s kořením, používá jeho deminutivní výraz. Podle mého názoru tím autor vyjadřuje, možnost že si tento obchodníkem je vědom, že se jedná o podvod a tak má přípona *-ito* pejorativní funkci vyjadřující devalvací objektu. Podle Corpusu RAE¹⁷⁷ vychází, že z celkových 280 případů spadá Argentina do 39%, 22% připadá na Španělsko, 20% na Mexiko a zbylá procenta se rozdělují mezi zeměmi Latinské Ameriky. Na základě těchto výsledku se může říct, že jde spíše o tvar Latinské Ameriky, které celkovým součtem náleží 78%.

13. 2. 3. b. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ito/-ita*

Lexikalizované deminutivum vyskytující se v textu je tvar *granito* (“zrnko“), které je vytvořeno ze základového slova *grano* (“zrno“). V knize má stejný význam. Jedná o základní funkci deminutiv, tedy označení zmenšeného rozměru.

(85)[...] *lo sacan fuera y comen el corazón de cada granito, que es de donde salen las hojas,*
[...] (str. 47)

Obdobně funguje i tvar *jarrita*, derivovaná ze slova *jarra*, které tak tímto tvarem denotuje zmenšení rozměru.

(86) «*Ay, hermana, os asustáis del sonido de la **jarrita**, que hace glughú, y no os dio miedo la cabeza del muerto*»(str. 104)

¹⁷⁶ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [17/07/2013]

¹⁷⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [<http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [17/07/2013]

13. 2. 4. Sufix *-ino/-ina*

Deminutivní přípona *-ino/-ina* v předchozích dvou analyzovaných dílech řadila mezi minimálně užívané. Stejně tomu tak je i v *El Conde Lucanor*, kde se řadí mezi méně časté deminutivní sufixy. Zastupuje ho pouze výraz *gallina*, který je také nejvíce se vyskytujícím deminutivem v textu. Jedná o lexikalizované deminutivum, které prošlo morfologickou derivací již v minulosti, ale zachovalo si deminutivní sufix do současného jazyka.

13. 2. 4. a. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ino/-ina*

Gallina je deminutivní výraz s nejvyšším počtem výskytů v textu. DRAE¹⁷⁸ je definuje: (1) *Slepice* (2) *kolokviální řeči, Osoba zbabělá, stydlivá*. Dále uvádí, že její etymologický původ vychází z latinského slova *gallina* (“slepice“), které bylo derivováno ze slova *gallus* (“kohout“) – dnešní *gallo*.¹⁷⁹ Ačkoli se jedná o zavedené, nezávislé slovo a deminutivní derivace proběhla již v minulosti, uvádím toto slovo v mé analýze, protože obsahuje deminutivní koncovku a vyjadřuje základní funkci deminutiva, tedy menší rozměr slepice oproti kohoutovi.

(87) *-Señor conde -dijo Patronio-, había un buen hombre que tenía una casa en la montaña y que criaba muchas gallinas y gallos, además de otros animales.*(str. 27)

13. 2. 5. Sufix *-uelo/-uela*

Tento sufix v textu zastupují dva deminutivní tvary. Oba jsou lexikalizovaná deminutiva, jedno historické a jedno ze současného španělského jazyka.

13. 2. 5. a. Lexikalizované deminutivum sufixu *-uelo/-uela*

Deminutivní výraz *callejuela* definuje DRAE¹⁸⁰ jako despektní deminutivum od slova *calleja*. Jedná se o *kolokviální, ne tolik užívané deminutivum vyjadřující výmluvu či záminku k nepřiznání či nevyhnutí určité obtíže*. Z tohoto poznatku by se dalo soudit, že *callejuela* je ve své podstatě už druhou deminutivní derivací slova *calle*. Níže uvedený příklad předchází již zmíněnému příkladu k deminutivu *calleja* v kapitole 13. 2. 2. a. Podle mého názoru se zde jedná o označení uzoulinké uličky. Zároveň také deminutivní

¹⁷⁸ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=gallina>

¹⁷⁹ Etimología de GALLINA. In: *DeChile.net* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://etimologias.dechile.net/?gallina>

¹⁸⁰ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=callejuela>

sufix *-uelo* naznačuje, že se nejedná zrovna o čistou ulici, dobré pověsti, vyjadřuje tak určitou pejorativní konotaci.

(88) *Para hacer lo que sus médicos le aconsejaban y que tan buenos resultados le daba, se metió en una callejuela para hacer lo excusado.*(str. 101)

13. 2. 5. b. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-uelo/-uela*

Výraz *pihuela* označuje železný kousek, který drží kolečko u ostruhy, tedy “šroubek“. Byl derivován z latinského slova *pediola*, která pak pochází ze slova *pedis* (v současné španělštině jako výraz *pie*). Původně označovalo řetězy, které se omotaly kolem noh vězňů, aby se tak zabránilo jejich možnému útěku.¹⁸¹ Tento význam se přesunul do současného jazyka ve frázi *andar pihuelo*, která znamená chodit s obtížemi.

(89) *[...]he introducido muchas innovaciones en el arte de la caza, antes desconocidas, así como reformas muy necesarias en las pihuelas y en los capirotos de las aves de cetrería.*(str. 87)

V textu označuje objekt bez jakékoli konotace. Ovšem v jeho původním významu mělo pejorativní afektivní funkci. Význam byl ve své podstatě opak významu jeho základového slova.

13. 2. 6. Sufix *-ujo/-uja*

Deminutivní tvar zastupující tento sufix je zároveň lexikalizovaným deminutivem, které budu komentovat v následující podkapitole.

13. 2. 6. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ujo/-uja*

Slovo *granuja* volně navazuje na situaci s podvodníkem se zlatem, komentované v případě *bolitas* v kapitole 13. 2. 3. a. DRAE¹⁸² nabízí hned několik definic: (1) *Vyloupané hrozny.* (2) *Vnitřní zrno hroznového vína a dalšího ovoce, jejichž je semeno.* (3) *kolokviální výraz, skupina darebáků a šibalů.* (4) *Uličník.* Právě poslední význam je užit v knize, kdy podvodník se zlatem je pozván ke králi, který ho žádá o více zlatých koulí a vnímá jeho práci jako zázrak.

(90) *»Respondió el granuja que, si le faltaba aunque fuera uno de los ingredientes, no podría conseguir oro, como ya se lo había advertido desde el principio.* (str. 41)

Jedná se tedy deminutivní koncovku připojenou ke slovu *grano*, sloužící k definici určitého specifického zrna. Ovšem, co se týče jeho významu v předcházejícím případě,

¹⁸¹ Etimología de PIHUELO. In: *DeChile.net* [online]. 2013 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://etimologias.dechile.net/?pihuelo>

¹⁸² Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=granuja>

ten má negativní charakter. Označuje totiž osobu neblahého charakteru, podvodníka. Jeho funkce je tedy pejorativní vyjadřující nelibost až pohrdání k dané osobě.

13. 2. 7. Sufix *-ajo/-aja*

Deminutivní sufix *-ajo/-aja* v textu zastupuje pouze jedno lexikalizované deminutivum.

13. 2. 7. a. Ostatní lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ajo/-aja*

Výraz *mortaja* vychází z latinské *mortualia*, tedy oblečení mrtvých, neboli “pohřební rubáš“. V Latinské Americe má navíc význam *list papíru, do kterého se balí cigaretový tabák*.¹⁸³ V této analýze ho zmiňuji rovněž z důvodu toho, že obsahuje deminutivní příponu, která na základě denotace tohoto slova, má ryze pejorativní charakter. Na druhou stranu může jít o opačný význam, tedy zjemnění negativního až tragického významu. V rámci kontextu se vyskytuje čistě vyjadřující pohřební rubáš, bez jakékoli konotace

(91)[...] *tenía que ganarse la vida de modo muy vergonzoso, pues, cada vez que se moría alguien, iba de noche al cementerio y le quitaba la mortaja, [...]* (str. 104)

13. 2. 8. Sufix *-ete/-eta*

Tento deminutivní sufix se vyskytuje v textu pouze jednou. Jeho derivát se řadí mezi lexikalizovaná deminutiva.

13. 2. 8. a. Lexikalizovaná deminutiva sufixu *-ete/-eta*

Deminutivní tvar *arqueta* (“skříňka, truhlička, šachta“) je derivován ze slova *arca* (“truhla“) a vyjadřuje základní funkci deminutiv, malý rozměr. Z ortografického hledisko a zachování výslovnosti u ní došlo ke změně hlásky *c > q* a přidání samohlásky *u*.

(92) *Después pusieron los huesos en una arqueta, que llevaban entre todos sobre los hombros.* (str. 96)

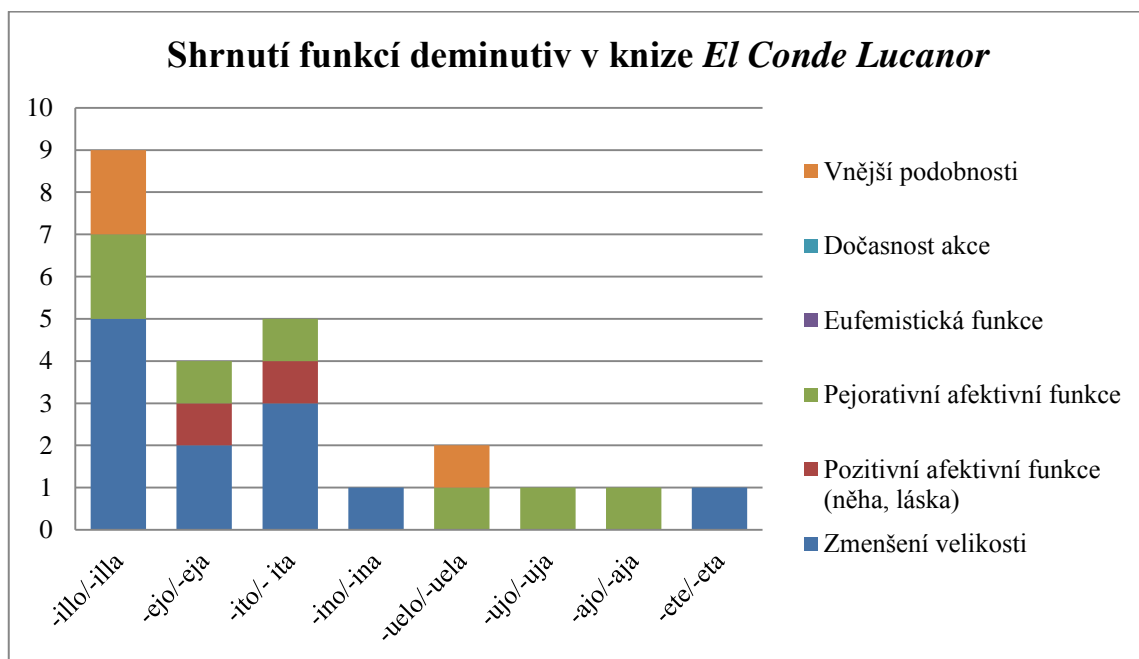
13. 2. 9. Shrnutí

Dosažený vyšší celkový počet výsledků zjištěný kvantitativní analýzou této knihy jsem neočekávala vzhledem k datu vydání díla. Výrazně převyšující počet lexikalizovaných deminutiv se potvrdil, zatímco očekávaný neutrální tón textu, a tím pádem i deminutivních tvarů, se neprokázal. Nejčastěji se vyskytující funkcí je funkce

¹⁸³ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. 2013 [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: <http://lema.rae.es/drae/?val=mortaja>

vyjadřující menší rozměr. Následována je druhou nejčastější funkcí, a to funkcí pejorativní (ironie, pohrdání, podtrhující negativní význam základového slova).

Sufixy *-illo/-illa*, *-ejo/-eja*, *-ito/-ita*, *-ino/-ina* a *-ete/-eta* se vyznačují funkcí zmenšovací. Zatímco sufixy *-ajo/-aja*, *-ujo/-uja*, *-uelo/-uela* se vyznačují funkcí pejorativní, která se vyskytuje i u ostatních sufixů. Graf jasně demonstruje, že výskyt pozitivní funkce projevující něhu nebo lásku je v knize minimální. Také se vyskytují deminutivní tvary u sufixu *-illo/-illa* a *-uelo/-uela* vyjadřující podobnost ke svému základovému slovu.

Graf 6 : Shrnutí funkcí deminutiv v knize *El Conde Lucanor*.

14. Závěr

Provedenou kvantitativní a kvalitativní analýzou těchto tří děl jsem došla k závěru, že pozorovaný morfologický jev je multidimenzionálním fenoménem. Nejprve jsem aplikovala, a zároveň tak i verifikovala, postoje a definice deminutiv a deminutivních funkcí vymezenými španělskými lingvisty Alvara Ezquerry, Goméze Torrege a RAE, kterým jsem se věnovala a rozebírala v teoretické části. Jelikož se jednotlivé přístupy od sebe neliší, ale navazují na sebe, nedošla jsem k žádnému výsledku, který by některá jejich tvrzení vylučoval. Je zřejmé, že vzhledem k tomu, že RAE zastupuje nejaktuálnější pohled na tuto problematiku, často se tak její vymezená interpretace deminutiv v textu vyskytuje a zároveň ji tak potvrzuje v rámci kontextu. Pouze RAE nabízí jako jednu z možných funkcí deminutiv vyjádření dočasnosti, která se v textu

také objevuje. Na druhou stranu Zuluage Óspinu a jeho vymezení funkcí deminutiv bych označila jako nadčasovou, zejména jeho vymezení eufemistické funkce, která se poměrně často vyskytuje, a které se žádný jiný lingvista příliš nevěnoval. Je zajímavé, že možnému metaforickému či metonymickému přenesení významu prostřednictvím deminutiv, jež stanovil Štícha, se ve španělské lingvistice doposud žádný mně známý autor nevěnuje. Na základě výsledku provedené analýzy je evidentní, že některá deminutiva takto fungují.

Pokud bych porovnála díla z hlediska literárního žánru, dvě díla představující dětskou prózu výrazně převyšují počtem deminutivních tvarů představitele dětského divadla (*El príncipe*). Jak jsem již zmínila, tento výsledek je velmi překvapivý vzhledem k tomu, že deminutiva jsou charakteristickým rysem spontánní řeči. Zároveň, spolu s příslušnou intonací, slouží k ekonomičnosti jazyka, což je jeden z charakteristických rysů humoristické divadelní hry.

Pokud bych díla srovnala z hlediska diachronního, celkový počet výskytů deminutivních sufixů se diametrálně liší v nejmodernějším díle *Manolito on the Road* v porovnání s *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* a *El Conde Lucanor* nedochází. Avšak co se týče užití jednotlivých deminutivních koncovek, k žádnému výraznému rozdílu nedochází. To samé platí i z hlediska funkcí deminutivních koncovek, kdy sice k rozdílům nejčastější se vyskytujícími funkcí v jednotlivých knihách dochází, ale především tak odrážejí tón, téma knihy i styl psaní samotného autora.

Poslední zkoumané hledisko se týká jednotlivých deminutivních sufixů, u kterých jsem se jednotlivě pokusila zkoumat, zda dochází k častějšímu výskytu určité funkce u dané přípony. Mé závěry se pokusím shrnout sestupně, od nejméně se vyskytující funkce v textech. Eufemistická funkce byla vyjádřena pouze deminutivním sufixem *-ito/-ita*. Stejný sufix slouží i pro vyjádření dočasnosti, pomíjivosti děje. Funkce deminutiva, prostřednictvím kterého je denotována metafora jsou význačné pro přípony *-ujo/-uja*, *-ajo/-aja*, *-ejo/-eja* a zejména *-illo/-illa*. Pro stejnou příponu je charakteristická, zejména v díle *El príncipe* a *El Conde Lucanor*, funkce pejorativní vyjadřující ironii. Toto potvrzuje vymezení Diega Catalána a Fernándeze Ramíreze, kteří upřednostňovali u tohoto deminutivního sufixu pejorativní konotaci. Oproti tomu pozitivní konotaci přináší převážně přípona *-ito/-ita*, *-ico/-ica*, *-ino/-ina*. Deminutivní přípony, které vyjadřují základní funkci deminutiv, tj. zmenšovací, jsou především *-ito/-ita*, *-illo/-illa*, *-ete/-eta*, *-ín/-ina*, *-uelo/-uela*.

15. Bibliografie

Kniha

ALVAR EZQUERRA, Manuel. *La formación de palabras en español*. Madrid: Arco Libros, 1999. ISBN 8476351275.

BENAVENTE, Jacinto. *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*. Madrid: LIBRERÍA Y CASA EDITORIAL HERNANDO (S.A.), 1928.

BORDA CRESPO, Isabel. *Literatura infantil y juvenil : teoría y didáctica*. Grupo Editorial Universitario, 2002. ISBN 84-8491-215-9, str 24.

CATALÁN, Diego. *Las lenguas circunvecinas del castellano : cuestiones de dialectología hispano-románica*. Madrid: Parainfo, 1989. ISBN 8428317046.

COLOMER, Teresa. *Introducción a la literatura infantil y juvenil*. Madrid: Editorial Síntesis, s. a., 1999. ISBN 84-7738-649-8

ČECHOVÁ, Marie, a kol. *Čeština: Řeč a jazyk*. Praha: ISV, 1996. ISBN 8085866129.(str. 97 – 99)

DICCIONARIO CLAVE: *Diccionario de uso del español actual*. Madrid: EDICIONES SM, 2006. ISBN 9788467509212.

GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Gramática del español : didáctica*. Madrid: Ediciones SM, 2002, 21 – 25. ISBN 8434885875.

LINDO, Elvira. *Manolito on the Road*. Madrid: Alfguar, 2003. ISBN 9788420465760

LLUCH, Gemma. *Análisis de narrativas infantiles y juveniles*. Cuenca: Ediciones de la Universidad, 2003. ISBN 84-8427-258-3.

MANUEL, Don Juan. *El Conde Lucanor*. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2004. Dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/el-conde-lucanor--0/html/>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española : manual / Real Academia Española, 1. ed*. Madrid: Espasa Libros : Asociacion de academias de la lengua española, 2010, 627 – 662. ISBN 978-84-670-3281-9 (brož.).

Elektronický článek

CABALLERO RUBIO, María del Carmen a Julia Beatriz CORRAL HERNÁNDEZ. INTEGRACIÓN DE LOS SUFIJOS APRECIATIVOS EN LOS NIVELES AVANZADOS DE L2. *INTEGRACIÓN DE LOS SUFIJOS APRECIATIVOS EN LOS NIVELES AVANZADOS DE L2* [Centro Virtual Cervantes - Thesaurus]. 1997 [cit. 2013-07-21]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/asele/pdf/08/08_0205.pdf

GENETTE, Jean. Figuras III. *Figuras III*. [online]. 1989 [cit. 2013-06-21]. Str. 228 – 229. Dostupné z: <http://es.scribd.com/doc/80891495/Genette-Figuras-III>

LLUCH, Gemma. La literatura de adolescentes: la psicoliteratura. *La literatura de adolescentes: la psicoliteratura* [online]. 1996 [cit. 2013-06-21]. Str. 21 – 28. Dostupné z: <http://www.fundaciongsr.org/documentos/3913.pdf>

MARTÍNEZ PAGÁN, TOMÁS. El chiringuito. *Laopiniondemurcia.es* [online]. 2011 [cit. 2013-07-14]. Dostupné z: <http://www.laopiniondemurcia.es/cartagena/2011/08/07/chiringuito/342444.html>

NĚMEC, Igor. Význam deminutiv a jejich spojitelnost s jinými slovy v kontextu. *Význam deminutiv a jejich spojitelnost s jinými slovy v kontextu* [online – Naše řeč]. 1980, 63, issue 3 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=6190>

RODRÍGUEZ ALMODOVAR, Antonio. La educación literaria en la pubertad. *La educación literaria en la pubertad* [online]. 1995, CLIJ, č. 72 [cit. 2013-06-21]. Str. 16 – 22. Dostupné z: <http://prensahistorica.mcu.es/es/consulta/registro.cmd?id=1008274>

SARABIA JIMÉNEZ, Minerva. Literatura infantil y juvenil. *Literatura infantil y juvenil* [online]. 2009, č. 14 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://www.csi-csif.es/andalucia/modules/mod_ense/revista/pdf/Numero_14/MINERVA_SARABIA_1.pdf

ŠTÍCHA, František. Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem. *Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem* [online – Naše řeč]. 1978, 61, issue 3 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=6051>

TEIXIDOR, Emili. Literatura juvenil: las reglas del juego. *Literatura juvenil: las reglas del juego* [online]. 1995, CLIJ, č. 72 [cit. 2013-06-21]. str. 8 – 15. Dostupné z: <http://prensahistorica.mcu.es/es/consulta/registro.cmd?id=1008203>

TEJERINA LOBO, Isabel. La literatura dramática infantil. Luces y sombras. *La literatura dramática infantil. Luces y sombras* [Biblioteca Virtual Miguel Cervantes]. [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/la-literatura-dramatica-infantil-luces-y-sombras-0/html/0039df76-82b2-11df-acc7-002185ce6064_2.html#I_0_

ZAMORA CALVO, María Jesús. Don Juan Manuel, entre confabulaciones y afrentas. *Don Juan Manuel, entre confabulaciones y afrentas* [online – Centro virtual Cervantes]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/el_rinconete/anteriores/septiembre_09/15092009_01.htm

ZULUAGA ÓSPINA, Alberto. LA FUNCIÓN DEL DIMINUTIVO EN ESPAÑOL.: *LA FUNCIÓN DEL DIMINUTIVO EN ESPAÑOL.*: [Centro Virtual

Cervantes - Thesaurus]. 1970, Tomo XXV, s. 26 [cit. 2013-06-19]. Dostupné z: http://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/25/TH_25_001_023_0.pdf

Webová stránka

Diccionario Académico [online]. [cit. 2013-07-13]. Dostupné z: http://enciclopedia_universal.esacademic.com

DeChile. net [online]. [cit. 2013-07-14]. Dostupné z: <http://etimologias.dechile.net>

Elvira Lindo. *Elvira Lindo* [online]. [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://www.elviralindo.com/biografia.html>

Erroreshistoricos.com [online]. [cit. 2013-07-14]. Dostupné z: <http://www.erroreshistoricos.com>

Latinský slovník [online]. 2009 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.latinsky-slovník.latinsky.cz/>

MLA style: "Jacinto Benavente - Biographical". *Nobelprize.org*. Nobel Media AB 2013. Web. 22 Jun 2013.
http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1922/benavente-bio.html

Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.rae.cz>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>> [18/07/2013]

TuBabel [online]. 2010 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.tubabel.com>
Enciclopedia Universal. *Los diccionarios y las enciclopedias sobre el*

Todos Cuentos. *LAS METIÓ EN TRES BOTIJAS Y LAS TAPÓ CON PEZ* [online] [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://todocuentos.net/treshijas.html>

Wordreference.com / Language Forums [online]. 2008 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=792539>

16. Seznam tabulek a grafů

Tab. 1: Přehled deminutivních přípon.

Tab. 2: Přehled augmentativních přípon.

Tab. 3: Přehled pejorativních přípon.

Tab. 4: Posloupnost dějů a jejich funkce diskurzivní podle Gemmy Lluich.

Tab. 5: Shrnutí tří nejčastěji se vyskytujících slov v knize *Manolito on the Road*.

Tab. 6: Souhrn výsledků kvantitativní analýzy v knize *Manolito on the Road*.

Tab. 7: Shrnutí deminutiv, které se nejčastěji v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros* vyskytují

Tab. 8: Souhrn výsledků užívaných koncovek v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*.

Tab. 9: Shrnutí deminutivních tvarů, které se nejčastěji v knize *El Conde Lucanor* vyskytují.

Tab. 10: Souhrn výsledků knihy *El Conde Lucanor*.

Graf 1: Demonstrace konečných výsledku kvantitativní analýzy *Manolito on the Road*.

Graf 2: Souhrn funkcí deminutiv v knize *Manolito on the Road*.

Graf 3: Souhrn výsledků deminutivní sufixů v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*.

Graf 4: Souhrn funkcí deminutiv v knize *El príncipe que todo lo aprendió en los libros*.

Graf 5: Souhrn výsledků deminutivních sufixů v knize *El Conde Lucanor*.

Graf 6: Shrnutí funkcí deminutiv v knize *El Conde Lucanor*.